

OPOBALSAMI ORIENTALIS
Examen & Sinceritas

OPORACIUM ORIENTALE
LIBER I. 1673

VIRO

ANTIQUA GENERIS No-

bilitate, Eminenti Dignitate, & Spe-

ciatâ longo rerum variarum

usu Prudentiâ verè

MAGNIFICO DOMINO

CHRISTOPHORO FÜRERO

ab Haymendorff/

REIPUBLICÆ NORIM-

BERGENSIS DVVMVRO PRIMA-

RIO, PRÆTORI GRAVISSIMO, SE-

NATVS Q. PRINCIPI,

S. P. D.

Vm florentem ac beatum

illius Reipublicæ statum pu-

târît Philosophorum Phœ-

nix Plato, quam qui regerent, omne

suum studium in doctrinâ & sapientiâ

collocâssent : Quo felicitatis quæstû

amantissimam nostrâ beabo Patriam,

quæ ad clavum Imperii dedit fovetq;

A 3

Viros,

OPORATA

MIGRIN

1812

In the Year of the

Revolution

EXAMEN

of the

REVOLUTION

1812

JOHN W. GORDON

Author

London

Printed by W. GORDON

1812

Price 1s

OPOBALSAMI
ORIENTALIS

*In Theriaces Confectionem
Romæ revocati*

EXAMEN,

Doctiorumq; calculis approbati

SINCERITAS,

Reddita à

JOHANNES GEORGIO
VOLCAMERO, Med.

Doctore,

Typis Wolfgangi Enderi,
Anno 1644.

Norimbergæ

DEDICATIO.

*Viros, Atticæ prudentiæ Romanæq;
sapientiæ amulos, Catones, Fabricios,
Aristides, Fabiosq;, quorum salubri
severitate efferati seculi nostri mali-
gnitate animi in gyro obsequii debitaq;
observantiæ teneantur; favorabili ve-
rò moderamine candida atq; amica in-
ter se subditorum pectora colligata ser-
ventur. E quorum numero lectissimo
Te cæterorum Ducem ætatis authori-
tate gravem cum submisso veneratio-
nis cultu saluto, Amplissime Prætor,
qui Sanctissimi Numinis indultu ad
supremam Senatûs dignitatē conscen-
disti; qui in evectiore hac statione Te
nominis omine & sago & togâ cele-
brem reddidisti; qui divinis tuis cōsiliis
universam subditorum Salutem stre-
nuè adjutam voluisti, anxios eorun-
dem animos ineffabili prorsus humani-
tate fovisti, egenorum indigentia pro-
no benevolentia adfectu adstitisti. Te
Majorum exercuit Virtus, Te Geni-
toris*

DEDICATIO.

toris nobilitavit Fama, quam etiamnū
honoris debita repēdens decātat Italia.

Condiendi exenterata demortuorū
Principum corpora consuetudinem su-
periora suppeditārunť secula. Præcipu-
um Generoso Parenti, piē defuncto cō-
dimentum se sistit Opobalsamum, Re-
gium saltem rarumq̃, Busbequio teste,
munus, quod quinta ordine Baldi, Viri
in re Medicā Excellentissimi propu-
gnatio non sine insigni tanti Nominis
præconio largitur. Tantū scilicet Ex-
perientissimus Italus Genti Germanæ
attribuit gloriæ, quantum pro sincero
sufficere testimonio prudens judicavit.
Neq̃ in eo substitisset, credo, quin no-
bilissimi fruticis frondem, si itineris sui
applaudente Vialium faventiū fortu-
nā exantlati rationem publicæ nuncu-
pāssset luci, obtulisset Viro Magnifico,
Nobilissimo Prudentissimoq̃ Domino
Lucae Friderico Behaim, Rei-
publ. Norimbergensis Septemviro, Ec-

DEDICATIO.

clesiarum & Scholarum Ephoro Amplissimo, cuius vel sola Veritati pro Opobalsamo adstruendæ oculata suffecisset fides, ejusq; splendorem temerè oppugnantium spicula rerudisset.

Quem itaq; cum præviâ laude cultū tui Generis Nobilitati declarat Natio Itala quī possem alii, quàm Tibi, Eminentissime Prætor, præsens hoc offerre opusculū, suā etsi mole exiguum, tanti tamen Nominis commemoratione augustum. In Te vivit Beatissimi Patris imago, in Te viget spes patriæ civiumq; amor. Deum supplex veneror, ut tranquillos vegetæ senectuti tuæ annos superaddat, subq; felicissimis regiminis tui auspiciis exoptatā unā omnium voce Pacis laureā dulcissimæ patriæ nostræ cōcedat, cuius clementissimæ protectioni Te cum calido interminæ felicitatis voto commendo, tuo verò perenni favoris me humillimè committo. Norimbergæ Cal. Maji An. cId Idc XLIV.

M. A. N. P. T.   devotissimus

Ioh. Georgius Volcamerus D.

Relatio Historica

Controversiæ de

OPOBALSAMO
ORIENTALI

Romæ habitæ,

scripta à

Cl. Francisco Perla Calviensi,
Med. Romano.

ANtonius Manfredus & Vincentius Panutius, primarii in urbe Romana Aromatarii diligentissimique, Clarissimorum quorundam Virorum, (qui operum suorum perfectioni incessanter incumbentes Theriacas suas cum Arabico hoc liquore miro Doctissimorum Virorum applausu atq; suffragio diversis temporibus, diversisque in urbibus composuere) exemplo excitati, agitare cœperunt de Orientali Opobalsamo ad suas Theriacas componendas parando: cui rei operam potissimum navavit Manfredus, occasione percelebris Phar-

2 DE ORIENTALI OPOBALSAMO
macopolii, ab Eminentissimo ac Reve-
rendissimo Principe Francisco Cardina-
li Barberino, V R B A N I VIII. Nepote,
hactenus Christi pauperum necessitati-
bus, generosâ pietate, dicati: in quo se-
lectissima quæque aromata, quavis et-
iam maximâ impensâ, unde quaque stu-
diosissimè perquirebantur, adeò ut,
quod egenis ornabatur, tam regio esset
apparatu, ut nec Regibus ipsis majori
magnificentia atq; splendore parari po-
tuisset; iisque omnibus parandis An-
tonium Manfredum, velut spectatæ in-
tegritatis ac peritiæ Virum, præesse vo-
luerat: quapropter Venetiis ab amicis
Mercatoribus crebrò ac indefesso stu-
dio efflagitavit, ut si quid inculpati O-
pobalsami eò adveheretur, emerent
transmitterentq; ; quemadmodum plu-
ribus transactis mensibus, ne dicam an-
nis, tandem ad sesquilibram transmisé-
re, quod Vicentio pariter impertitus
deinde est, publicèque pluribus diebus
exposuere, cum tabellâ maioribus litte-
ris exaratâ, ad rei novitatem indican-
dam, utque cuncti ad videndum explo-
randumque magis excitarentur: mox
à Priore & Consiliariis præclarissimi
Romani Medicorum Collegii, cum aliis
quatuor

quatuor Archiatri, additis Nobilissimis Viris, naturalium rerum expertissimis, cum aliquot etiam exterarum nationum Pharmacopæis, qui liquoris illius non vulgarem profitebantur peritiam, examinatum; postque varias explorationes tandem cum horum omnium voto ab Archiatri, quorum hoc jus est, unanimiter approbatum fuit ut Orientale Arabicum Opobalsamum: neque exinde cæteris in Theriacâ conficiendâ fuit admixtû, priusquâ aliquot pertransissent hebdomadæ, ut cuique major visendi explorandique daretur facultas: atque omni hoc tempore Pharmacopæi, quotquot in Vrbe sunt, ii præsertim, qui Theriacam paulò prius sine Opobalsamo composuerant, quibus præcipuè novæ hujus antidoti fama obesse poterat, perpetuò siluere, videntes & submurmurantes. At quamprimùm nobile medicamentum confectum intellexere, extemplo ad Summum Pontificem provocant, Collegiiq; Aromatariorum Urbis nomine supplices exhibent libellos exponuntque, à Romani Collegii Archiatri nobiliora corrumpi antidota, adulteratos & artificiales liquores pro Orientali Opobalsamo ad Theriacam

4 DE ORIENTALI OPOBALSAMO
conficiendam approbantibus: ideoque
se pro eâ, quâ in omnium salutem pie-
tate invigilant, enixè petere, ut Theria-
ca illa, velut hominibus pernitiosa, pro-
jiceretur cōcremareturve: Ex quo Prin-
ceps Sanctissimus, nil usquam præter-
mittens, quod in Reipublicæ utilita-
tem cedere possit, maximam Imperii
partem arbitratus cōmuni hominum
saluti prospicere, causam hanc Camera
Auditori commisit, scilicet ut decerne-
ret cum voto Illustrissimi D. Thadæi
Collicolæ, Pontificiæ valetudinis mo-
deratoris sapientissimi, intimique Cu-
bicularii; & Excellentissimi D. Ioannis
Iacobi Vbaldini, Medici primarii Urbis;
qui statim cōtroverſi liquoris specimen
seu portiunculam quæſivére, indictâq;
die comparuerunt coram ipsis ex unâ
parte Antonius Manfredus & Vincen-
tius Panutius, ut se ab intentatâ fraude
purgarent: & cum his, ne indefensi ma-
nerent, Excellentissimi Viri, Balthasar
Bonannus, & Baldus Baldus ex Archia-
tris illis, qui Opobalsamo subscripse-
rant. Ex altera verò parte magna Aro-
matariorum manus præsto fuit, procu-
rante Stephano de Gasparis Medico Ro-
mano, qui iisdem palam patrocinaba-
tur;

tur; petebantque instanter, ut liquor ille, velut fictitius, damnaretur ignique traderetur Theriaca, quæ ipsius admixtione novissimè confecta fuerat; cœptumque illico severè explorari, num notis responderet, quas Orientali ac sincero Opobalsamo Dioscorides ac Plinius tribuunt. Ac primo in aquæ cyathum instillatus, paulò descendit; mox in tenuissimam velut nebulam disiectus ad superiorem aquæ superficiem se recepit; totamque cooperuit, lactæe instar laminæ, in cuius speciem concreverat: At huic tam egregio experimento Adversarii statim alium opposuere liquorem, nempe Juniperi oleum; quod in aquâ similiter injectum, idē ad amissum efficere visum est. Transierunt proinde ad experiendum, num laneum pannum inficeret; nec minor tunc controversia excitata fuit, de quonam laneo panno intelligendus esset Dioscorides: Adversarii etenim crassum atque villosum attulerant; hi ex altera parte contendebant non nisi cymatilem vel undulatum pannum, è caprarum pilo contextum, quem vulgò Zambellottū vocant, iis in regionibus reperiri, ac in

6 DE ORIENTALI OPOBALSAMO

illo proinde faciendum esse periculum: Isti prætereà supra pannum copiosè effundere volebant; Hi parciùs instillare: ac demum, & suprà crassum pannum, & supra tenuem, quem vocant Saiettam, & supra Zambellottum effudère; & ubique liquor ille tenaciter adhæsit, permansitq; , contrà quàm Adversariorum Patronus expectabat, cujus opinio est, cùm tota Opobalsami natura in odore posita sit, necessariò requiri, si in pannum instilletur, totum illicò in odoratum halitum evolare; atque ita maculum evanescere.

Hic profectò Manfredi partes inclinare non parùm cœperunt, exultantib⁹ interim Adversariis, nec sine aliquo Arbitrorum applausu; Archiatri ne quicquam exclamantibus, impossibile esse viscidum humorem non adhærere; sed experimentum hoc maculæ, ut suprà ex Alpino explicuimus, esse intelligendum; sed vix erat dicendi locus inter tot Aromatariorum præ lætitiâ gestientium tumultus. Ad lactis coagulationem denique deventum est, pro quâ ipsamet lactans capella adducta fuerat; & in lactis haud exiguam portionem aliquot liquoris hujus guttulæ instillatæ fuere, quæ

quæ statim liquatæ, in levem laminam sese in ipsa lactis superficie dilatârunt, condensatæque sunt; sed non totum lac condensatum extitit, ut Adversarii prætendebant. Exclamârunt Archiatri ex Alpino, valdè imbecillem esse in Arabico Opobalsamo congelandi vim; eamque in recentissimo tantùm plùs vigere; sed non sua iis autoritas constitit, nec ulla prorsus ratio eorum tunc habita est: quin, indicto jam fine, Adversarii, velut victoriæ palmam adepti, non parùm exultantes, discessere. Sapientissimi tamen Arbitri, etsi illis non nihil assentiri visi fuerint, sententiam ferre summâ tunc prudentiâ distulerunt.

Angebantur interim Manfredus & Panutius videntes Theriacam tantâ diligentia atque industriâ, tantoque Doctorum Virorum applausu hæten⁹ ab ipsis elaboratam, nunc ut deterimam conculcari: nec minori vexabantur angustia Archiatri ii, qui subscripserant, cum se, ut aromatum inscios atque incautos, non exiguâ existimationis jacturâ à plerisque condemnari cognoscerent; sed Adversarii pariter anxii vivebant, quòd sententiam adeò ab ipsis expetitam, indies differri, neque ullâ extorqueri

8 DE ORIENTALI OPOBALSAMO
queri posse instantiâ, conspicerent:
Quamobrem cæteros consulere, & u-
nusquisque magni nominis Viros in su-
am trahere opinionem studiosè quæsi-
verunt: Adversarii etenim ad Neapoli-
tanum Aromatariorum Collegium, &
ad Petrum Castellum, in Mamertino-
rum Academiâ primarium practicæ Me-
dicinæ Professore, & Botanicum ex-
pertissimum, literas cum liquoris por-
tiunculis dederunt. Manfredus Campi-
os, peritissimos Lucenses Aromatarios
consuluit, liquoremque transmisit. Ar-
chiatri demum, qui scilicet subscripse-
rant, à Ioanne Veslingio, in Patavinâ
Academiâ simplicium Professore, qui
pluribus annis Cayri apud Venetos Cō-
sules Medicinam exercuit, & Prosperū
Alpinum de plantis Ægypti doctissimis
annotationibus illustravit; ab Æmilio
Parifano, Veneto Medico Celeberrimo;
& à Ioanne Nardio, Doctissimo Magni
Ducis Hetruriæ Medico, sub cui⁹ fide se-
lectiora ibi pharmaca, & quicquid sin-
gulare ex simplicibus medicamētis est,
adservatur, consilium hac in re petière
unicuique liquoris portiunculâ trans-
missâ, atque ab his omnibus ea lachry-
ma examinata primùm fuit; mox cum
indu-

indubitatis aliis Opobalsamis comparata; postremò unanimiter approbata laudataque, ità ut Neapolitanum Aromatariorum Collegium epistolam vulgari idiomate, sed non vulgari peritià exaratam dederit, quam nostri Aromatarii, ut minùs eis propitiam, in cassum suppressere tentârunt; atque inter illos peculiariter enituit Ioseph. Donzellius, simplicium medicamentorum indagator solertissimus, peritissimusque Aromatarius, qui peritiæ suæ specimen pluries eâ occasione typis exhibuit; Petrus Castellus absolutissimum edidit Opusculum, cui Opobalsami examinati laudatique titulum fecit, & aliud paulò post emisit, triumphantis Opobalsami titulo insignitum: cùmq; nondum Adversarios acquiescere appareret, Opobalsamum fulminans tunc pollicitus est; cæterique omnes doctissimis epistolis approbationem declarârunt, quas Baldus Baldus cum doctissimis propugnationibus suis hætenus evulgavit. Demum, cùm in hac Orbis atque Urbis luce tunc degerent, & nunc aliqui degunt, qui Cayrum pluribus inhabitaverant annis, ac mercaturæ & alterius negotii gratiâ orientales lustraverant plagas

10 DE ORIENTALI OPOBALSAMO

gas, ut Ioannes Baptista Valtrottus, Marcus Avantius Pharmacopola & Chirurgus, Cosmus de Nigris novissimè inde reversus, & Ioannes Molinus Armenius, linguarum interpres; hi pariter omnes consulti, ostensaque controversa lachryma, ut Arabicum Orientale Opopbalsamum, ex oculatâ, quam habebant, peritiâ, agnoverunt probaruntque.

Duo duntaxat, tresve Veneti theriacopæi, cum ab Adversariis delatum ad eos fuisset, eorum Theriacam hîc Romæ haud benè apud quosdam Archiatros audire; indignati, in liquorem hunc conspirârunt, examinatis juridicè testibus se probâsse asserentes, illum Cayri à Cosmo de Nigris prædiviti Aromatario fuisse vili pretio emptû, & Venetias asportatum, indeque Romam transmissum: quòdque insuper liquoris ejusdem œnopharum Terebinthum adhuc, Iuniperumque olens, ibi supersit; Quæ Adversariorum assertio, qualiscunque ea sit, cum plausu à compluribus excepta fuit, cum ipsimet ultrò fateantur, liquorem illum non fuisse hîc Romæ à Manfredo dolosè confectum, ut ab initio asserere ausi fuerant.

Iam

Iam fatis ergò laudis peregrinæ huic lachrymæ, ejusq; propugnatoribus, ex Insignium Virorum attestazione partum videbatur; Archiattrorumque existimationi sat benè consultum: tempus quippè prostratæ veritati non parùm lucis attulerat; Theriaca decenti pretio, nec sine emptorum frequentia atque applausu vendita, & ab Inclytis compluribus Vibibus studiosissimè perquisita.

Literæ Romani Collegii Aromatariorum Neapolim datæ,

Ex Tuscâ in Latinam translata.

Almo Aromatariorum Collegio Neapolitano.

Viri Clarissimi & Observandi: Non diu est, quòd pharmacopœo cuidam nostrati Venetiis missa fuit cujusdam liquoris, Opobalsami nomine, non exigua portio, cuj⁹ color turbidus, odor resinofus, Juniperum & Terebinthum referens, amariuscul⁹ sapor & subadstringens: qui si aquæ infundatur, fundum petit, & statim iterum elevatur, sursum seque diffundit. Quoniam verò lachryma ista non exactè correspondet
notis

notis, genuino Opobalsamo à Theophrasto, Dioscoride, Galeno, Plinio, Avicennâ &c. adsignatis, neque adeò omnibus Prosperi Alpini indiciis, in odoris fragrantia, & lactis coagulatione &c. satisfacit: Nostrum proinde Collegium veritatis amans, in re tanti momenti, de quâ cum modernis Antiquiores quoque ambigebant, & adulterii suspitione non carente, vestro confidens Candori atq; Integritati, cum portiunculæ illius oblatione obnixè rogat, ut illi vestram liberè sententiam in publicæ utilitatis gratiam, nostræque professionis honorem aperire atq; exponere dignemini, quid scilicet de hoc sentiendum sit supposititio Opobalsamo? an illud in Theriacæ confectionem admitti possit? utrum id ipsum Excellentis: Medici vestrates prò vero habeant Opobalsamo? &c. Quæ omnia & singula insigni vestro favori accepta referet in obsequiis paratissimum, quod cum officiosâ salute Vobis à DEO Opt. Max. perennem precatur felicitatem. Romæ 17. Sept. A. 1639.

CL. VV. Addictissimi Servi vestri,

Ioh. Antonius,

Bucciottus Bucciotti,

Zacharias Tedici,

Anselmus Bonafolia,

} Consules Collegii Aromatariorum Romani.

Responsio

Viris Illustribus atque Obser-
vandis, Dominis Consulibus In-
clyti Aromatariorum Coll.
Rom.

In Latinam translata.

QUod responsum ad datas C.V. tar-
dius voto fertis, culpa ei, cui Ve-
stras commisistis imputanda, qui
paucis illas abhinc diebus nobis obtu-
lit: Controversiæ quoque intra Colle-
gium V. atque Medicos Excellentissi-
mos agitatæ gravitas, ne absque maturâ
sententiam proferremus consideratio-
ne, obstitit: Vestro proinde jussui obse-
quentes & correspondentes honori,
quem nobis, nostrum expetentes de eo
judicium, defertis; Si secundum Anti-
quiorem de re propositâ scribentium,
Theophrasti, Dioscoridis, Plinii, alio-
rumve authoritatem litem hanc diri-
mere voluerimus, qui de materiâ sæpius
non visâ, sed ex aliorum saltem relatio-
ne judicârunt, plurimis nos expositos
fore difficultatibus omninò arbitramur.
Exemplo sit ipse Dioscorides, qui etsi
diligentissimus in medicamentis, quæ
coram

coram vidit, indagandis extitit, satis tamen est confusus & intricatus in peregrinis, Amomo, Cinamomo, & infinitis aliis, quæ brevitatis causâ non attingimus: Quod si verò illi adhæserimus, qui insigni cum perspicuitate studioseque rem controversam pertractavit, Prospero Alpino, Excellentissimo ævi sui Botanico, qui per novem annos Medicum Clarissimi Venetorum Consulis in Cairo egit, ubi Medicorum tam Ægyptiorum quàm Hebreorum auxilio plantam penitus indagare, modumque colligendi Opobalsamum, notasque veri Carpobalsami & Xylobalsami addiscere potuit, quod in sui de seipso testatur de plantis Ægypti tractatus capite 14. Et multò clariùs in suo de Balsamo dialogo, quod cum Abdella Arabe & Abdachim Hebræo Medicis in examen vocat, in quo omnes propositi negotii difficultates tam clarè & perspicuè solvit, ut veritatis amanti nullus amplius superesse possit scrupulus. Posito hoc, tanquam verissimo, quod affirmare de Antiquis eorum fautores vix possunt, quibus nec videre nec observare unquã hanc licuit plantam, aliorum tantummodò relatione contentis; Opobalsamum

num hoc Venetiis transmissum, antehac nobis incognitum, præterquam Excellentissimo Mario Schipano, Generali nostro Protomedico, Viro in re Medicâ Versatissimo, in domo Iesuitarum hujus urbis professâ visum, ubi ampulla eo repleta asservatur, exactè cum hoc vestro nobis communicato convenire testamur. Neque id videatur Vobis absurdū; insignem enim ejus quantitatem Mechæ & Medinæ Arabiæ felicitis colligi certum est, unde, Seiriphus regionis illius dominus Turcarum Imperatori, Bassæ Cauri, aliisque Principibus aliquot libras dono mittit, quas peregrinatorum comitatus singulis secum annis adfert. Nec minùs verum est, magnâ cum sedulitate istis in regionibus Balsami coli plantas: unde prædicto Seiripho vectigal Opobalsami ad aliquot coronatorum millia ascendens persolvitur.

Quod hujus liquoris conditiones attinget, saporem ejus amariuscule linguamque modicè ferientem & adstringentem deprehendimus. Ejus insuper liquefacti guttulam aquæ tepidæ instillatam uno oculi ictu per universam aquæ superficiem diffusam, atque
telæ

telæ instar aranæ expansam, stylo inde
rursus in altum levatam colore coactâ
lacteο vidimus: Lanæ quoque injectam
ejus guttam adhærescere experti sum⁹,
maculam verò ad olei modum non di-
latari. Fortasse nobis objicietis colorem
transmissi liquoris melleum, cum Opo-
balsami candidus requiratur; quod et-
iam in eo tanta odoris fragrantia ab
Antiquis maximoperè decantata non
percipiatur, nec lacti instillatus illud
coagulet. His quamvis ex affe satisfacce-
rit dubiis Prosper Alpinus; id tamen
nos addimus, colorem ei lacteum & al-
bum tum inesse, quando ab ipsâ destil-
lat plantâ, qui succus collectus inditus-
que vasculis vitreis virescit, turbatur
deinde turbidusque aliquandiu per-
manet, postea fecem in fundo deponit
in colorem paulatim vergens aureum,
qui inclinâte ejus in senium ætate me-
lius evadit, atque consistentiam Tere-
binthi acquirit. Eadem odori sufficit
responsio, qui in initio acutus & suavif-
simus remittit deinceps & evanescit æ-
tatum ratione. Objectioni de lacte re-
spondet Alpinus, quòd ad perfectam e-
jus coagulationem attendere non de-
beamus, cùm hujus conditionis rationē
non

non habeant ipsi Medici Ægyptii. Poterimus autem hanc Opobalsami notam in primam ejus referre ætatem, cum ejus adhuc viget acritas, odorisque vehementia, quæ sanguinem è naribus quorundam eliciat: tunc etenim multò calidiùs caseofas lactis à sero separare poterit partes, & per consequens illud coagulare. Tandem, ut sententiam nostram liberiùs proferamus, nos, si liquoris ejus sufficiens adesset quantitas, lubentes eum in locum succedaneorum receptuios testamur. Illi, qui contrariæ addicti sunt sententiæ, quid liquor hicc sit, explicare, adulteriumque atque imposturam illius detegere tenentur. Nil dicunt, qui Juniperum aut Terebinthum admistum statuunt; neque enim resinam, sed gummi producit Juniperus. Odorem Terebinthi aliquã ex parte cū Alpino admittimus: neque tamen liquefactam Terebinthi resinam & aquæ immissam descendere, iterumque ad aquæ superficiem ascendere, & ut transmissum à Vobis Opobalsamum, telam lacteam superiùs indigitatam efficere concedimus.

De illo altero, quod sub nomine fecis Opobalsami misistis, judicium no-

B

strum

strum differimus, donec, utrum hæc Romæ ab Opobalsamo secreta, an autem separata Venetiis fuerit missa, indicaveritis. Hæc fuere, quæ pro responsæ proposita sublimi V.C. iudicio promptissime subicere volumus, omnem V.D. honorem deferentes. Neapoli Cal. Mart. 1640.

D. V. C.

Addictissimi servi

Paulus Ciminus, Duumvir &
ex octo.

Petrus Pirus, Duumvir,
Andreas Nastarus, ex octo
Ioh. Thomas Cesarius, ex octo
Vespasianus Iacobus, ex octo
Ioh. Baptista Beghinus, ex octo
Christophorus Longus, ex octo
Andreas Purpura, ex octo
Albertus Desius, ex octo

Collegii
Aromatariorum
Neapolitani.

Literæ Romani Aromatariorum Collegii scriptæ ad illustrem & Excellentissimum Dn.

Petrum Castellum, Professore
artis Medicæ primarium Messanæ.

Latinitate donatæ.

Phar-

PHarmacopœorum quidam pro vero Opobalsamo exposuit hîc Romæ liquorem quēdam Venetiis sub eo transmissum nomine, cuius color turbidus, odor resinofus (Iuniperum enim & Terebinthum redolet) sapor parumper amarus, cum quadam adstriptione. Instillatus ille in aquam descendit, postea ascendit rursus, seseque diffundit. Quoniam verò notis sinceri ab Antiquis, Theophrasto, Dioscoride, Galeno, Plinio, & Avicennâ, &c. adducti non correspondet; minùs verò omnib⁹ iis, quas ponit Prosper Alpinus, suavitati puta odoris, lactis coagulationi, &c. Hinc nostrum Collegium tantæ rei certitudinem nosse desiderans, in quâ Antiqui & Moderni scriptores fuere parci, adulterationis suspicionem semper fovētes, & confidens Tuæ Integritati, Iudicio atque Humanitati, cui non hæc saltem, verum etiam aliæ melioresque rationes cognitę tuum expedit iudicium obnixè rogans, ut in publici commodi gratiā honoremque Collegii nostri, quid de hoc supposititio sentias Opobalsamo, eidem exponere non dedigneris: quandoquidem dictus ille Pharmacopœus receptum id quoque à Iohanne Ponâ

Aromatario Veronensi prætendit. Quæ omnia pro singulari favore insignique gratiâ excipiet officiis suis Tibi obviū, Romæ 22. Septemb. 1639.

I. E. T.

Devoti addictissimiq; servi

Collegium & Consules Aromatariorum Romæ.

Responsio.

Consules Collegii Aromatariorum Romani Clarissimi, Domini & Patroni Observandi.

Latinè versa.

QVo hæten⁹ affectu veneratus fuerim Collegium Romanum Aromatariorum, mei labores servitiis ejus addicti, quos pro defensione illius in libro *de medicamentorum duratione* exantlavi, indicio esse poterunt: deinde & patrocinium quorundam Pharmacopœorum speciale in tractatu *de modo siccandi simplicia, de Electuario Rosato* susceptum; atque ulterius in honorem illorum, qui Romæ suam Theriacæ
con-

conficiendæ locârunt operam, scripsi *de substituto Opobalsami*. Neque hîc saltem substituti, sed publico Aromatariorum commodo meam sanxi *Pharmaceuticâ*; quin ipsas quoque *in Antidotarium Romanum annotationes* cum adjuncto *memoriali*. Quamvis verò summam hâtenus Vestram in me benevolentiam derivatam abundè senserim, gratissimū tamen exinde redundantem, in tantâ honoris oblatione persentiscere mihi videor fructum, atque adeò Vestro lubens pareo iussui uti iusto, sic verè prudenti. Quoniam verò mihi, ut in publicæ utilitatis gratiam, Vestriq; Collegii honorem, quid de supposititio hoc sentiam Opobalsamo, explicem, iungitis, illud in usum adhibuisse doctrinâ, prudentiâ, industriâ & simplicium cognitione conspicuos, Ponam & Calceolarium, Pharmacopœos Veronenses, compertum habeo. Plurimum verò admiror providam Vestram curam atque solertiam, quòd in re tanti momenti Vestro, quamvis exactissimo, multâque experienciâ confirmato fidere non ausi sitis iudicio, sed & meum amicissimi Vestri consilium requiratis. Et certè, quis de tali, quem sincerum

Veteres obtinere vix poterant, si fidem
verbis Theophrasti, Dioscoridis, Plinii,
& Galeni habuerimus, non dubitet li-
quore? Illi siquidem, ut genuinum ve-
rumq; patrio suo efferri solo crederent
Opobalsamum, adduci non potuere,
cum à multis seculis in Europâ non fue-
rit visum. Quibus itaque occultabatur
in latebris, aut quibus latebat in vincu-
lis, quo detinebatur somno? Iam verò
nitidum, purum, sincerumque ad nos
deferri vix fidem meretur. Nec ego cre-
didissem (quod in meo etiamnum vide-
re est Antidotario) nisi multiplici id ipsū
experientiâ omnibusq; ejus notis pro-
bè examinatis nativo correspondens
reperissem. Non potui proinde, quin ac-
ceperim id atque deprecârim pro O-
pobalsamo vero, puro, recenti, legiti-
mo, quod Vestro Collegio ita jubenti
referre non dubitavi, ut omnem ipsi a-
dimem scrupulum inque meâ confir-
mem opinione, nobile nimirum Opo-
balsamum singulari Dei providentiâ ex
Barbarorum manibus, ut in usum Ro-
manorum cederet, esse elapsum. Ne au-
tem Vos in Balsami examine ad ple-
rorumque Excellentium Medicorum
& Pharmacopœorum peritissimorum
exem-

exemplum deciperemini, maximè optare. Dum enim id Veteres aquæ infusum *lactescere* inquiunt, non *lacteam fieri aquam*, sed ipsum Opobalsamum *lacte fieri* perhibent: hinc frustrà lacteum aquæ candorem expectabitis. Legatis, velim, quæstionem 24. quæ Opobalsamum aquæ instillatum congelari ad lactis formam innuit, quod item atque *lactescere*, cum illud aut frigidate aquæ condensetur, aut calore induretur. Quin ipse Plinius, *densatur*, ait, non, *densat aquam*, minùs verò, *lactefacit*. Hinc Vester, stante hâc Veterum sententiâ, quòd id ipsum lactis acquirat formam, non verò lacteam efficiat aquam, inquisitionis in tale, quod lactis colore imbuat aquam, labor irritus futurus. Actum insuper agetis, si eo ipso coaguli instar lac concrefcere volueritis. Dioscorides, *sincerus*, inquit, *in aqua aut lacte celerimè liquatur, coloreque lactescit. p. p. in lacte liquatur & colore lactescit. i. e. liquefactum in lacte lactis colorem æmulatur, non substantiam. Neque enim, ut in lacte colliquescat, perinde ut in aquâ, opus est; si saltem se coaguli formâ coegerit, sufficit; alioquin si lac univèrsum condensatum volueritis, ut*

infignem Opobalsami recentissimi, lac
 referentis, subacidumq; coagulo (quod
 nil aliud est, quàm lac in animalis ven-
 triculo acescens) similem habentis fa-
 porem admisceatis necessum erit, hâc
 enim & nullâ aliâ coagulandi rationem
 habebit viâ. Tertium in macularum
 examine vix evitabitis errorem, si Opo-
 balsamum panno confertim affunden-
 tes fortiter affricueritis, ut tota ejus pe-
 netret substantia, dum itaque cum aquâ
 illam eluere tentaveritis, labem Ve-
 stram in scriptis Veterum, Græcæ La-
 tinæquæ linguæ prædetis ignorantiam.
 Observate, quæso, ea, quæ questione 21.
 proposui, & vim vocabuli ἐπισαγείς
 à Dioscoride allati ponderate. Interpre-
 res vertunt *instillatus* & *guttatim*, non
 autem confertim infusus, & affricatus,
 verùm Ciambellotto leviter illapsus. Si
 vobis placeat modus Simeonis Sethi,
 instillate primò Opobalsamum in aquâ,
 hoc exemptum cymatili panno injicite,
 nec id ullam efficere maculam videbi-
 tis: aut maculatam laneam telam con-
 festim aquæ immergite, tunc Balsamū
 sursum tendere conspicietis. Quid?
 quòd pluribus rem sollicitè indagans
 ex-

experimentis, guttam ejus panno, Baracane dicto, coloris cinerei aspersi, turpem ille contraxit maculam, nigricantem, tenacem, resinofam, ablutioni non cedentem; quam bimestri etiam spacio præterlapso adinveni induratum, eamque levi attritu in pulveres fatiscentem excussi. Hinc ut prudenter cautèq; hoc examinis genus instituatis, ne quemvis sine judicio imbuatis Balsamo pannum, ejusque dein labis notam aqua emaculare tentetis, suadeo: res enim nec possibilis, nec apud pueros fidem meretur. Nolite proinde inertes adeo tantæque arguere stoliditatis Antiquiores, eosq; , resinam quandam viscosissimam, quæ flammam, sicut reliquæ resinæ, facile concipit, manui tenaciter adhærere, non verò panno, dixisse fingatis. Ecquid enim credet? Hæc fuere, quæ pro temporis occasione ad Vestras succinctè respondere constitui, brevi exactius Opobalsami oblaturus examen, quò meam circa id investigandum verumque obtinendum perspiciatis industriam, obviumque Vestris servitiis obsequium. Ut autem semper me jussui Vestro obtemperantem, promptum paratumque experia-

mini, omni enitar studio. Benè & feliciter valete. Messanæ 20. Octob. Anno 1639.

C. VV.

Addictissimus Servus

Petrus Castellus.

DE RECENTI BALSAMO

Pro

O R I E N T A L I

in urbe advecto

Disquisitio.

AUCTORE EVONIMO.

EXcellentissi. D. D. Rogatus ego, Evonimus, ut pro veritate scriberem, quid sentiam de nuper approbato Balsamo naturali ex Oriente, uti schedula prædicabat in compositione Theriacæ Magn. D. Antonii Manfredi, visum est, ad excitandos in arte peritos & ad communem utilitatem, rem paucis tractare: Vt si per Collegium Medicorum hoc recenter advectum pro vero Balsamo recognoscatur, gratias agamus de tam utili & prædicato aromate. Sed per Collegium integrum, quando convocatum non fuerit ad hujus disquisitio-

sitionem, adhuc probatum nequaquam affirmari potest. Sin minùs, hoc Balsamum non sit, fraus detegatur, ex approbatione vel rejectione qualitatum in isto traditarum, à Classicis Authoribus illius approbationis, à sensatis & peritis in recognoscendis similibus ejiciatur.

Ac primò velim, D. D. mei recognoscant Antidotarium Romanum, in quo maturâ deliberatione per tot secula statutum fuit, in Opobalsami succedaneo poni debere Balsamum Occidentale, de quo Garzias ab Orto, etsi longè diversas arbores ponat in Occidente, Pini altitudine, folio diverso à tradito à Dioscoride, Plinio, & Theophrasto, tamen ob excellentiam odoris & fragrantiam etiam Summi Pontifices in Indiæ regionibus, quod possit & in novâ Hispaniâ, ubi nascitur, & ubique terrarum in novo mundo in consecrando Chrismate adhiberi Bullæ existunt; sed, si credimus Pharmacopœo Siculo Messanenfi, qui omnes nominat, qui ubique terrarum pro Balsamo naturali ex Oriente succedaneum ponunt oleum ex Nuce Moschata; Nostri Romani Antidotarii autoritas major erit: nam dicit solummodò, vim habere Balsami veri Orient-

talis oleum è Cariophyllis & è nuce Muscata. Quæ consuetudo, ne pretiosissima Theriacæ compositio mortalibus desit, adhuc usque temporis semper ubique terrarum probata fuit; quod & Doctissimi Medici & periti Pharmacopolæ semper affirmârunt, scil. Balsami succum, lignum, semē verum hoc tempore, Orientale naturale non inveniri.

Sed rem cominūs discutiendam proponamus in tantâ rei distinguendæ & probandæ difficultate, cū nemo sit Medicorum in Vrbe, ad cuius manus verum Balsamum Orientale devenerit. Quæstio igitur tota duabus propositiōnibus continetur. Prima: An sit verisimile, Balsamum Orientale hoc tempore dari. Secunda: An propositum Balsamum & ab aliquib⁹ approbatū pro Balsamo Orientali, sit verum Balsamum Orientale, de quo Plinius, Theophrastus, Dioscorides, Solinus, Strabo. &c. notas & qualitates tam distinctas descripsere in suis voluminibus. Ac de primo capite, scil. an hoc tempore Balsamum Orientis dari & inveniri possit; habenda primum videtur distinctio, nam Orientis regio quarta pars mundi est; sed hâc voce, Orientis, utimur ad distinctionem.

Occi-

Occidentis novi orbis reperti à Castilianis post Indias detectas, & ampliùs de illâ solum parte Orientis loquimur, ubi in Indæâ, Ægypto, nobilissimum & odoratissimum Balsamum nascebatur, cultum in hortis & gloriâ Salomonis, ob cultum templi. De quâ quæstione primùm declarandum videtur, an verè fuerint Balsami horti in Iudæâ & in Ægypto, quo tempore & quodnam Balsamum ex illis regionibus; Secundò, an per mutationes Imperatorum, Provinciarum devastationes, excidia populorum, templi DEI in Hierosolymis desolationem, Titi Hierosolymæ depopulationem, horti illi, in quibus Balsami plantæ, devastati & deserti inveniantur. Quibus probatis verum Balsamum & genuinum, saltem tale, quale à Diosc. Theophr. Plin. describitur, & in qualitatibus probari non possit, concludendum videtur.

De primo capite, quod in Iudæâ & Ægypto fuerint horti Salomonis, in quibus Balsami plantæ colebantur, & à quibus nobilissimum Balsamum extrahabatur, clarum & indubitatum est primò, ex sacrâ paginâ; secundò Plinius, qui tēporibus Vespasiani, hæc habet: *In*

excidio, à Tito, illius civitatis savière Iudæi in eam arbusculam, sicut in vitam suam; contra defendere Romani, & dimicatum pro frutice est. Amplius, Roma visam plantam in Triumpho Pompeji, devicto Mithridate, & in Triumphis Vespasianorum adferit. Ac tandæ fidei testimonium Plinii est, ut fiscum Romanum hortos illos regiones, unum XX. iugerum, alterum pauciorum restauratos, cultos, ex quibus fisci accessionem enumerat, tam de Opobalsamo quotannis, quam de viticularum vel arbuistorum amputatione ad DCCC. accessisse ex Xilobalsamo addat; & hoc solum satis ad probandum, in solo Iudææ solo nasci Balsamum, quod est accipiendum, optimum scilicet & perfectè cultum.

Dioscorides verò scribit; Nasceitur Balsamum in Iudæa & Ægypto. Theophrastus: Nasceitur Balsamum in quadam valle Syria duobus in locis, uno iugerum XX. altero minori, quasi per verba Plinii loquatur, vel Plinius ab ipso. Iustinus Historicus: In Iudæa in valle Hierico nascitur Balsamum quodam in loco, ubi regale palatium & hortus Balsami reperitur. Strabo l. 15. Geog: Apud Sabæos Thus, Myrrha, Cinamomum, & in

in illorum finibus Balsamum, de quo nato in finibus Sabæorum dicimus, non solum à Macrobio & Pausania, sed & à Diodoro Siculo in Bibliothecis affirmatum, apud Arabes, Nabatheos, in convali quadam Balsamum, quod vocant, gigni, unde luculentum ipsis vectigal accedit, propterea, quòd nusquam in orbe terrarum hæc stirps invenitur, quæ plurimū quoq; ad Pharmaca usum Medicis præstat. Affirmatum id ex Iosepho Hist. l. Antiq. In advētu Regine Sabæ, sub nomine Esther in verbis Regine beneficio Balsamum in Iudæâ propagatum, cū plantulas Balsami inter reliqua dona Salomoni vivas asportavit.

Ex quibus duo puncta colliguntur, fuisse tempore Salomonis in Iudæa tam cultos & optimi Balsami feraces hortos, ut *de solâ Iudæâ* Plinius & Dioscorid. & Theophr. *ob excellentiam de Balsamo prædicarent: cū sic de odore Plinius; omnibus odoribus præfertur; Dioscor. odoratissimum, suavissimum: Ita reliqui.* Et hoc est indubitatum, vel fuerit id DEI voluntate, vel cicuratione & diligentissimo cultu, putatione, fossione, rastris, ablaqueatione; utrumq; puto, cū cicuratio & putatio & fossio ad
no-

nobilitatem succi & fructûs plurimùm valeant. Secundò, quòd plantæ in Iudæa & in Ægypto, prout videbimus infra, advenæ, non patriæ fuerint, cùm à Reginâ vivæ dono datæ Salomoni in Iudæâ viguerint, & in Ægypto, testimonio Matthioli, ob gloriam Soldanorum viguissent, & Bellonii attestazione ad paucas, numero 10. ad præsens vigeant in Machera, oppido propè Cairum. Et de hoc capite fatis.

De secundo verò capite, quòd per temporum, Imperatorum mutationes, cultorum negligentias, vastationes, excidia populorū, quæ erant in hortis regis, devastatæ & abolitæ ampliùs non vigeant, nec de illis sermo sit, sed perpetuum, ob Barbarorum imperium, silentium sit impositum, patet apertè. Nam in captivitate populi ab Antigono, templi excidio, & Regum illorum translatione ad Babylon nec templi cultus, nec hortorum Balsami fuit per multos annos mentio. Ab Esdrâ, templi DEI restauratore, admitto, quòd horti redditæ & culti fuerint; sed à Titi quoque excidio, ob vectigal à Romano fisco redditæ: quid dicemus per intervalla temporum à Tito per tot Imperatorum successio-

cessionem, de excursionibus finitimorum populorum, Adriani quoque post novam Hebræorum rebellionem exterminationem, usque ad gloriosam expeditionem Gottofredi Buleonis, Christianorum primi Regis Hierosolymæ, & Domini continuationes per annos LXXX. In quorū historiis Balsami succi, nec plantę minimum quid. Vnde indubitatum est, in regione Iudææ, ubi optimum describitur, extinctas plantas omnimodè, nec de hortis Salomonis habitam mentionem. Vnde his deficientibus, quid de Opobalsamo aut Xylobalsamo & fructu loquantur Authores, non habent. Sublato enim fundamento corruunt cætera; loquor de Balsamo Iudææ, de quo loquuntur Plin. Theophrastus, Dioscorides.

His præmissis satis demonstratur vanitas illorum, qui Balsamum Orientale prædicant naturale, ex qualitatū recognitione non probatā, ut infra dicemus: manifestissimè arguuntur ex annuā missione R. P. Franciscanorum de Observantiā, qui quolibet anno, cū mittantur ad cultum sancti sepulchri D. N. I. C. & perpetuò frequentissimè redeant, optimi informati etiam de minimis,

mis, ne verbum quidem de Balsamo dicunt, & tantum morati per illa loca & & in valle Hierico, non observant nisi verbum Domini : *Ecce relinquetur domus vestra deserta*; prout deserta & sine cultu videntur illa loca. Nec Alepi in plateis, nec Hierosolymæ amplius, sicut Cinamomum & Balsamum aromatizans quid videtur odorem dedisse suavitatis; Ita testantur & ita loquuntur frequentes peregrinationes. Consules Venetorum, si de tam pretioso liquore ad hunc diem esset mentio, certiores nos fecissent, quando Venetiis Collegium Medicorum substituit pro Balsamo grana Juniperi: potest id accipi, ac si Balsamum verum non reperiatur, cum à navibus illorum cætera habeantur Pharmaca Orientis. Et hæc satis de primo capite, an dari possit Balsamum verum, naturale, ex partibus Iudææ, uti erat tempore Salomonis, & ex Iudæâ extractum, vel ex hortis in Iudæâ sitis.

De secundo verò capite, circa qualitatum recognitionem est in medium Galenus adducendus, 2. de Antid. c. 12. & 13. Is namque etiam suis temporibus, quæ fuere Antonini, in componendâ Theriacâ diligentissimè tradit regulam
ab

ab ipso observatam cognoscendi imposturas & falsitates Balsami etiam suo tempore frequentissimas, his verbis c. 12. *Licere unicuique discere, tum alias omnes notas gustui, & olfactui perceptas, quibus probatur, medicamentum certissime agnosci, & ab improbatis secernitur, & in quibus etiam oculis quoque perceptæ qualitates, haud parum utilitatis adferant.* &c. Ita ut in odore, & gustu & visu indagari debeant qualitates medicamentorum. &c. 13. certam affert regulam; *scilicet ad loca Iudææ peragravi, & destillantem Balsamum observavi, cujus particulam ad cæterorum comparationem mecum defero, ad imposturas & callidissimas artes, quibus etiam peritissimos fallunt.*

Quis est, D. D. mei, qui non dubitet ex his verbis Galeni de falsitate Balsami summo jure, cum non habeamus verum, ex cujus comparatione falsum agnoscat: sed videamus nunc, an qualitatibus traditis correspondeat ad præsens allatū, tanquam è cœlo advectum.

De odoris suavitate & excellentiâ: benè observatum allatum, nullas agnosco qualitates servatas: siquidem vix odor percipitur naso admoto, quin potius

tiùs infuavitas, & Plinius ac reliqui superare omnes excellentias odorum prædicant suavissimum, & in longè distans efflare bonum odorem à parvâ illius quantitate; saporem autem subausterrum habere, & suave, leve, gratum percipi: quis ex gustu istas recognoscet qualitates? ad Iudices appello peritos, & sine livore proprio sensu vera edicentes, &c. Reliquas probationis condiciones non examino, quòd majori opus sit experientiâ & probatione. Primò, si lac coagulatur; secundò, si macula in pannis non relinquatur, sed odor; tertio, si non descendat, sed diffundatur in aquâ, & dilatetur in lac; quartò, si ferrum inunctum ipso excandescat per Simeonem Sethum, sic de reliquis de quibus postea indagatoribus curiosis & peritis in arte curam relinquo. Et hoc breviter dixisse volui de Opobalsamo nuper advecto, boni consulant, oro.

Appendix.

HIs jam determinatis non obstare affirmo, quæ prosper Alpinus de Balsamo tradidit in Dialogis, nostræ conclusioni, nō dari amplius Balsami plantam in Iudæâ, de quâ & ejus succo, ligno,

gno, fructu loqvuntur Authores, Diosc. Theoph. Plin. nobis non novum, sed jam probatum, nativam non advenam plantam Balsami apud Arabes esse, & olim fuisse, prout Summus Deus illis regionibus concessit, juxta dictum Poëtæ,

-- --- *nascuntur montibus orni* &
 -- --- *ferunt sua Thura Sabæi.*

Sylvas & infinitas plantas observari à peregrinantibus Mahometanis ad Mecham & Medinam: in Ægypto Bellonium observasse, & Simeonem Sethum, plantas istas à Medinâ translatas & à Mecchâ. Addo testem Matthiolum, qui hortos addit Balsami Babylonicos ob Sultani magnificentiam, id totum concedo: Ergo Balsamum asportatum vel à Mechâ deductum est Balsamum verum descriptum à Diosc. Plinio & Theophr. Nego conseq. & ratio est, quia à sylvestrib. plantis Balsami non cultis, non putatis, non rastris & udone custoditis, sylvestre & agreste Balsamum elicetur, non suavissimo odore, uti de illo prædicat Plinius, omnes suavitate odores præcellere; Ac eam ego sic existimo: differentiam odoris facio inter fructus agrestis plantæ & cultæ, quam inter Lam-

Lambruscam & Ciambronem vocatam
 uvam, sponte in dumetis nascentem, ac
 eam, quam Amineam seu Moscatellum
 vocant hodie in vineis. Nonne Bello-
 nii narratio de septem aut decem plan-
 tis, quas ipse vidit, testimonio confir-
 matur, *quas foliorum raro, deciduo, non vi-
 ridante describit, quin potius succum non
 ferentem plantam, & ipse Alpinus, quæ
 planta Balsami in arenosis nascitur, ea
 succum non fert; quid dicemus de sylvis
 incultis & nunquam cicuratis,*

Dubitatur primò, an Alpinus vide-
 rit unquam perpetuâ comâ plantam
 Balsami viridantem, cum diversam in
 typo exprimat illam ab ejus narratione
 per os Abdellæ Hebræi Medici, de quo
 infrâ. Secundò, cur si Venetæ naves ab
 Alexandria in Italiam tantam referunt
 copiam Cinamomi, Thuris & Myrrhæ,
 aromatum in Arabia existentium ex
 Strabone, Diodoro, &c. cur Balsami &
 Opobalsami nec ligni, fructûsque, si
 sylvæ tam immensæ hujus pretiosi fru-
 ticis adsunt, non ferunt copiam? An
 quia dixerim, sylvestre Balsamum pau-
 cum & modici odoris refellitur, & in syl-
 vis non cultum tale sit, unde non reci-
 piatur. Prout recens advectum cum
 Mat-

Matthiolo non recipi pro vero & bono confulo, qui omne Balsamum adportatum sine conditionibus odoris & gustûs & reliquorum monet rejiciendum.

Alpinum dixi suspectum, qui plantas vivas non viderit, cum descriptioni plantæ traditæ Icones in suo libro non respondeant. Scribit enim in cap. de Balsamo 14. *habere folia rotunda similia ruta*, quod Bellonius adfirmat, & *Terebintho, uni nervo adherentia, trina, quina, septena, ut in Rosâ & Terebintho*, h.e. *Lentisco*. Icones duobus in locis expressè demonstrant plantas non foliis rotundis, sed acuminatis, uti in vulgari Iasmino. Quare &c.

Recens hoc Balsamum probandum igitur videtur censurâ diligenti, odore primùm, & sapore secundò, colore & consistentiâ tertio, si lac coaguletur ex ejus guttâ quartò, si macula in panno non resideat quintò, si dilatetur in aquâ albo colore sextò; & ex Simeone Setho, si ferrum excandescat in igne septimò, & ista satis pronunc boni cōsulant rogo, & me habeant excusatum pro veritate scribentem. Die 25. Sept. 1639.

Evonimus ita sentit

Et pro Evonimo

Jus Gislenus.

Illustrissimo atq; Reverendissimo
 Dn. Colliculæ,
S. P. N. Medico Eximio,
 Romani Opobalsami facti-
 tii & falsi

Pro

Collegio Aromatariorum Urbis

Contra

D. D. Antonium Manfredum
 & Vicentium Panutium
 Aromatarios

MEMORIALE.

Illustrissime & Reverendissime Do-
 mine : Theriacam elapsis diebus in
 Vrbe compositam à duobus Aroma-
 tariis cum puro & vero (ut credebant)
 Opobalsamo, esse ex officinis Medico-
 rum ejiciendam, ne ad usum hominum
 vendatur in eorum damnum & perni-
 ciem, omninò statuendum decernen-
 dumque est. Nam cum prætensum Opo-
 balsamum sit adulteratum, vel potius
 factitium & falsum, Theriaca ex eo cō-
 posi-

posita non potest esse nisi inutilis, & noxia eam assummentibus: quia in ejus compositione unius medicamenti improbitas reliqua omnia corumpit, ut præclare firmat divinus Galenus l. de Theriaca ad Pisonem, cap. 12. Quod præcipue debet intelligi de Opobalsamo, cum istud in dictâ compositione primatum retineat, ut optimè existimârunt doctissimus omnium calculis Senertus, l. 4. de feb. c. 5. §. *Cæterum cum Medicorum.* & Prosper Alpinus in Dialog. de Balsamo, in epistola ad Senatores Divi Marci.

Falsitas istius prætensi Opobalsami est evidentissima, dum caret qualitatibus & conditionibus veri Opobalsami, nec illius operetur effectus, Verum, quia ex rectè Philosophantium sententiâ rectum est iudex suimet & obliqui; nec sufficit dicere verum, nisi etiam causa falsi assignetur: Idcirco non erit præter rationem, si primùm qualitates, conditiones & effectus necessariò consequentes substantiam veri Opobalsami, breviter describamus, ut hinc ratio falsitatis prætensi Opobalsami facilius possit assignari, & à quolibet vel parum in re medicâ erudito evidentiùs intelligi.

Opobalsami veri odorem omnibus suavibus odoribus præferri scripsit Plinius l. 12. c. 25. cui subscripsit Amatus Lusitanus l. 1. in Diosc. c. de Balsamo; & Theophrastus l. 9. de plantis c. 6. inquit: *Balsamus odorem infert eximium & copiosum adeò, ut ex parvo spatium per longum odor valet permeare.* Prosper Alpinus in Dialogo de Balsamo c. 3. 4. & 5. ait: *Balsamum in quatuor ætates dividitur, in primâ, qua quinque annis terminatur, odore redolet eximio, acutissimo, atque gratissimo olfactui, atque usque adeò valido, & acuto, ut aliquibus inter odorandum sanguis è naribus eruperit, vel capitis gravitas supervenerit: in medio tempore, in secunda scil. & tertiâ ætate, qua decem annis absolvitur, odor fit major, Thus ac Terebinthum, cum alio tamē suaviori odore gratissimo olfactui redolens. Demum in ultima ætate senio confectum fit inodoratum, ubi c. 4. Plinium deceptum fuisse arbitratur, quòd putaverit, optimi hujus succi lachrymam fricando percipi odoratam; siquidem Opobalsamum senio solummodo confectum inodoratum fieri statuit, ut tunc solum frictione dignosci queat.*

Præterea idem Alpinus dicto dialogo

go & dictis capitib. 3. 4. 5. scripsit, Opo-
 balsamum juxta ejus ætates varias va-
 riari, & ipsum nedum quoad odorem,
 ut nuper dicebam, sed etiam quoad co-
 lorem, substantiam, perspicuitatem &
 levitatem. Nam *Balsamum*, ut ipse as-
 ferit, *in primâ ætate*, scil. in primo quin-
 quennio, *continuò è stipite exceptum albo*
colore conspicitur, qui paucissimis diebus
in viridem mutatur, cujus succi substan-
tia turbida crassaq;, ac oleo recenter ab
 olivis expresso valdè similis cernitur, &
 præ multâ ejus levitate in aquam stilla-
 tum non desidet, sed ex alto in eâ projectū
 parumper in ipsâ mergitur, ferèq; conti-
 nuò assurgens supra totam aquæ superfi-
 ciem totum expanditur, eiq; miscetur, &
 citissimè ita in eâ dissolvitur, ut ab aquâ
 maximâ cum difficultate separatum se-
 cernatur, in quâ paulò post concrevit atq;
 coagulatur, coagulatumq; stylo totum ab
 aquâ eximitur, quod tunc colore lactescit,
 sive album, quale lac visitur.

Peraçto primo quinquennio Opobal-
 samum ex turbido & viridi colore in te-
 nuissimum, aureum, fulgentissimum cla-
 rissimumq; colorem transit, quia purga-
 tur à multâ humiditate excrementitiâ,
 quâ scatebat in infantia, & hinc fecem

in fundum vasis deponit, atque in isto statu consistentiæ ipsius ætate corrente conservatur, quo tempore stillatum in aquam præ calore & levitate parùm mergitur, & continuò assurgens supra totam ejus superficiem expanditur, in eâque miscetur, & non in stellæ modum, ut adulteratum supernatat. In ultimâ ætate & senio confectum mellis colores, obscuriores tamen accipit, & calore ejus imminuto *crassum, qualiter Terebinthina fit*, solitoq; tum odore eximio tum levitate deficit, & in aquam stillatum statim considet, multâq; cum difficultate, & non nisi longo tempore supra aquam fertur, tardissimèq; in eâ dissolvitur. Insuper Opobalsamum verum laneæ vesti instillatum maculas non relinquit, & projectum in lac statim illud coagulat, Avicenn. l. 2. tr. 2. c. 81. Hinc facillimè colligitur, prætensum Opobalsamum esse factitium & falsum; nam cum non habeat odorem Opobalsami veri, non illius colorem, non substantiam, nec operetur illius effectus, certè ignoro, ex quo capite, ex quâ causâ fuit habitum ac reputatum pro vero Opobalsamo.

Nam odor factitii istius Opobalsami est paucissimus, parùm gratus, & vix per-

percipitur, nisi naribus valdè approxi-
metur, & infert quendam odorem luni-
peri. Odor verò Opobalsami veri est exi-
mius, acutissimus, gratissimus olfactui,
ex parvo spatium per longum permeat,
Thus ac Terebinthum cum alio suaviori
odore redolens. Cùm itaque prætensum
Opobalsamum odori Opobalsami, nec
quoad copiam, nec quoad qualitates,
& minùs quoad suavitatem correspon-
deat, utique statuendum est, istud longè
distare à vero Opobalsamo, cujus odor
maximè expetitur in antidoto Theria-
cæ, ad spiritus vitales recreandos & vin-
dicandos à foetore putredinis humo-
rum.

Substantia istius Opobalsami est flui-
da, & habet colorem mellis obscurio-
rem, Ergò non est in primâ ætate O-
pobalsami veri, cùm non sit viridis, tur-
bida crassaque, ut oleum ab olivis re-
center expressum. Minùs dicendum est,
istud Opobalsamum esse in secundâ ter-
tiâque ætate, quia substantia istius esset
tenuissima, aurea, fulgentissima & cla-
rissima. Pariter à quartâ ætate exclu-
dendum; nam licet habeat colorem
mellis obscuriorem; tamen substantia
illius est fluida, non crassa, ut Terebin-
thum,

thum & dato, sed non concesso, quòd esset Opobalsamum verum in quartâ ætate; adhuc in compositione Theriacæ non esset admittendum, quia Opobalsamum in istâ ætate non habet virtutem ex Avic. suprâ citato loco.

Amplius debet excludi ab Opobalsamo vero, quoad effectus; nam instillatum in aquam desidet, licet assurgat, attamen non supra totam aquæ superficiem expāditur, & apparet manifestè separatum ab aquâ, nec cum eâ permistum: Opobalsamum verum in vigore existens, *ex alio instillatum in aquam parùm mergitur, continuòq; assurgens supra totam aquæ superficiem expanditur, eiq; miscetur, & citissimè ita in eâ dissolvitur, ut ab aquâ maximâ cum difficultate separatum secernatur.*

Sed quid pluribus? Opobalsamum istud relinquit maculam in lanâ, nec lac statim coagulat: ergò ex nullo capite est balsamum, sed quid factitium & falsum, & cùm ignoretur ejus compositio, non debet admitti in compositione Theriacæ.

Nec facit, quòd istud Opobalsamum fuerit approbatum ab aliquibus Medicis Collegii Urbis; quia isti fuerunt decepti

cepti à fide, & à prætensâ integritate dd.
Aromatariorum.

Quare &c.

Collegium Aromatariorum
Vrbis.

Illustrissimo & Reverendissimo
D. Collicolæ.

Pro DD. Antonio Manfredo
& Vincentio Panutio Aro-
mataris

Paulus Zacchias.

(Ex Hetrusco in Latinum trans-
positus literarum tenor)

QVanquam Antonius Manfredus
& Vincentius Panutius Pharma-
copœi in componendâ Theriacâ
occupati, ad legum rigorem vîsitati fue-
runt à Protomedico, ejusque Consilia-
riis; authoritateque eorum, aliorumq;
Collegii Medicorum legitimum verum-
que exposuerint Balsamum, ceu præci-
puum Theriacæ ingrediens: non tamen,
quo sub prætextu, aut quam propter ra-

tionem Pharmacopœorum quidam, invidi eorum æmuli, approbatione Superiorum, nullo habito respectu, neglectâ, finistrum suum ausi fuerint proferre iudicium, constat. Obtulere siquidem literas quasdam Excellentissi. Dn. memoriales, quibus Balsamum quoddam factitium, falsum adulteratumque à Protomedico Consiliariisque approbatum commentum sunt; ac si S. S. secundum eam, quâ universum gubernat mundum, providentiam non satis benè Inclytæ prospexerit Vrbi, hominesque præfecerit, medicamentorum à Pharmacopœis in hominum usum compositorum naturam non exactè aut sufficienter cognoscentes. Hinc cum istorum temeritas in præjudicium cedat, non dignitati saltem Gratosissimi Collegii (quod hucusque tacendo vindictam in aliud reservat tempus) derogans, dum audacter se evehere & superiores esse volunt in judicandis & reprobandis iis, quæ Alumum approbavit Collegiū, cum sibi ea, quæ illos minimè tangunt, arrogant: Sed & publicæ utilitati; penes quam insignem duorum istorum Pharmacopœorum diligentiam in legitimo adinveniando Balsamo suspectam reddunt,

dunt, suam v. supinam negligentiam, quam in succedaneis, ne ulteriori labore majorique precio graventur, non abrogandis vario exornant fuco: ne deinde Manfredo & Panutii Theriaca, ut quæ multò est, suis efficacior atq; nobilior proclametur, omnem movent lapidem. Vnde necessarium esse duxi, ut importunis illorum mendaciis fraudibusque, tam in memoriali Excellentissimo Viro exhibito, quam in opinionis suæ patrocinio publicè edito manifestis, eatur obviam, quò detectâ eorum malitiâ reprehensionis labe notati debitas luant pœnas, & deinceps majorem in investigandis veris medicamētis, succedaneis, quâ fieri potest, omissis, adhibeant diligentiam, aut verò à tantæ nobilitatis medicamentorum compositione planè abstineant. Quò enim non abivit eorum socordia? qui non saltem ipsi, sed & corivales Cichorium à Petroselino vix distinguere ausint, Theriacæ tamen confectionem moliri non erubescunt, quam superioribus annis à Protomedicis reprobata planèque projectam vidimus; sicut fidem testimoniis confirmare possemus. Iam verò, cùm nondum videatur adactum fuisse hucusque

Collegium, ut eloquatur : evidens tamen hoc demonstrabit scriptum circumspectam Protomedici, Consiliariorum, Medicorum Collegii quorundam, cæterorumq; Academiae Professorum Balsami controversi approbationem, quam brevitatis rationem habentes ex Veterum & Modernorum selectissimo aliquo collatam Authorem magis confirmabimus. Sit ex Antiquioribus, ad quem cæteri omnes se referunt, Dioscorides ; ex Recentioribus Prosper Alpin⁹, Vir, omnium consensu, Doctissimus, qui veri Balsami naturam penitus Vett. ipsis, cum legitimum præfens suis oculis colligi viderit Balsamum, indagando perscrutatus est.

Quod si igitur substantiam coloremque nostri Balsami perpendimus, unum alterumve notis à Prospero Alpino (Dioscorides enim duas has non ponit conditiones) adductis, secundæque ejus ætati adsignatis correspondere videbimus : *Substantiam siquidem illius, cum secundam attigit ætatem, cum quâdam perspicuitate tenuem esse refert* : id in nostro quoque cernere licet Balsamo ; præter enim istam, quæ resinoso competit corpori, limpiditatem, claritatem
quan-

quandam adjunctam habet aurei coloris, quo Opobalsamum secundi lustri tingitur.

Odorem illius Dioscorides validum requirit: qui cum melioris tantum Opobalsami insignia afferre videtur, notandum erit, recenti saltem hanc odoris vehementioris notam convenire. Optime enim cum novitate quadrat odoris fragrantia, quæ, teste Alpino, post primam subinde remittit ætatem, & Terebintho suavitate odoris nonnihil superior, aut, ut alibi, intra Thus & Terebinthum medium referens odorem. Et verè, quisquis de nostro Balsamo sanum tulerit iudicium, alii non æquiparabit odori, quàm ex Thure & Terebintho permisto. Hinc quamvis odor ille per se exactè satis deprehendi possit, magis tamen affricato manibus calidis Balsamo obvius erit periculum facienti.

In sapore Dioscorides Balsamo *acrimoniam* quidem, non autem adstrictionem & mordacitatem modicam ademit. Quisquis verò hanc ipsam nostro denegaverit Balsamo conditionē, quid sapor sit, ignorabit. Adjungit Alpin⁹, *quod gustu subamarum, adstringens, & modicè*

cè mordens percipiatur. Hoc ipsum in nostro manifestè apparet Balsamo.

Aliud præterea veri Balsami proponit signum Dioscorides, *leve id esse, diluig³ facile.* Hoc Balsamo primæ ætatis adscribendum censet Alpinus, *quâ facillimè in aquâ dissolvitur, & continuò assurgit, supra totam aqua superficiem se latè expandens, licet unica in aquâ projecta fuerit gutta, quæ curiosius licet observata, non tamè ab aquâ maximâ sine difficultate visu secerni potest.* In quâ paulò post concrescit & coagulatur, coagulumq³ stilo totum ab aquâ eximitur, quod tunc colore lactescit, sive album, quale lac, visitur: quod ipsum à Dioscoride quoque omninò confirmatur. Hęc omnia in Balsamo factitio, cum oleis, resinis, unguentis adulterato ad istam, quam hætenus duxim⁹, non observantur amussim. Neque enim in aquam il-lapsum illicò ad superficiem remeat, superque illam se diffundit, sed orbiculorum formis expāditur; nec ita promptè liquatur, nec album acquirit colorem, ut post Dioscoridem Alpinus recenset.

Major verò oritur difficultas, circa duos alios Opobalsami genuini à Dioscoride notatos characteres, 1. quòd pan-

panno illapsum nullam post se maculam relinquat, aut aliud, præter odorem, vestigium : 2. quòd lac coagulet. Dubitandi de nostro datur occasio, cum vestibus adhæreat, nec lac perfectè coagulet. Standum hîc nobis est secundum alterutram conditionem à latere Alpini, qui utramvis hanc notam in vero, cuius abundanti fruebatur copiâ, Balsamo perquisivit. *Sincerum*, inquit, *Opo-balsamum* panno quidem, at non olei modo adheret, neq; aliquam maculam relinquit. Et noster ille liquor, anne instillatus vesti laneæ, quamvis eidem adhærescat ad resinarum similitudinem, talem, quale oleum, unctuositatem post se relinquit? Quantum ad lactis condensationem, *Lac non coagulat ita, ut coagulum facit, quinimò cum ipso coagulatur, aut seipsum in lacte coagulat.* Hoc si quidem in nostro palàm fit Balsamo, quòd secum quâdam lactis particulam in ipso coagulat lacte, quod cum ipso unitur. Quid? si dicamus, recentissimi tantum Balsami proprium id esse, dum in primâ adhuc fuerit ætate: *Tunc enim major ei inest acuties, ut illius odor sanguinem quoq; ex naribus proliciat, capitisq; dolorem efficiat:* Deficiente verò per se-

senium ejus vigore tantam ampliùs vehementiam non obtinet, remanente licet, quantum ad medicamenta opus fuerit, sufficienti ejus virtute.

Præter hæc, quæ adduximus, experimenta Simon Sethi aliud nobis monstrat: Ferro quippe injectum, igniq; admotum illicò evanescere. Quod cum in aliis quoque contingat liquoribus, non tanti habendum, quanti alterum illud ab aliis observatum; cum Balsami veri guttula ferro instilletur candenti, eam in modum unionis conglobari; diffuere verò ceu oleum, si pseudobalsamum, aut alia quædam injiciatur resina. Quod de nostro, qui rem experiri voluerit, nemo negabit.

Ex his omnibus, quàm absque omni ratione atq; fundamento, contra ipsam quoq; experientiam ejus scripti, æmulatorum Zelo publicati author turpiter se dederit, luce clariùs patet; cum odorem in Balsamo nostro inficiatur, quem pro eo, quòd naso careat, omniq; destituitur judicio, qualis est, non habet; neq; verum illius colorem, substantiam, saporemque agnoscit, sed suo cuncta metitur modulo, Zoilorum stimulatus invidiâ. Quid? quòd sedulam Inclyti Me-

Medicorum Collegii experientiam, (neque enim examinâsse Balsamum, aut examinare eum potuisse crediderim) taxare non erubuerit. Sed hæc pro tempore in veri defensionē sufficiant, Favorabili Medicorum Collegio, quòd manum alienæ, spretâ eorum autoritate, immittere subinde gestiant messi, Momorum istorum proscriptionem committendo.

Illustrissimo & Reverendissimo
Dn. Collicolæ,
S. P. N. MEDICO EXIMIO
Rom. Opobals. veri defensio,
Pro DD. Antonio Manfredo,
& Vincentio Panutio
Aromatariis
Balthasar Bonannus.

Contra Collegium Aromatariorum
Vrbis.

CUm Medicorum Doctissimorum diligentia effectum sit, ut genuina ad Theriacam componendam simplicia omnia verè jam nota sint, effectus tamen non planè respondeat, u-
nius

nus adhuc, & quidem præcipui medicamenti defect⁹ ex classicorum Authorum sententiâ causa est, cur eos effectus non edat hodiè Theriaca, ad quos à Veterib. tantoperè celebrabatur, defectus nimirum Opobalsami, quem oleum nucis Moschatae, aliudve. succedaneum supplere minimè potest. Verùm ex quo compertum est, copiosè Opobalsamum in Arabiâ felici ac Ægypto provenire, indeque tum ad alias regiones, tum etiam Venetias à mercatoribus asportari, non defuerunt diligentes in plerisque Italiæ urbibus Pharmacopœi, qui ingentilabore & sumtibus illud sibi ad conficiendam Theriacam transmittendum curaverint, quod deinde à Collegiis Medicorum illarum Urbium, post accuratum examē, non sine amplissimo testimonio approbatum fuit, conflataque ex eo Theriaca successu non caruit, & in pretio habetur. Illam verò, ut publicis testimoniis constat, fabricati sunt Veronæ, Iohannes Pona, & Franc. Calceolarius, Aromatarii, ut edita ab eis opera testantur, præstantissimi; Mantuæ, Antonius Bertiolus, Ducalis Pharmacopœus; Brixiae, Bernardinus Cigula; Neapoli, Ferrantes Imperatus, ac
Lu-

Lucæ, Balthasar & Michaël Campi; Venetiis item Lutetiæq; Parisiorum aliisque in Urbibus simili modo paratam eam esse ab oculatis testibus accepi. Horum vestigia sequuti Manfredus & Vincentius Panutius, diligentissimi Almæ Urbis Aromatarii, nulli labori aut sumptui parcentes Opobalsamum habendum curârunt, ut publicæ utilitatis gratiâ perfectam cum eo Theriacam conficerent, illudque à Protomedico, Consiliariis, aliisque Collegii Romani Medicis, inter quos fuerunt primarii Medicinæ Professores, approbatum fuit, perspectis in eo omnibus veri probique ac sinceri Opobalsami notis, traditis à Diosc. & Prosp. Alp. qui Cayri sexennium Medicinam cum fecerit, Balsami peritissimus fuit.

Primò color illi luteus est, sive aureus, qualis Opobalsamo paululum ultra quinquennium ab Alpino tribuitur, Dialog. de Balf. c. 4. ubi hoc habet: *Opobalsamum continuò à stipite instillatum ac exceptum albo colore conspicitur, qui color paululo momēto in subviridem mutatur, qui post quinquennium aureus fit, ac demum senio confectum crassescens colorem mellis, obscuriorem tamē accipit.* Se-

Secundò est tenue, ac nondum perfectè clarum, quemadmodum jam dictæ ætatis Opobalsamum ab Alpino describitur: Opobalsamum, inquit, recenter eductum, per quinquennium turbidum manet, à quo tempore feces ad fundum deponere & clarescere incipit, per decenniumq; ferè ipsum clarissimum tenuissimumq; observatur. Postea senescens crassescit Terebinthina in modum, ac rursus turbidum evadit.

Tertiò est validi odoris, Thuri ac Terebintho congeneris, cum majori tamen odoris suavitate, quod in fricando fit odoratius. Nam Alpinus loco cit. sic ait: Odor in recentissimo Opobalsamo validissimus, in medio tempore odor fit suavior, Thus ac Terebinthum redolens, cum suaviori tamen fragrantia; senio deniq; confectum moderatum fit.

Quartò ad acorem non vergit, sed gustu subamarum adstringens, & modicè mordens percipitur, juxta Dioscor. & Alpini sententiam.

Quintò leve est, facilèque diluitur; in aquam enim instillatum non desidet, sed in eâ projectum parumper in ipsâ mergitur ferèq; continuò assurgens supra totam aquæ superficiem totum expanditur
eique

eiq³ miscetur, & citissimè in eâ dissolvitur, ut ab aquâ maximâ cum difficultate separatum secernatur, in aquâ paulò post concrescit atq³ coagulatur, coagulatumq³ stylo totum ab aquâ eximitur, quod tunc colore lactescit, sive album, quale lac visitur, quæ quidem veri ac recentis Opobalsami notæ sunt secundum Diosc. l. i. c. 18. Alpinum Dial. de Balf. c. 3. & 5. Si verò antiquum esset, ut Adversarii volunt, segnius propter crassitiem ad motum esset, ac difficilior in aquâ vel lacte liquaretur.

Sextò lac coagulat, etsi (ut Alpino placet & dicitur Dialog. de Balf. c. 5.) *non ita, ut coagulum facit, quia lac non perfectè coagulat, quinimò cum ipso coagulatur.* Siquidem ad lac perfectè coagulandum, coagulū necessariò misceri cum eo debet: & Opobalsamum resina cum sit, rebus aquosis permisceri nequit, sed ab iis superficiem petens statim separatur. Illam igitur tantummodo, quam tangit, lactis partem coagulare valet, cum actio ad distans non fiat.

Sincerum quoque hoc Opobalsamū esse, ex signis ab Authoribus allatis cognoscitur; ac primò ipsum oleo vitia-

tum

tum non esse constat, cum lentore præditum sit; refinarum autem tenacitas oleo obligatur: præterea aquæ instillatum, supra ejus superficiem instar olei orbiculatim non diffunditur, nec oleosi quidquam in aquâ relinquit: item in veste maculas non facit, ut Plinius de sincero Opobalsamo asserit l. 12. c. 25. Demum in ferrum candens instillatum non liquefcit, expanditurque olei modo, sed in orbem concretum paulatim comburitur.

Sed neque unguentis adulteratum est, quoniam parvi temporis spatium in fundo vasis unguenta fidere necesse est; neque cerâ, cum clarum sit; neque melle vitiatum esse potest, cum saporem dulcem non habeat.

Quòd Adversarii objiciunt, Balsami plantam in Syriâ, ubi ex Theophrasto & Plinio, tantum nascebatur, jam desuisse, id apud Philosophos & Theologos certum & exploratum est, rerum species perpetuas esse, & alicubi semper comperiri; singula verò specierum individua interitui esse obnoxia. Præterea non solum in Syriâ, sed etiam in Ægypto Balsamum fuisse, Diosc. & Galenus referunt, ac patrium illi solum non esse, nisi

nisi Arabiam felicem, inter Veteres testantur Diodorus Siculus hist. l. 2. n. 48. circa finem. Strabo Geograph. l. 16. Iosephus de antiq. Iud. l. 8. c. 16. & Pausanias in Boëticâ : Ex Neotericis verò Petrus Bellonius, l. 2. c. 39. suarum itinerariarum observ: Andreas Chioccus in descript. Musæi Franc. Calceolarii Iunioris, c. de Opobals. Michaël Döringius de Opobals. Ioan. Pona similiter lib. de Bals. ac præter alios multos Carolus Clusius in materia Medicâ versatissimus, exoticorum lib. 10. c. 9. in annotat. ad Monardem de Bals. p. 304. sic inquit: *Arabia felix, quæ sola Balsami plantas sponte nascentes ab omni ævo protulit, ac etiam profert, & legitimum Balsamum præbet; aliud quidem Ægyptus loco quodam Cayro vicino, quem Matharia appellant, & nunc etiam Opobalsami frutices alit; sed & ex Arabiâ semper petit, quemadmodum olim Iudæa habuit: præter hos Balsamum non solum se vidisse, sed & habuisse affirmant Brasavola in exam. simpl. pag. mihi 396. Busbeq. de legat. Turc. ep. 4. propè finem, Nicol. Christoph. Razivil. in suâ Hierosol. peregr. p. 177. ac ut alios omittam, Scalliger exerc. 157. f. i. qui Cardanum Balsamum*

samum defuisse & in parvo esse pretio
ajentem vanitatis coarguit.

Dicunt præterea, sincerum Opobal-
samum jam à tempore Galeni paucum
fuisse, sed ut plurimum adulteratum;
ac propterea, ut sincerum à factitio di-
gnosceret, in Syriam ipsum navigasse.
Multa hîc volens prætermitto, illud so-
lummodò dicam, quod Anastasius Bi-
bliothecarius refert in vitâ S. Sylvestri,
scilicet *Ecclesiam S. Petri ex fundis sibi
in Oriente à Constantino donatis in red-
ditus habuisse Balsami libras CXXV. Ec-
clesiam v. S. Pauli lib. L.* Ex eo, quòd
Opobalsamum omni ævo plerumque
mixtum fuerit, non rectè arguitur ejus
penuria; siquidem quàm maximè odo-
ris gratiâ usui erat, uti de Moscho ho-
diè evenit, quod tamen in copia repe-
riatur, ut plurimum tamen adulteratum
est, ita, ut vix à myropolis sive unguen-
tariis sincerum cognoscatur: & ex ipso
Galeno colligitur, illius etiam ætate
multum Opobalsami extitisse, cùm is
non rarò Opobalsamum in suis medi-
camentis adponat, & quandoque un-
cias sex, ut in lib. de Comp. Med. per
genera c. 13. Secundò verò de Compos.
Med. s. l. c. 2. fortia medicamenta per
Opo-

Opobalsamum dissolvit, ut mitigentur:
 & i. de Antid. c. 5. inquit; propterea ta-
 les antidotos Roma conficiunt non solum
 optimi quique Medici, sed etiam unguen-
 tarii, qui tamen si omnes in earum compo-
 sitione nunc plus, nunc minus impingant,
 eas tamen usui non inutiles conficiunt.
 Quo tempore Antonius imperabat,
 Theriaca à multis divitibus paraba-
 tur.

Quòd denique asserunt, Opobalsami
 odorem esse suavissimum, cùm à Doctis-
 simo Cornelio à Lapide in suis ad Eccle-
 siasticum commentariis s. 2. diluatur,
 ejus verba afferam. *Balsami*, inquit,
odor virtutem habet masculam & fortem,
quocirca Balsamum velut virile & gene-
rosum, reliquisque unguentis præcellens vi-
ris adhibere solebant, cùm fœminis dare-
tur Amomum Assyrium, aliaque id genus
unguenta, juxta illud Martialis:

Balsama me capiunt, hæc sunt unguen-
ta virorum,

Delitias Nini vos redolete nurus.

Raptim hæc pauca.

Quare &c.

BALDI

BALDI BALDI, Medici
Romani,

OPOBALSAMI
ORIENTALIS,

Inconficiendâ Theriacâ Ro-
mæ adhibiti,

PROPVGNATIO.

Coram

Illustrissimo & Reverendissimo

Dn. Thadæo Collicolæ, S.^{mi}

D. N. Medico intimo, &

Perillustri & Excellentissimo

D. Joan. Jacobo Vbaldino,
Deputatis.

PRÆSTANTISSIMI DD. Cùm æ-
tate jam præteritâ D. Antonius
Manfredus in Vrbe Aromatarius,
conquisitis magnâ sedulitate iis medi-
camentis, quæ ad componendam pre-
tiosam Theriacæ antidotum requirun-
tur, ea, ut moris est, publico exposuisset
conspectui, & inter reliqua liquorem
quen-

quendam cum inscriptione Opobalsami Orientalis & veri, petiit à D. Proto-medico, & duobus ejus Consiliariis, DD. Paulo Zacchia, & Bernardino Messorio, necnon quatuor aliis ex Medicis Romani Collegii, videlicet DD. Alexandro Menghino, Balthassare Bonanno, Ioanne Manelpho, & me Baldo Baldo, ut probarentur talia medicamenta, si probatione digna visa fuerint, & licentia ac facultas ex illis Theriacam cōficiendi sibi impertiretur. Quare singula nos medicamenta considerantes, & potissimum succum illum Opobalsamum nuncupatum, Venetiis hūc advectum, in eoque illa omnia, quæ ad ipsum cognoscendum cum à Dioscoride, tum præsertim à Prospero Alpino tradita sunt, accuratè examinantes, non reliqua modò, sed Opobalsamum illud tanquam verum approbavimus, & facultatem conficiendi cum illo Theriacam Manfredi prædicto impertiti sumus, ut etiam D. Vincentio Panutio, pariter Aromatario, qui post aliquot dies ejusdem liquoris unc. iss. pro una dosi in apparatu suæ Theriacæ ostendit, & ut Manfredus licentiam illum adhibendi desideravit, petiit, & obtinuit. Verum id

D

con-

conspicientes alii Urbis Aromatarii, & ægrè ferentes, Sanctissimo Domino No-
stro V R B A N O VIII. Pont. Opt. Max.
humillimè exposuerunt, talem succum
minimè esse verum Opobalsamum, sed
quid factitium & falsum, proindeque
petierunt, ut Theriaca cum illo cōfecta,
velut inutilis & fortasse perniciosa pro-
jiceretur. Quæ autem est Sanctitatis suæ
ingens benignitas, querelam audiens,
DD. Vestris Excellentissimis mandavit,
ut rem hanc sedulò recognoscerent, &
quid videretur, enunciarent ; Vnde,
tū quia adversus nostram approba-
tionem & Theriacam jam compositam
nonnullæ Medicorum quorundam, qui
Aromatariis favent, circumferuntur
consultationes, tū quia nō paucis pri-
mâ fronte visi sumus inconsultò ac ni-
mis facilè succum à multis seculis non
visum comprobâsse, idcirco, ut primis
satisfiat, & secundi conspiciant atque
intelligent, non temerè nos atque in-
consideratè in hac re progressos fuisse,
hæc pauca DD. meis significare consti-
tui, longiores discursus, & majori do-
ctrinâ plenos, felicioribus famosisque
meorum Collegarum calamis relin-
quens.

Igitur

Igitur ut primum visus fuit liquor ille verus Balsami succus, sic indies magis magisque ex repetitis experimentis videtur talis existimandus. Licet enim fortassè non sit per incisionem Balsamiferæ Arboris, sed per decoctionem ligni frondiumque ejusdem plantæ factus, fuit tamen & est verum ac sincerum Opobalsamum, nequaquam autem factitium & falsum, ut Adversarii opponunt.

Quòd autem non videatur esse ex ejus succi genere, quod ex vulnerato Balsami cortice promanat, ex hac Aurelii Gislenii Busbequii, olim Impp. Ferdinandi & Maximiliani apud Turcam Solimannum Oratoris, narratione conspicitur: sic enim scribit nobilis hic Auctor epistola 4. de Rebus Turcic. pag. 359. *Cùm Constantinopoli essem, donavit me Hally Bassa veste sanè quàm eleganti auro intextâ, & plenâ pixide præstantissima Theriaca Alexandrina; postremò adjecit vasculum vitreum plenum Balsami, sed non sine verborum honore: Cætera, quæ mihi donâisset, non se magni ducere, quòd pecuniâ comparari possent, hoc esse munus rarum, quo Dominus suus nullum majus amico aut confæderato Principi donare*

posset. Se aliquot annos Ægypto præfuisse, & sibi datam esse ejus habendi facultatem. Duplex ejus fruticis succi genus: unum, quod ex oleo decoctorum foliorum cogitur, quod nigrum est & vile: alterum flavum, quod ex vulnere incisi corticis stillat, quod est genuinum, quo tunc ab eo donatus. Hæc Busbequius: ex quibus deduci potest, liquorem illum nobilissimum è Balsamo emanantem, hoc præsertim tempore, non facile ad nostras regiones posse advehi, ac proinde non sine fundamento me dubitasse, an Opobalsamum, de quo est controversia, sit per incisionem collectum, & eò vel maximè, quòd in illo omnia ad amissum non observantur, quæ de perfecto Opobalsamo ab Antiquis fuere promulgata.

Quòd verò ex alio possit esse genere, inde persuadetur, quòd isti⁹ succi per decoctionem elicitum tanta non est apud Ægyptios penuria, ut jam dicti, sed in magnâ copiâ illuc ex Arabiâ defertur, ut Ioannes Veslingius, nunc Anatomicus Primarius, & Botanicus in Patavino Gymnasio, qui dudum regiones illas perlustravit, in suis observationibus, & notis ad Prosperum Alpinum de plantis

tis Ægyptiis, his refert verbis : *Non tamen existimandum est, quòd Memphim ex Arabiâ lagenulis utribusq; plenis advehitur Balsamum, quantumvis odoris suavitate gratum sit, sincerioris concretionis lachrymam esse. Minimum equidem ejus ex plagâ corticis destillat; maxima pars ligni frondiumque decoctione conflatur.* Cùm ergo maxima istius adsit copia, nulli mirum videri debet, si Venetias portio aliqua transmissa est, & inde etiam ad Urbem. Quòd si præteritis temporibus hoc factum non est, aut infrequenter valdè, in causâ fuit non solum Aromatariorum penè omnium forsân negligentia, ne dicam avaritiam; ob quam relictâ perquisitione Opobalsami, utpotè multi pretii, contenti sunt succedaneis apprimè vilioribus; sed, ut Evangelista Quantramius lib. de Ther. & Mithr. ait, quia Medici nimium addicti probationibus veri Opobalsami à Dioscoride & Plinio propositis, illasq; nō exactè recognoscentes in hoc liquore, qui ex Ægypto in Italiam missus est, eum reprobârunt ac rejecerunt, & ad suos Dominos remiserunt.

Verùmenimverò quantumvis probabile sit, quod hucusque enunciaui de

hoc nostro Opobalsamo existimando per decoctionē elaborato; nō propterea tamen id ita affirmatum velim, ut non possit etiam dici per incisionem corticis illud emanasse, cū id nihil vetet pronunciare, imō validissimæ conjecturæ persuadeant affirmare; stante maximè Prosperi Alpini de hac materiâ attestatione & doctrinâ, cui inter reliquos subscribit doctus Vir Michaël Döringius, libro de Opobalsamo Syriaco, Peruano, & Tolutano. Siquidem Alpinus, qui fuit oculatus testis in Orientali plagâ hujusce lachrymæ, dum varias illius ætates describit, *& in primâ, quæ per quinquennium durat, colore dicat esse subviridem, ac substantiâ turbidum, instillatumque in aquam non desidere, sed continuò assurgere, & supra totam aquæ superficiem expandi, ibique albescere, & stylo totum eximi*, nostrum utique videtur comprobare Opobalsamum tanquam verum, quippe quòd hæc omnia perbellè repræsentat. Quòd si velimus etiam dicere, non in primâ ætate aut inter primam & secundam, ut ego puto; sed in ultimâ consistere, ut exercitissimus quidam Pharmacopœus Gallus me præsentē & instante asseruit, non pro-

propterea ablegandum est ut inutile, à Theriacæ compositione, quando non omninò senio confectum existit, ut odor & reliqui caractères demonstrant; proindeque virtute non caret, nisi fors tali ac tantâ; quali & quantâ recens è frutice promanans donatum est. Nec cum Avic. scribit, vetus Opobalsamum non habere virtutem, intelligit de quocunque statu ultimæ ætatis, sed de postremo tantum, ut ex ejus loquendi modo comparativè facto colligitur; sic enim ait. *Et quod ex eo melius est, est recens, vetus autem non habet virtutem.* Ex quo (ut obiter dicam) deduco, non unde quaque fors benè se gessisse Medicos Patavinos, cum anno 1626. in apparatu Theriacæ, ab Angelo Bolzettâ Pharmacopolâ illius Urbis exposito, Carpobalsamum, id est, semen Balsami, Xilobalsamum, id est, lignum, & Opobalsamum, id est, succum Balsami, tamquam vera & legitima approbantes, ea tamen ut antiqua à tali compositione abdicârunt; quod sanè præstandum nō erat, nec præstitissent Viri illi celebres, nisi ex nimia vetustate talium medicamentorum vires penitus evanuerint. Id quod de nostro Opobalsamo dicendum

minimè est, cùm in eo tam consistentia & color, quàm sapor & odor, qualitatum virtutumque Balsamicarum præsentiam manifestent. Est enim succus iste, velut Gal. 2. de comp. medic. sec. loca cap. 1. desiderat, *consistentia mediocris*; ut Alpinus vult, *coloris ex viridi ad aureum tendentis*; ut Dioscorides ait, *levis, dilui facilis, adstringens, modicè mordens gustu, non ad acorem vergens, & validi odoris*; & ut scribit Plinius, *non subacidus & odore austerus*.

Quare cùm sive per decoctionem, sive per incisionem sit factus, qualitates habeat veri Opobalsami, non est ut factitius & falsus reputandus.

Verùm, quia ex adverso pluribus instant modis & argumentis, occurrendum illis omninò est. Primò igitur insurgunt nonnulli affirmantes, non reperiri Xilobalsamum, id est, lignum, ex quo emanat & fit succus prædictus, ac proinde nec talem succum. Deinde ajunt, prætensum Opobalsamum non habere illum suavem odorem, quem describunt Plinius, & alii quamplurimi auctores. Tertiò asserunt, foedare pannum, contra ac faciat verum Opobalsamum, quod maculam non relinquit.

Quar-

Quartò dicunt, non coagulare statim lac, ut volunt Plin. & Avic. Quintò affirmant, illud aquà concretum pessum ire & ad ima fidere, & postea dissipatum supernatale, ut adulteratum facit, Dioscoride auctore. Et sextò demum contra meas positiones dubitare sic possunt, quandoquidem si tam exigua est Opobalsami per incisionem promanantis quantitas, ut Busbequium & Veslingium scribere jam dixi, quâ ratione poterit hoc nostrum, quod ad uncias xvij. accedit, in tali genere constitui? Ac præterea si est per decoctionem elaboratum, quomodo non erit adulteratum & falsum pronuntiandum?

Sed ad primam oppositionem primò respondetur, non solum cum Scaligero, qui exercit. 257. hæc habet verba adversus Cardanum hoc idem sentientem. *Balsamum desisse ais: Item ais parvo esse in pretio: Quorum utrumq; vanum est. Nam & apud Maximilianum Cæsarem multum & nonnihil apud Patrem meum vidimus, nec parum apud Carolum Saubaudie Ducem &c.* Sed cum Marco Oddo Patavino, qui consentiente universo Medicorum talis Urbis Collegio lib. 2, de Ther. & Mithrid. comp.

cap. 2. ait, Monardem Hispanum, *ut li-
quorem quemdam ex Indiâ laudibus ef-
ferret, Balsami arbores prorsus desisse af-
firmâtem sibi naturalis Philosophiæ pror-
sus ignarum esse videri, quæ ubique apud
suos auctores testatur, rerum species esse
sempiternas.* Id quod possumus etiam
nos contra istos oppositores enunciare.
Respondetur tamen secundo cum au-
ctoribus fide dignis, qui testes de visu
hos redarguunt, ut Busbequius, Radzi-
villius, Bellonius, Alpinus, & Veslin-
gius. Busbequius enim jam citatus, &
doctissimus Veslingius, qui ultra quin-
quennium in Ægypto rara hæc medica-
menta observandi gratia moratus est, &
Arabes vidit (ut ejus verbis utar) *ramo-
rum, fructuum, & odorati illius succi co-
piam satis amplam in Ægyptum deferre,
Balsami existentiam attestantur.* Vidit
necnon hoc idem Prosper Alpinus, Ves-
lingii in Patavino Gymnasio Prædecef-
sor, & ante istos Viri clarissimi jam dicti,
Illustrissimus Princeps Nicolaus Chri-
stophorus Radzivillius Polonus, & Pe-
trus Bellonius Gallus Cenomanus: Quo-
rum iste, qui diligentissimè regiones il-
las perlustravit, lib. 2. suar. observat.
cap. 36. Balsamum longâ accuratâque
ora-

oratione tamquam à se visum, degustatum & omninò perpensum describit. Ille verò in suâ Hierosolymitanâ peregrinatione editâ Antverpiæ anno 1614. Balsami existentiam his verbis ostendit: *Arbor hac (scilicet ficus Pharaonis) sita est in horto, in quo Balsamum proveniebat, cujus etiam extant plantulae duos circiter cubitos altae, sed exaruerunt omnes. Nam Assan Bassa, prædecessor Imbraimi, qui meo tempore provinciam administrabat, Æthiopem quendam, qui curam Balsami habebat, quòd magnam pecunie vim collegerat, præfocari jussit: quo factum est, ut nullo, qui Arborum hujusmodi curam gerere nosset, reperto, penitus deperirent. In felici tamen Arabiâ, Imperatore Solimanno procurante, Balsamum in copiâ provenit, quod etiam Meckâ per Caravanam advehitur, ejus mecum bonam quantitatem advexi. Præterea unde habent Adversarii, quòd plantæ istæ, quas Arabiæ & Sabææ datum est gignere, ut ait Strabo lib. 16. & Ægypto ac Iudææ possidere, ut vult Plinius, quæque, ut Galenus noster affirmat cap. 4. lib. primi de Antidotis, in multis Palæstinæ prædiis colebantur, & ex illis Opobalsamum colligebatur; & quæ insuper*

posterioribus seculis adeò propè Babyloniam fertiles erant, ut tantam succi copiam gignerent; quæ etiam pro lampade ante aram Principis Apostolorum in totum annum conservanda sufficeret, ut scribit Petrus Damianus in epist. ad Cadaolum, & Cæsar Baronius. ii. Annal 1061. refertque R. P. Io. Severanus Congregationis Oratorii, libro de Meritiis Sacris septem Ecclesiarum, pag. 123. Vnde, inquam, habent, quòd perierint, vel adeò imminutæ fuerint, ut exiguum modò, vel nullam Opobalsami quantitatem producant? Potuerunt equidè agrestiores reddi, ut tales quoq; redditi sunt populi illi ob tyrannicum Turcarum Imperium, proindeque non ita perfectum ac laudabilem succum progignere, quemadmodum forsan ob meliorem culturam antiquitus faciebant, sed absolutè deficere, ac perire in nativo præsertim solo, ut Arabia est, (non Iudæa, & Mataræenses horti) nequaquam.

Ad secundam oppositionem respondetur, verum quidem esse, Plinium loco citato Opobalsamo attribuere suavitatem eximiam, adeò, ut (quod ego adjungo) Pausanias *odore præ cæteris unguen-*

guentis jucundissimum dicat, sed non ita affirmare Dioscoridem, & ex Galeno, & Avic. aliisque præclarioribus Medicis, imò ex ipsomet Plinio deduci. Nam Dioscorides ait, *esse validi odoris*, hoc est, acuti, non suavis, & Gal. qui 6. de simpl. med. fac. pag. 44. Balsamum tantummodo vocavit *odoratum*, & lib. 1. de Antid. cap. 13. *sic posse*, ait, *Opobalsamum adulterari, ut nullatenus, vel non exactè possit sincerum ab adulterato secerni*; talisq; adulteratio, ut Dioscor. Plinius & Avic. docent, *fiat per admistionem Terebinthi, Cyperi, Mirthi, Lentisci, balani unguento, item susino, metopio, resinâ, Galbano, melle, aut Cypriâ cerâ, vel oleo de Pino, & oleo de Mastice, & cerâ dissolutis in oleo Ligustri*; quis non videt, Opobalsamum non constituere tam suavis odoris, ut vulgò putatur? cum tam eximia suavitas, vel quid simile non possit ex admistione prædictarum rerum consurgere. Vel eigò succus iste non debet esse tam odoratus, ut volunt Pausanias & Plinius, qui illum fortasse nunquam admoverunt narib⁹, vel Dioscorides. Avic. imò Plinius ipse in describendâ adulterationis materiâ aberrant; Et profectò, dum antiqui il-

lius odorem celebrant, loqui verisimile est in comparatione ad res odoriferas fuit temporis, in quo non aderant Moschum, Ambra, Zibetum, Belzoinum; sed Spicanardi, Myrrha, Cinnamomum, & hujusmodi; quibus licet tribuatur suavitas odoris, illa tamen exigua est, & minima, respectu Moschi & Ambræ, aliarumque nostratium rerum benè olentium. Melius igitur qualitatem hanc in Opobalsamo delineavit Dioscorides, cum scripsit, *debere esse validi odoris.* & ante ipsum Sacræ Paginæ *aromatizans* vocâtes, & *Myrrhæ* (attributâ suavitate) *odorem solummodò dare* affirmantes.

Ad tertium argumentum respondet Alpinus in Dialogo de Balsamo, & Quatramius loco citato de Theri. & Mithrid. non debere sine maculâ omninò remanere pannum, sed eam non dilatari ac crescere, ut facit, quæ ab adulterato provenit, ratione nempe olei, aut rei unctuosæ, quæ talem ingreditur adulterationem & missionem. Cum ergò, quæ de hoc signo ab Alpino dicuntur, in nostro Opobalsamo egregiè observentur, invalidum manet argumentum propositum.

Ad quartum idem respondet Alpin^{us},
lac

lac quidem coagulare, non tamen eâ energiâ & efficacîâ, quâ coagulum. Nam revera controversum Opobalsamum lac non perfectè coagulat, sed cum ipso potius coagulatur & spissatur, ut Alpinus vult. Nec mirum (ut addo) quia cùm discussoriæ sit substantiæ & non nihil calentis, ut ait Gal. 2. de comp. med. sec. loc. cap. 1. magnam non videtur posse in lacte progignere coagulationem, sed mediocrem & moderatam, ut mediocris est & moderata ejus adstringentiora vis. Ex quod infero, quòd si velim⁹ strictè hoc signum considerare, ut etiam antecedens de maculâ, quibus tantum tribuit Plinius, nullum utique unquam declarare poterimus genuinum & verum Opobalsamum. Id quod expertus fuit Busbequius in suo illo suprâ enarrato Balsamo, sibi ab Hally Bassâ tanto cum verborû honore dono dato, quod tamen Medici Cæsarei ausi sunt in dubium revocare, *quia, ut ille ait, non ex toto notis, quas requirit Plinius, respondere visum sit*, & nihilominus, ut epist. citatâ pag. 294. subjungit. *Hoc quidem certò certius scio, è fruticibus illis, qui in hortis Matareæensibus Cayro propinquis coluntur, profluxisse.* Cujus effectus, seu po-

potius defectus ea videtur posse ex eodem Busbequio causa assignari, quod *vetustissimarum illarum plantarum, unde promanat, vis aliquantum etate (ad-
do ego culturâ) imminuta sit.*

Ad quintum respondetur, quod cum Dioscorides ait, *hallucinari eos, qui Opobalsamum aquâ concretum pessum ire, & ad ima fidere arbitrantur, postea dissipatum supernatare*, id sibi velle, quod nimirum illi decipiuntur, qui dicunt, sincerum Opobalsamum debere necessariò pessum ire, & ad ima fidere: quia hoc non accidit, nisi cum ex alto projicitur, ut prorsus in nostro animadvertere est, quod solum, cum ex alto cadit, fundû petit & ad ima descendit, & postea non, ut adulteratum, dissipatur, antequam supernatet, sed prius supernatat, quàm dissipetur. Et dum supernatat, oleum non imitatur, se convolvens & in stellæ modum diffundens, sed æqualiter totam occupat, admirabili quodam modo, superficiem aquæ, nullam stellæ figuram repræsentans.

Ad ultimum demùm respondetur, contradictionem nequaquam includere positiones à me factas, quia Busbequius loquitur de succo in hortis tantum-

rummodò Matareæ collectio, qui sanè liquor ob culturam præstantior existit, & non nisi ad manus Principum devenit; non de alio, qui pariter per incisio- nem in Arabiâ, & aliis locis ex frutici- bus Balsami extrahitur: cujus sanè licèt à Veslingio dicatur quoque adesse mi- nima quantitas, id potius intelligendū est in ordine ad succum per decoctio- nem extractum, cujus longè major est copia, quàm simpliciter, & absolutè.

Cum verò subjungitur, Opobalsa- mum per decoctionem non esse verum, sed adulteratum, quòd sane videtur et- iam asserere Prosper Alpinus, funda- mētum, nī fallor, minimè habet ac pro- babilitatem ullam, nisi in tali decoctio- ne aliquid aliud superaddatur. Si enim tale Opobalsamum falsum non est, & arte compositum, sed vi ignis & aquæ ex fruticibus illis extractum, cur dici debet adulteratum? nonne est succus talis plantæ, nullam in se cōtinens ma- teriam extraneam? quomodo ergò pot- est dici adulteratus, nisi per hoc nomen intelligere velimus non adeò perfectū? quod sanè ultrò libenterque concedo, cum videam primum appellari genui- num à Busbequio, secundum verò vile,
in

in ordine videlicet ad illud. Ambo tamen sunt naturales Balsami succi, & è visceribus illius exoriuntur, nullamque extraneæ materiæ continent & admittunt mistionem, ut adulteratum Opobalsamum facit. Siquidem Dioscorides, Plinius, Avic. & alii, dum scribunt adulterari posse, solam proferunt extranearum rerum mistionem. Vnde sicut Balsamum Peruvianum, quod fit per decoctionem frondium & ramorum, & dicitur nigrum, est verum Balsamum, ut illud, quod per incisionem arboris resultat, & album appellatur, licet non æquè perfectum, ut videre est apud Nicol. Monardem cap. proprio (Vnde Medici Valentini, & multi alii, imò & nostrum Antidotarium illud commendant pro succedaneo veri Opobalsami, quale est Orientale) sic enunciandum est in casu nostro, ac proinde nullo modo est illud abdicandum à compositione Theriacæ, imò recipiendum omninò, utpotè magis simile perfectissimo Opobalsamo, quàm oleum Nucis Moscatæ, aut quodlibet aliud pro succedaneo commendatum.

Sed dato etiam & non concessio, liquorem hunc non esse verum Opobalsamum.

samum, sed quid compositum ex Terebintho, & aliis gummis & oleis, vel, ut quidam asserit, ex oleo Iuniperino, an propterea Theriaca, quam annuentibus Protomedico & Consiliariis ingressum est, tanto cum Manfredi & Panutii damno projicienda est, ut ex adverso petitur? Nequaquam obsecro, cum auctores non desint, qui Terebinthinam oleo Nucis Moscatæ in hac substitutione præponant; & quod spectat ad oleum è baccis Iuniperi, doctissimus Matthiolus illud non reprobet ac condemnnet, licet oleum prædictum magis probet & amplexetur.

Quare &c.

Illustrissimo & Reverendissimo

D. Collicolæ,

D. N. Medico à cubiculo Eximio,

Romana Opobalsami adulterati
& falsi,

Pro Collegio Aromatariorum Urbis,

Contra D D. Antonium Man-
fredum & Vincentium Panutium,

RESPONSIO.

Illustrissime & Reverendissime Do-
mine; Opobalsamo habito approba-
toque

toque à septem Medicis hujus Collegii Urbis pro puro & sincero, obstat ejus quantitas Romam asportata, & quæ etiam ad libitum haberi potest, locus unde venit, persona, quæ illud vendidit, vile pretium, quo fuit emptum, & quod odore, colore, substantiâ, & lenitate à qualitatibus veri differt, nec illius operatur effectus.

Quòd quantitas hujus Opobalsami debeat judicari suspecta, dubitari non potest: nam ejus planta est parva & tenuis, non ubique terrarum, sed in aliquibus tantum, seu Ægypti, seu felicitis Arabiæ terris nascitur & vivit, ubi non sine magno studio ac diligentia alitur & conservatur, & pretiosissimus succus non ex qualibet fruticis parte, sed ex caudice tantum cortice scarificato resudat, & desinenter non quocunque anni tempore colligitur, sed duntaxat canicularibus diebus, & non quaelibet Balsami planta fert Opobalsamum, sed *quæ in pingui solo inseritur*, & magnâ diligentia custoditur, ut testatur Prosper Alpinus, Dialogo de Balsamo cap. 2. §. *Plurimasq; etiam in arenosis & sterilibus* &c. Ergò succus stillans ex tali planta non potest esse nisi paucissimus.

Locus obstat: nam cum Venetiis venerit, & Veneti Aromatarii non utantur Opobalsamo, nec illi⁹ ullam habeant notitiam, quæ per visum acquiritur, credendum utique est, ibi non reperiri verum Opobalsamum, cum ibi etiam adsint Medici & Aromatarii docti, ingenui & boni Christiani, publicam non minùs affectantes utilitatem, quàm Medici hujus Collegii Urbis, & DD. Manfredus & Panutius Aromatarii.

Persona mercatoris, à quâ fuit transmissum dictum Opobalsamum, reddit illud suspectissimum falsitatis; cum sincerum nō possit hodiè devenire ad manus mercatorum, quia Arabiæ interdictum est, *ne præter fiscum quis plantam Balsami serere queat, neq; succum vel flores, vel ramulos, vel fructus sine publico mandato quis capiat.* Alpinus l. cit. §. *Lege tamen iis populis &c.* Præterea Princeps eorum locorum, ubi colligitur succus iste, habet illum loco rerum pretiosarum. Hinc Rex Turcarum singulis annis à Seriph Mecha atq; Medina Domino binas Opobalsami libras dono missas accipit, ut asserit idem Alpinus in dicto Dialogo cap. 5. & Rex Turcar. nullum majus munus Balsamo solet facere amico & confœderato Principi. Vi.

Vile pretium, quo fuit emptum, tollit ei omnem fidem veri Opobalsami, quod pecuniâ comparari non potest, ut asserit Aurelius Gisleenius Busbequius, Cæsaris Orator apud Solimannum Turcarum Regem in Ep. 4. legat. Turcicæ, fol. mihi 359. cuius verba sunt hæc. *Post unum atq; alterum diem idem equus cum duobus aliis nihilo deterioribus mihi ab Hally Bassa dono mittitur, quorum unus erat Arabs gradarius insigni formâ. Idem donavit me veste sanè quàm eleganti auro intextâ, & plenâ pixide præstantissima Theriaca Alexandrina. Postremò adiecit vasculum vitreum plenum Balsami, sed non sine verborum honore. Cetera quæ mihi donâisset, non se magni ducere, quod pecuniâ comparari possent, hoc esse munus rarum, quo Dominus suus nullum majus amico aut confœderato Principi donare posset. Ergò benè Manardus l. 6. Epist. 3. asserit, verum Opobalsamum tanti pretii existere, ut totius Antidoti pretium pervertat, §. verum Opobalsamum, &c.*

Quâ stante Balsami penuriâ non est mirum, si tempore Galeni tot variis modis adulteraretur, & in Italiâ, Galliâ, Hispaniâ, & Germaniâ à tot seculis eo careant, & non solum Aromatarii illud de-

desiderant pro conficiendis medicamentis, verum etiam Ecclesiastici, & Sanctissimus Papa Urbanus VIII. Qui si illud habere posset ad conficiendum sanctum oleum & cætera, quæ cum eo in Ecclesiâ parantur, nulli certè impensæ parceret, cum sit Princeps Magnanimus & Liberalissimus, imò ipsimet Aromatarii illud emerent, quali pretio possent: venderent enim Theriacam eò majori pretio, quo cariori fuisset emptum Balsamum; sed cum penuria ista apud nos non proveniat ex eo, quod planta non vivat: nam vivit, ut Philosophicè debet credi, cum vegetabilium species perpetuæ sint & tolli omninò nequeant, cœlo nullis causis ad earum generationem facientibus destituto, terrâ ac cæteris aliis elementis eodem modo nunc, ut olim se habentibus, credendum utique est, non ex aliâ causâ id provenire, nisi quia Balsamum sincerum quàm paucissimum colligitur, & paucum illud non existit, nisi in manu Principum eorum locorum.

Itaque hinc clarè constat, quàm injustè defensores Opobalsami fictitii taxent notâ negligentiae & avaritiae Aromatarios nostros, cæterosque ad propria

priam excusandam cooperiendamque simplicitatem.

D. Baldus Baldus, ut quantitatis afferti Opobalsami objectionem effugeret, & quòd in illo non omnia ad amissum observentur, quæ de Opobalsamo ab Antiquis fuerunt promulgata, ut ipse fatetur: dixit etenim, illud suum Opobalsamum vel factum esse ex decoctione foliorum plantæ Balsami, cujus magna copia reperitur, vel factum esse per incisionem ex Balsami frutice, non eo scil. qui in hortis custoditur, cujus succus ob culturam præstantior existit, & non nisi ad manus Principum devenit; sed eo, qui sponte alibi nascitur, cujus succus per incisionem extractus pariter copiosus existit, ut videre est in suâ elegantî scripturâ. Sed parcat mihi D. Baldus, qui oblitus est in medio ejus, quod dixerat in principio. Paragrapho enim secundò dixit Opobalsamum, quod sit ex decoctione foliorum plantæ Balsami, esse nigrum, & §. 4. in fine asseruit, suum Opobalsamum habere colorem ex viridi ad aureum tendentem: Ergò non est ex decoctione foliorum plantæ Balsami, nec potest esse ex Balsami frutice, qui inculto in loco nascitur; quia ex isto nihil

nihil succi colligitur, ut testatur Alpinus. in dicto Dialogo c. 2. §. *nihil hæc atque alia.*

Præterea, quòd assertum Opobalsamum careat qualitatibus veri, nec illius operetur effectus, experientiâ potest fieri manifestum; nam si istud in pannum laneum instilletur, maculam relinquit, quod non facit sincerum, ut Dioscorides ceteriq; omnes scriptores de Balsamo testatum reliquere. Adversarii, ut Baldus §. 9. Zacchias §. 6. dicunt, quòd Balsamum sincerum non relinquit maculam olei modo; h. e. macula, quam relinquit Balsamum, non quotidie augetur & dilatatur, ut facit macula ob oleo relicta, & firmant id auctoritate Alpini dicto Dialog. c. 5. ubi totum contrarium scribit, cujus verba hæc sunt: *At sincerum Opobalsamum, quanquã paululum panno etiam instillatum inhæreat, tamen ipsum ut oleum non inficit, neq; maculam relinquit, quinimò secus atque oleum panno adhærescens quotidie decrescit, usq; quò tandem omninò aliquo tempore sponte dissolvatur atq; evanescat.* Quamobrem sincerum Opobalsamum panno quidem, at non olei modo adhæret,

E

ret, neq; maculam relinquit. Hæc est Alpini Conclusio.

Dicunt Adversarii, sicut Zacchias §. 6. Opobalsamum suum in lacte coagulari, & secū etiam portiunculam lactis coagulari; & ideò esse sincerum Opobalsamum, & exponit trahitque unā cum aliis Adversariis Alpinum in dictam eorum conclusionem, dum Dialogo de Balsamo cap. 5. dixit, *Opobalsamum lac coagulat, et si non ita, ut coagulum, quia lac non perfectè coagulat, quinimò cum lacte coagulatur.*

Bonannus §. 6. suæ scripturæ innumeris auctoribus ornatae sequens dictā expositionem Alpini, seu potius in Alpinum scribit, Opobalsamum non perfectè coagulare lac, nisi tantum eam partem, quam tangit; cū actio non fiat ad distans: & cū Opobalsamum sit refina, quæ rebus aquosis cū non permisceatur, sed in superficie resideat, nō potest coagulare, nisi eam lactis partem, quam tangit in superficie.

Baldus §. 10. scribit, interpretans pariter dicta verba Alpini, Opobalsamum cū discussorie sit substantiæ, & non nihil habeat calentis, non potest in lacte progignere coagulationem; sed cum
habeat

habeat etiam moderatā adstrictionem, per hanc fit moderata & mediocris coagulatio, & ita non perfectè lac coagulat, ut Alpinus observavit.

Expositio primi scriptoris est penitus rejicienda: nam non perfectè coagulare non est secundum partem coagulare, ita ut una pars sit coagulata, altera non: sed est non reducere coagulabile ad eam crassitudinem & densitatem, ad quam reducitur per coagulum, & cum lacte coagulari non est in lacte coagulari sine lacte, nisi hoc gratis concedatur. Nec secunda expositio placere debet, quia Opobalsamum in lac instillatum descendit, confurgit, dissolvitur, miscetur, expanditur supra totam superficiem: Ergò omnes ferè lactis partes tangit: Ergò quamplurimas lactis partes debet coagulare, non portiunculam tantum. Amplius Opobalsamum lac coagulat per suas qualitates, nempe caliditatem: Ergò actio coagulandi potest etiam virtualiter fieri ad distans, in sphærâ scilicet suæ activitatis. Ergò aliæ partes lactis virtualiter tantum contactæ debent coagulari.

Tertia expositio pariter non satisfacit; nam Balsamum nedum per mode-

ratam illam adstrictionem lac coagulat, sed etiam & præcipuè per suam caliditatem, cum lac præcipuè coaguletur à calido, cujus proprium est cogere similia & separare dissimilia; & ideò stante Opobalsami caliditate & levi suâ adstrictione, non potest sequi mediocris coagulatio; sed quia Opobalsamum nō est calidum ut coagulum, ideò rectè dicit Alpinus, *quòd lac non perfectè coagulet, ut coagulum.*

Cætera, quæ in Balsamo vero observantur, nimirum suavis & copiosus odor, color aureus & clarus, & levitas, in controverso mihi penitus desiderari videntur. Adversarii verò, & præcipuè Zacchias hæc satis superq; in suo dicto Opobalsamo adesse, nedum attestatur, sed queritur, quòd scriptores pro veritate, & non ad preces Aromatariorum, seu potius instigatorum, ut ipse loquitur, nō habeant nasum ad odorandum, seu tantum sensum ad cognoscendum odorem. Fortassè de me justè queritur, possum enim decipi; quia nunquam vidi Opobalsamū sincerum, nec unquā navigavi in Iudæam, ut illud viderem & odorarer. Sed sicut contumeliosa istius hominis verba nec alios nec me sunt de-

dehortata à respondendo; sic adjuvante DEO, non erunt dehortatura Illustrissimum Dominum Thadæum Collicolam, nec Perillustrem & Excellent: Dn. Ioh. Iacobum Vbaldinum, Medicos eximios, in iudicâdo decernendoq; in hâc controversiâ secundum veritatem, & eorum animi integritatem &c.

Quare &c.

BALDI BALDI, Medici
Romani,

ORIENTALIS OPO-
BALSAMI,

Propugnatio Secunda.

CLarissimi Viri. Post traditam DD. meis defensionem comprobationis Opobalsami, à Magnificis Antonio Manfredo, & Vincentio Panutio Aromatariis in cōficiendâ Theriacâ adhibiti; duæ ad manus meas devenerunt aliæ scripturæ, approbationem prædicti liquoris infirmare tentantes. Quarum prima, quæ à DD. meis fuit nobis consignata, est cujusdam Medici, qui se Evonymum (melius diceret Anonymum)

appellat. Secunda verò est alterius Medici, qui jam pro Collegio Aromatariorum scripsit. Prima responsione non egere mihi visa est, cum, nî fallor, jam maneat depressa ac rejecta ex iis, quæ D.D. Bonannus & Zacchias adduxerunt, & ego quoque in medium attuli. At secunda, quia non solum, ut aliæ, veritatem lædere videtur, sed me etiam non suaviter vellicare, responsionem omninò exigit, insimulque calamum meum excitat ad castigandam Evonymi lucubrationem. A quâ inchoando.

Dicit primò Evonymus, tale *Opobalsamum non fuisse verè approbatum, quia non à Collegio integro*: Ignorans, vel fingens se ignorare, in hisce actibus Collegium integrum repræsentari in personis Protomedici & Consiliariorum, aliàs nulla Theriaca, vel alia antidotus esset probè & ritè confecta, cum numquam ad illarum ingredientia approbanda reperiatum totum & integrum Collegium. Nec dicat, approbasse nos talem succum ut succedaneum, ad quam declarationem totum requiritur Collegium, nam talis approbatio fuit facta, ut principalis medicamenti, non ut succedanei, & idè nulla est ejus oppositio.

Dicit secundò, debere *approbari à sensatis & peritis in recognoscendis similibus medicamentis*, quasi nos & sensu & peritiâ careamus, cum tamen doctis omnibus notum sit, quantæ æstimationis aliqui ex nostris, qui tali approbationi subscripserunt, existant, quàmque sensati, hoc est solertes & sagaces habeantur, in rebus potissimum ad rem medicam spectantibus. Id quod si ille ignorat, munera ab iis egregiè patrata respiciat, & APES adeat VRBANAS Cl. V. Leonis Allatii, videbitq: inter illas, an aliquæ ex nostro cœtu reperiantur ad dignoscendum libandumque, ex Authorum monimentis, verum Balsamum aptæ. Interim verò sciat, nos etiam adhibuisse iudicium D. Io. Baptistæ Valtrotti, Aromatarii seu Drogherii, qui in Ægypto ad multos annos degit; D. Marci Avantii olim Venetiis Pharmacopolæ, & nunc in Vrbe Chirurgi, qui illic consimilem vidit liquorem, verum Opobalsamum ab omnibus existimatum, & D. Leonardi Fordoiffon Conf. Gal. nuper ex familiâ E. Card. Lugd. & nunc E. D. mei Cardinalis à Balneo domestici Pharmacopœi, qui pariter apud D. suum Cardinalem à Lugduno

verum Opobalsamum vidit ; & omnes isti Viri periti nobiscū senserunt & sentiunt ; ut mittam Illustrissimum D. Equitem Cassianum à Puteo, qui alias ab Illustriss. & Excellentiss. D. de Breves vero Balsamo donatus, hoc nostrum equè, ac nos, approbavit.

Dicit tertio, doctos Medicos & peritos Pharmacopolas semper affirmasse Balsami succum, lignum, & semen verum Orientale hoc tempore non inveniri. At contrarium affirmant oculati testes, Viri doctissimi jam à me citati, Busbequius, Radzivillius, Bellonius, Alpinus, & Veslingius, quibus præter Scaligerum duos addo Medicos præstantissimos, Ioannem Costæum, & Carolum Clusium. Ille enim super primum lib. Me sue de Oleis, cap. de Oleo Balsami hæc habet verba. *Quare habeo ego perpetuas gratias Iosepho Parpalliono Novariensi Medico, nobilitate, doctrinâ, & moribus insigni, à quo ex Memphi post aliquot annorum peregrinationem nobis restituto, ejus Olei aliquantulum accepi, quod omnibus numeris legitimum esse Balsamū pro certo habeo.* Clusius verò lib. 10. Exotic. cap. 9. in Annot. ad Monardem de Balsamo sic tandem scribit. *Egò sanè*
pau-

paululum legitimi Opobalsami habeo, ex munere Nobilissimi Baronis, Davidis ab Vngnad, Casarei ad Turc. Imper. Selymum, Solimanni filium, & Amuratem ipsius nepotem Legati, quo Constantino- poli discedens post quinquennalem istic moram ab ipso Amurate donatus fuerat; deinde pauxillum etiam habui à Generosissimo Barone, Eduardo Zouche Anglo, Constantinopoli reduce; mittebat etiam ante paucos annos Vir doctissimus Io. Pona, quod omne amicis impertii. Adde insuper Iacobum Ferrarium Philosophum & Medicum Mantuanum, qui in Idæa Theriacæ, & Mithrid. cap. 16. ait, Mantuæ fuisse confectam Theriacam, anno 1594. ab Antonio Bertiolo, cum legitimo Opobalsamo ex Orientali plagâ ad- vecto, additq; propositum quoque fuisse sincerum Xilobalsamum & Carpo- balsamum, non fuisse tamen horum ad- hibendorum facultatem à Celeberrimo Mantuano Collegio petitam, quia u- trumque temporis tractu aliquid vitii contraxerat. Id quod anno 1626. fuisse etiam Patavii factum, suprâ deduximus. Quòd si his non contentus Evonymus alios desiderat testes, Andream adeat Chiocum, Franciscum Calceolarium,

Michaelem Döringium, Nicol. Guibertum, Io. Ponam, & alios ab Eruditissimo Collegâ D. Bonanno adductos; sed interim ne pigeat ad incredulitatem funditus removendam Villamontium & Breevium audire, qui de hâc re nonnulla habent vernaculo quidem sermone, hoc est Gallico, cum ambo sint Galli nobilissimi, ab ipsis edita, sed quæ ab Eruditissimo amico Gabriele Naudæo latina hunc in modum fieri curavi. Sic ergo ait Villamontius, Eques Ord. S. Sepulchri lib. 3. Peregrin. suar. cap. 13. *Quarto aut quinto ab Vrbe Memphi lapide vicus est maximus, nomine Mataræa, veri Balsami ortu celebris, quem propterea die sequenti perlustrare constituimus. Arbor in eo est valdè pusilla, & ad summum alta pedes duos, foliis perpetuò virentibus, nec ab Ocymo multum diversis præterquam magnitudine, quæ in Balsamo aliquantulum excedit. Ex eâ cum semel Augusto mense, iterumq. duntaxat in anno inciditur, aqua paulatim exudat subflava, quæ ut veri & naturalis Balsami nomine, sic dotibus cæteris insignita est.* (Notandum autem hoc iter fuisse factum anno 1589.) Brevius verò, qui fuit Regis Christianissimi apud Turcarum Prin-

Principem Orator, & postmodum Romæ apud Paulum V. Pontif. Max. in primâ parte suarum Relationum, ubi de Memphi & Mataræa sermonem habet, sic scribit: *Inde gradum fecimus ad hortum Balsami, arbusculis consitum, & magnâ diligentiâ custoditum ab hortorû Prefecto, quem Bostangum vocant. Hic unumquemque nostrum rogavit, ut ab ejusmodi plantis manus omninò abstineremus. Erant autem illæ, quas vidimus, septem aut octo, totidem in areolis à se invicem separatae, humiles admodum, vixque unius aut alterius cubiti magnitudinem censenda, folio, quod tunc in illis non admodum frequens erat, planè ut Sampsuchi sive Majoranae esse solet. Bostangus obtulit nobis Xilobalsami virgulta aliquot, & duos tresve urceos plenos Opobalsami. Vna ex illis plantis liquorem suum ex vulnere fundebat in subditam lagenulam. Cum autem è comitatu nostro quidam ramum imprudens ab arbusto penitus avulsisset, non secus expalluit Bostangus, quàm si de vitâ suâ conclamatum fuisset, asseruitq; fieri non posse, quin capite tandem plecteretur, si Turcarum Principi aut Bassæ damnum illud innotesceret. Verùm re modico tot querelis*

finem non difficulter fecimus. Et id fuit anno 1605. Id ipsum quoque in Peregrinationibus transmarinis, collectis à Gaspare Vns, pag. 89. in descriptione Cayri his verbis habetur confirmatum. In pago, qui à Cayro longius haud abest, quam Tendit à Lutetia, sunt Balsami frutices in magno quodam horto, sed angusto loco, muris concluso, quos extractos fuisse ajunt, postquam Turca Ægyptum Soldano ademit. Bassa autem à Turcarum Imperatore huic regioni praefectus, ea arbusta digna existimavit, quae peculiari loco concluderentur. Cum Bellonius illic esset, novem aut decem duntaxat frutices ejus aderant, quae nullum liquorem praebebant. Stipitem habebant pedis longitudine & pollicari crassitie, tenuibus ramulis praeeditum, qui raris foliis praeediti sunt. Quod si haec non sufficiunt, audiat Rev. P. Bernardinum Caesium Societ. IESV, qui lib. 4. de Mineral. cap. 12. sect. 1. numer. 9. sic ait: ex dictis plantum est, Balsamum non uni tantum Iudeae concessum, contra, quam sentiunt Plinius & Solinus; sed provenire etiam in Ægypto & Arabia felici, & quidem hac quoque tempestate, quod tamen inficiantur quidam imperiti, hanc plantam prorsus

sus mundo periisſerati. Hæc Cæsius, libro citato à se edito anno 1636. Lugduni.

Quartò dicit, Balsami plantas non esse in Iudæâ & Ægypto patritias, sed advenas, quia, ut tradit Ioseph. lib. 8. Antiquit. cap. 2. Regina Sabæ beneficio Balsamum in Iudæâ propagatum, cum plantulas Balsami inter reliqua dona Salomoni vivas asportavit: & in hoc quidem rectè loquitur. Sed dum vult probare tales plantas defecisse, tum quia à Plinio dicitur, quòd in excidio Hierusalem sub Tito Imperatore *ſerviére Iudæi in eam arbusculam, sicut in vitam suam, contrà defendére Romani, & dimicatum pro frutice est*: tum quia de illis non fit mentio in historiis, errat multipliciter. Primò namq; ex Plinio deducitur, dimicatum fuisse, non autem vicisse Hebræos, imò totum oppositum. Secundò, quia adhuc remanebant in proprio & nativo solo apud Arabes & Nabathæos, quibus patritia est Balsami planta; ex Pausaniâ in Beothicâ, Strabone 16. Geogr. & Diodoro Siculo in Bibliothecis. Et tertio, quia falsum est, in historiis mentionem non fieri de Balsamo Iudaico & Ægyptiaco, extantibus

post Hierosolymæ excidium, ut jam patet ex iis, quæ adduximus ex Busbequio, Radzivillio, & aliis, qui historicè loquentes Balsamum in Ægypto reperiri affirmarunt. Quod si eorum narrationes illi nō videntur historiæ, adeat Paulum Iovium lib. 17. Historiarum sui temporis, ubi, tractans de bello Selymi cōtra Tomumbejum Sultanum Ægypti, hæc habet verba. *Erat pagus ad sextum lapidem ad urbem Memphi, qui Mataræa dicitur, Balsami fecunditate memorabilis; ibi enim hortulus est humilibus arbusculis confusus, unde liquor ille omnium odoratissimus resudat; cum eburneis cullis extremi cortices inciduntur, cui propter insignes vires, quando id donum natura aliis terris inviderit, morbi hominum & oborta luxuria eminentissimum pretium fecerūt. In eum locum juxta Rhodaniam vicum Tomumbejus &c. Adeat præterea Borchardum Argentoratensem, Ord. Prædicatorum, qui vixit circa annum 1283. ut scribit Io. Vossius lib. 2. de Historicis latinis. Is enim in descriptione Terræ Sanctæ regionumque finitimarum primâ parte cap. 7. §. 39. hæc habet. *Supra mare mortuum in litore ejus Occidentali de Segor, Leuca*
*una**

una est ascensus montis Engadi, in quo David latuit, ex 1. Regum cap. 24. cum insidiaretur ei Saul; in circuitu ipsius montis & in ipso vinea Balsami consita erat, sed Herodis magni tempore Cleopatra Ægypti Regina in odium ipsius Herodis, favente sibi Antonio, transtulit eam in Babyloniam Ægypti, & non colitur in Ægypto vinea illa nisi à Christianis, rigaturq; aqua fontis, in quo fama est, Beatissimam Virginem sæpè infantem IESVM lavisse, cum fugisset propter Herodem in Ægyptum &c. In secundâ verò parte cap. 4. De horto Balsami in Ægypto sic scribit: Inter Heliopolim & Babyloniam medio ferè loco est Balsami hortus, de quo actum est suprâ, longitudinis jactu duorum arcuum, latitudinis autem jactu lapidis, habens terram ferè albam. In festo S. Michaëlis cum illuc pervenissem, Balsami lignum satis humile existebat, scilicet palma & dimidia in altitudine, habens folia parvula, ut ruta, sed parùm albiora, & de ligno mecum detuli &c. Hanc eandem historiam refert ex Bartol. de Salignaco in Itiner. Terr. Sanct. cap. 7. tom. 10. Henricus Kornmannus in suo Templo naturæ Historico, addens cum eodem Borchardo & Salignaco, quòd mef-

*Haud ingratus ager, quod Balsama
plurima condant.*

*Fons est in medio nitidus argenteus
undis,*

*Vnde fluit rivus parvo cum murmure,
& omnem*

*Perpetuis manans undis, celer irrigat
hortum &c.*

ex nostris vero hoc idem confirmat Brasavolus, in Exam. fruct. pag. 202. asserens etiam num gigni Hiericūthe, quod vulgo Ierico dicitur, Iudææ oppido, & inde adychi facile posse navibus, quæ quotannis Venetiis Hierosolymam solvunt.

Quintò dum Evonymus in eodem argumento permanens conatur probare, defecisse Balsami plantas. Primò quia Patres Franciscani referunt, se illas non vidisse: Secundò, quia Consules Veneti de hoc liquore non faciunt attestationem; & Tertiò, quia Venetiis si haberetur, non substituerentur grana Iuniperi in compositione Theriacæ. Vtitur, quo ad primum, testibus invalidis, quoniam boni illi Patres (si tamen verum est, quod ait) Memph. non degunt, & in Arabiam nō proficiscuntur, nec de pretiosis mercibus, ut Balsamum est, cum panem emēdi-

dicent, ad eos pertinet agere & perquirere : Quoad secundum, Alpinum & Veslingium adeat, ipsosque interroget nobiles Venetos & mercatores, & postea loquatur : Et quoad tertium, sciat Venetiis non substitui grana Iuniperi, sed oleum Nucis Moscatæ, & hinc non argui liquoris Balsami defectum, sed quantitatis, quæ tanta illuc asportari non potest, ut valeat Theriacis, quæ ibi singulo quoque anno ad tres mille libras & ultra componi solent, deservire.

Sextò concedit, quod negaverat, scilicet fuisse olim, & nunc esse Balsami plantas, sed negat producere *succum bonum, quia sylvestres sunt*; & ideò assimilat earum succum vino *Lambrusca*, & *Ciambroni respectu Moscatelli*. Verùm præter Alpinum, qui manifestissimè contrarium asserit, ex his Veslingii verbis ad caput xiiij. Alpini de Balsamo, redarguitur hæc assertio. *Caterùm (ait) planta Balsaminatale solum rectè Alpin⁹ Arabiam asserit, vel hoc nomine ceteris provinciis celebriorem, ex qua ramorum, fructuum, & odorati illius succi copia satis ampla in Ægyptū defertur*: Theophr.

ἀγριον ἔδεν εἶναι τὸν βάλαμον οὐ-

δα-

Sapoũ, sylvestrem nullum esse Balsamũ ullibi famã acceperat : revera tamen in Arabia collibus, quamvis alia cura nulla accedat, felicibus sylvis progeniem submittit. & paulò post exponens Plinii dicta, quibus tam sedulum modum incidendi corticem describit, & Taciti narrationem, quã dicit plantam hanc ferrum expavescere, ideoq; testæ lapidisve fragmento corticem dividẽdum fuisse, sic ait: Sed hæc de tenellâ plantâ atque in alieno solo languidiũs adultâ habenda sunt: non idem de indigenâ illâ, quæque validâ jam stirpe terram patriam complexa est. Hanc enim ferrum non reformidare, nec duriũs in compescendis ramis fluentibus imperium, abundè mihi confirmârunt Arabes, qui horum fasces integros Cayrum deferunt. Quòd verò ex istis plantis laudabilis eliciatur succus, tametsi forsan inferioris cõditionis eo, qui in Palæstina & Ægypto olim colligebatur, ab eodem Veslingio paulò pòst subjungitur, & antea fuerat ab Alpino affirmatum, neque sine fundamento; cùm istud, ut illud, odoris suavitate gratum admodum sit, & eundem agnoscat collectionis suæ ac generationis modũ, iisdemque præditum sit facultatibus & do-

dotibus, quibus illud apud antiquos testatum habemus, fuisse præditum.

Septimò dicit, non posse fieri iudicium de hoc nostro controverso Opobalsamo, quia verum non habemus, ex cuius comparatione falsum dignoscatur. Sed ad quid Dioscorides, Plinius, & alii permulti Auctores tradiderunt modum & signa, quibus verum à falso Opobalsamo dignosci possit? ut mittam, Viros peritos à nobis adhibitos verum Opobalsamum vidisse, & ideò falsa assertio.

Octavò infert, quòd cùm ex Alpino *planta Balsami in locis arenosis non ferat succum, multò minùs, quæ in sylvis, & nunquam cicurata.* Quasi in sylvis non possit esse pingue solum, & aliqua horum fruticum cultura, & eà quoque deficiente, deficere omninò debeat in illis succus & humor.

Ultimò ponit in controversiam, an debeat haberi fides Alpino de Balsamo scribenti, quòd videatur dissentire à se in describendâ ac depingendâ Icone talis plantæ. Sed hoc asserere de tanto Medico, lædit multos Viros Clarissimos, qui ei adhuc viventi, & Patavii medicinam profitenti fidem adhibuerunt, & eò vel maximè, quòd illis, ut ipse scribit lib. 4.
de

de Medicinâ Ægyptiorum, & de plantis Ægypti cap. 14. & confirmat Io. Pona, veram plantam adhuc virentem illuc à se asportatam demonstraverit: Vnde si quæ est in pictura à scripturâ varietas, non debet tollere fidem Alpini, qui nō fuit pictor, sed scriptor, præterquam quòd secundum varia anni tempora diversimodè repræsentat planta ista folia, & figuram.

Verum ad alium Medicum accedendo, & eminus ac strictè ejus tela propugnando: Incipiamus à suæ scripturæ titulo, qui est, *Romana Opobalsami adulterati & falsi*. Id quod si verum est, ad quid tot conatus & studia, si jam est falsum & adulteratum? Melius ergò debebat inscribere, *Romana Opobalsami*, ut ego inscripsi; quia lis est, nemine discrepante, circa Opobalsamum: An verò sit falsum, vel sincerum, est id, quod perquiritur, & ad Iudices, non ad nos, spectat decernere, eorumque munus est, non nostrum, prædicatum veri & falsi Opobalsamo controverso attribuere.

Conatur deindè probare, talem succum à nobis approbatum non esse verum Opobalsamum ex quantitate, quia, ut ait, *eius planta est parva & tenuis, &*

non

non ubique terrarum, sed in aliquibus tantum seu Ægypti, seu felicis Arabia, terris nascitur & vivit &c. sed, quæto, legat Alpinum, quem ferè solum in hac scripturâ citat, & videbit illum tale argumentum à quantitate desumptum evertentem: sic enim ait loco à se citato, scilicet Dialogo de Balsamo cap. 2. Omnes prædicti nobiles Turcæ uno ore affirmant, propè Mechem & Medinam in montibus planis, cultis & incultis locis, innumeras Balsami plantas spontè natas spectari, plurimasq; etiam in arenosis sterilibusq; locis, quæ tamen vel nihil vel minimum succi producunt. Quo stante, nonne innumerae illæ plantæ possunt multam succi copiam progignere, & ex eâ nonnihil etiam, imò non parum ad nostras oras asportari? Magna est Arabia, in quâ nascitur, & vasta Provincia, rerumque similium feracissima. Sed ut veritas ista, tametsi jam satis oculato Veslingii testimonio comprobata, magis magisque adversario innotescat, iterum audiamus Alpinum, lib. de plantis Ægypti cap. 14. sic loquentem. Scito, ibi à Seriph Arabum Principe Opobalsamū solere locari, solvuntq; ut audio, aliquot millia aureorum in singulis annis, & qui ha-

habent ab ipso cōductum, quibus volunt, vendunt. Quæ sanè verba non exiguam Opobalsami quantitatem, sed magnam illic reperiri, cuicumq; palàm faciunt.

Tentat secundò intentionem suam probare ex loco, nam *Venetiis*, ut ait, *unde advectum est, non usurpatur pro Theriacâ conficiendâ, cùm tamen, ut subiungit, ibi sint Medici & què docti, ingenui, & boni Christiani, quàm Medici nostri Collegii.* Verùm quid ad nos? Causa enim, ob quam non utuntur *Venetiis* hoc succo, iam suprà in responsione ad *Evonymum* fuit explicata; Neque id in Medicos *Venetos* est referendum, sed in Aromatarios, qui si proponerent suis Medicis superioribus tale Opobalsamum, quale nobis proposuerūt *Manfredus & Panutius*, eandem utique reportarent approbationem, ut isti.

Tertiò idem probare conatur ex persona Mercatoris, dicens, *non posse sincerum Opobalsamum ad manus Mercatorum devenire, quia, ut ait Alpinus, Arabia interdictum est, ne præter fiscum quis plantam Balsami serere queat, vel succum, vel flores, vel ramulos, vel fructus sine publico mandato quis capiat. Requiritur publicum mandatum & licentia,*

tia, concedo ; ergò haberi non potest, nego ; & ratio negationis desumatur ex loco citato de plantis Ægypti, imò ex verbis antecedentibus callidè omis- sis, quæ sunt hæc: *In Arabia verò multis locis innumera propemodum planta magno cum illiusce gentis lucro aluntur : neque satis diu est, quòd apud Arabes utilitas & lacrum hoc agnoscitur : etenim Opobalsami quantitas multa in Orientis loca com- portatur, quibus in locis eum succum in summo pretio esse, multi ex Arabibus nunc Cayrum habitantibus narrant. Cujus succi lucro ab iis cognito, certatim multos Balsami frutices ex arenosis mon- tuosisq; locis in viridaria transferre co- nantur. Quamobrem ibi innumera Bal- sameta cernuntur. Lege tamen iis inter- dictum est, ne præter fiscum &c. Nec, quod addit de pauca quantitate Balsa- mi dati quotannis ab Arabum Principe Turcarum Imperatori, quidquam offi- cit, nam hoc est munus, & compensatio quædam, seu tributum, ut ex eodem Alpino lib. citato de plantis Ægypti ap- paret. Mittit enim, inquit Alpinus, Rex Turcarum huic Seriph munera hæc, quip- pe chlamydem auratam, ejusque filiis & fratribus centum & quinquaginta mil-
lia*

lia aureorum singulis annis ; pro quibus muneribus ipse Regi Turcarum dono mittit quadringentas petias lineas Indicas subtilissimas, cujusmodi esse byssum, de quo meminere sacra litteræ, existimari potest. Amplius cum eo bysso mittit etiam Regi Opobalsami tres quatuorve libras, & Præfecto Cayri libram, atq; Hamirag peregrinorum semilibram. Sunt etiam alii duo Duces sive Hamirag cum multis peregrinis, scilicet alter è Damasco & alter ex Arabia felicis locis, Mecham & Medinam visitatum venientes, quibus omnibus dat parum Opobalsami. Et paulò post, prævidens quasi Alpinus hoc nostri Adversarii argumentum, subjungit. Cæterum, ne ex hac historiâ dubites, tantum Opobalsami habere Seriph, scito à Seriph Opobalsamum solere locari, solvuntq; ut audio, aliquot millia aureorû in singulis annis &c. Verisimile tamen est, succum illum, quem Turcarum Regi dono mittit, esse præstantissimum omninò atque selectum.

Addit quantò, vile pretium, quo fuit emptum, tollere omnem fidem veri Opobalsami, quod pecuniâ comparari nò potest, ut ex Busbequio patet : unde Manardus lib. 3. epist. 3. asserit, verum Opobal.

samum tanti pretii existere, ut totius Antidoti pretium pervertat. Respondetur tamen, Busbequium, ut jam à me fuit scriptum, non loqui de quolibet Opobalsamo, sed de illo, quod in hortis Mataraeae prope Cayrum sitis magnâque diligentia cultis per incisionem colligitur; non autem de Arabico Opobalsamo, quod ob quantitatem & copiam, in quâ Alexandriam & Memphim deferitur, à quolibet haberi potest & emi, ut ex Alpino & Veslingio jam ostendi. Nec Manardi auctoritas quicquam in hac re aestimanda est, cum ille, ut multi alii, ex eorum numero sit, qui populariter sentientes de hoc liquore, populariter etiam de eo loquuntur; excusandus tamen cum aliis, quia Alpini & aliorum de hujus celebrati succi existentia attestations non vidit.

Cur verò à tot seculis eo careant, vel, ut melius diceret, non multum de illo habeant *Itali, Galli, Hispani & Germani, multaeque aliae Nationes*, id quod in sui tutelam affert Adversarius, in causâ fuit, tum difficile commercium inter Europæos & Ægyptios atque Arabes, tum locorum distantia, tum sectarum diversitas, tum nostrorum Principum cum Orien-

Orientalibus similitates, tùm deniùm neglecta perquisitio hujus Balsami, quod cùm obtineri possit hoc nostro præsertim tempore, non sunt omninò excusabiles Medici & Aromatarii, qui illud habere atque emergere non student. Quòdque hoc sit verũ, non solùm inculcat Alpinus in epistolâ dedicatoriâ Dialogi de Balsamo, sed in libro etiam quarto de Medicinâ Ægyptiorum cap. 12. his verbis ostendit. *Diversam sanè esse Theriacæ Ægyptiæ compositionem ab eâ, quam Andromachus scriptam reliquit, eâq; causâ etiam nonnihil à suâ antiquâ præstantiâ defecisse, credendum profectò est. Quod peccatum commune etiam est nostris Theriacis, quæ à nostris Pharmacopolis ita parantur, ut multa desiderentur ingredientia, multaq; malè substituantur non sine artis dedecore, veluti est Acorus verus, Calamus aromaticus, Amomum, terra Lemnia, Opobalsamum, Xylobalsamum & Carpobalsamum, atque alia, quibus nostra Theriaca caret, quamquam illa simplicia levissimo negotio haberi possent, si modò illa ipsa agnoscere vellent. Ex quibus patet, non ad propriam excusandam, ut ille scribit, cooperiendamque simplicitatē, quæ cùm*

prudens fuerit, non rudis, excusatione non egebat ac velamento, me refudisse Opobalsami defectum in his regionibus in negligentiam, ne sordem dicerem, Aromatariorum, sed quia sic loqui non videbatur à ratione alienum in difficultate propositâ.

Neque dictum hoc meum de tali Aromatariorum incuriâ in perquirendo Opobalsamo Orientali debent Adversarii ad Ecclesiasticos viros & Antistites extendere ; quia, præterquam quòd eorum vigilantia & munifica sollicitudo cunctis ubique pateat, quis non scit, ad Medicos non spectare scientiam Opobalsami in Ecclesiâ Dei, sed ad Theologos ? ideòque si quæ à Medico in hac re dicta sunt, amicabiliter esse interpretanda assumendaque ? Verùm tametsi non Theologus & Sacrorum rituum peritus, optimè tamen callebam, non ita necessarium esse Opobalsamum Orientale ad Chrisma conficiendum, ut ad Theriacam coagmentandam. Etenim Sacramenti Confirmationis materia statuitur quidem Balsamum, sed an illud debeat esse Orientale vel Occidentale, non decernitur, ut videre est apud Bonacinam, tomo primo de Confirm. Disp.

Disp. 3. q. unicâ, puncto 3. proposit. 1.
Vbi Conciliis sacris & quamplurimis
Theologis citatis, statuit *remotam Sa-
cramenti Confirmationis materiam esse
Chrisma, quod conficitur ex oleo olivarû,
admisto Balsamo, cujuscumque loci sit.*
Vnde Contrinchius de Sacramentis qu.
72. art. 3. dub. i. num. 40. consimiliter
loquens sic ait: *Nota demum, ad essen-
tiam Sacramenti Confirmationis nihil re-
ferre, an sit Balsamum Palaestinum, an
Indicum; sicut non refert ad consecratio-
nem, sitne vinum Rhenanum, an Græcû,
rubrum, an album, etiamsi for è hac spe-
cie differant. Vnde patet, Paulum III. &
Pium IV. non dispensasse cum Indis (ut
quidam putant) ut liceret iis Balsamo In-
dico conficere Chrisma, sed tantum defi-
niuisse, illud Balsamum esse veram &
sufficientem materiam, ad conficiendum
Chrisma.* Quare cum Ecclesiastici ha-
beant Balsamum Indicum & Occiden-
tale, majore forsan donatum fragrantia,
quàm Orientale & Arabicum, & ut istud
in corruptione præstans, quæ sunt cau-
sæ, propter quas Balsamum ad tale Sa-
cramentum adhibetur, ut docet S. Th. 3.
p. q. 72. art. 2. idcirco necessitatem non
habent perquirendi Orientale. At res

aliter se habet in conficiendâ Theriacâ, in quâ, nemine dissentiente, Orientale requiritur, & Occidentale vel expressè reprobatur à multis, vel à paucis pro succedaneo recipitur. Incongruè ergò, ne dicam temerè, ad hanc controversiam pertrahuntur Ecclesiastici Viri & Principes.

Ad illud verò, quòd subsequenter scribit: *Parcat mihi D. Baldus, qui oblitus est in medio ejus, quòd dixerat in principio, videlicet Opobalsamum ex decoctione esse nigrum, postea verò affirmet, controversum Opobalsamum habere colorem subviridem, ad aureum tendentem;* Respondeo, quòd parcat mihi ipse, qui dormitando meam legit propugnationem, in quâ nunquam dixi, Opobalsamum ex decoctione esse nigrum, sed Busbequii sunt illa verba, non mea: sciebâ enim ex Alpino Dial. de Balf. cap. 4. *Nigrum Opobalsamum nunquam ab aliquo Ægyptiorum vel Arabum visum esse.* Non propterea tamen vituperandus accusandusq; Busbequius, quippe qui loquutus ut Historicus potius, quàm ut Medicus, dum nigrum appellat, & vile intelligit in comparatione ad flavum, quo fuit ab Hally Bassa donatus, non

non quòd propriè velit esse nigrum & nullius pretii, cùm tale non reperiatur in Oriente, quicquid dicat Plin. hujus rei fortasse parùm conscius, cum lib. 12. cap. 25. scribit: *Lachryma probatio, ut sit pinguis, tenuis ac modicè ruffa, & in fricando odorata. Secundus candido colos, pejor viridis crassusque, pessimus niger.*

Cùm autem in eadem periodo improbatum relinquens, non posse esse nostrum Opobalsamum ex decoctione foliorum & ramorum Balsami factum, ut ego quasi affirmavi, & indies magis magisque confirmo, subjungit: *non posse esse ex Balsami frutice, qui inculto loco nascitur, quia ex illo nihil colligitur, ut Alpinus (eo dicente) testatur*; Profectò videtur non intellexisse vel noluisse intelligere auctorem hunc, qui tale quid nec loco à se citato nec alibi scribit, sed solum, *quòd in arenosis & sterilibus locis nihil vel minimum succi tales plantæ producunt.* Sed ubi loca montuosa & plana, culta & inculta, in quibus innumeras Balsami plantas spontè natas spectari Alpinus illic scribit, relinquit? an putat cum simplicibus rem agere? fallitur simplex. Advertant ergo DD. mei, quos committat in allegando errores.

Consimilem quoque lapsum in subsequentibus observent verbis, in quibus contra Clarissi. Zacchiam & me exponentes, signum veri Balsami desumptum ex maculâ non relinquendâ ab eo in laneo panno, & dicentes, relinqui sanè, sed non augeri, ut facit macula à rebus unctuosius relictâ; ipse ait, *Alpinum*, quē nos citamus hujus declarationis auctorem, totum contrarium scribere, & verba Alpini afferens, putat se cum idiotis Aromatariis agere. Quomodo enim Alpinus, dum in illis verbis ait: *At sincerum, quamquam paululum panno etiam instillatum inhaereat, tamen ipsum ut oleum non inficit, neque maculam relinquit, quinimò secus atq; oleum panno adhærens quotidie decrescit, usquequo tandem aliquo tempore sponte dissolvatur & evanescat*: contrarium scribit nostræ expositioni, in qua asseruimus non dilatari? An decrescere & non dilatari sunt contraria? Decrescere & augeri contraria sunt, & simul stare non possunt, secus decrescere & non dilatari. Abeat ergo hæc infelix impugnatio.

Devenit postea ad signum ex coagulatione lactis desumptum, & prius D. Zacchiæ, deinde D. Bonanni expositionem

nem impugnat ; contra illum dicens, nō perfectē coagulare non esse secundū partem coagulare, ita ut una pars sit coagulata, altera non ; contra hunc verò affirmans, Opobalsamum in lac injectum tangere saltem virtuali contactu omnes lactis partes, non portiunculam tantū, ideoque omnes debere coagulare ; sed quanti valeant istæ suæ impugnationes, illis ostendendum relinquo, ipsum verò ne pigeat interim opiliones adire, & ab illis sciscitari, an sufficiat virtualis coaguli contactus ad lac coagulandum, an realis & cum proportionē agentis ad passum requiratur. Dum autem tertio loco me vellicat, in arduam trahere tentat quæstionem de coagulationis causis, ignorans sub Iudice adhuc esse litem, cuinam activarum qualitatū talis debeat tribui effectus, & firmatum minimè esse, ut supponit, ad caliditatem eum spectare : præterquam quòd siue unam, siue alteram sequamur opinionem, firma adhuc remanet à me allata ratio de exiguâ in coagulando lacte Opobalsami vi, ex ejus substantiæ tenuitate, & mediocri temperamento elicita. Verū non curren-
temodo, sed volante penè calamo re-

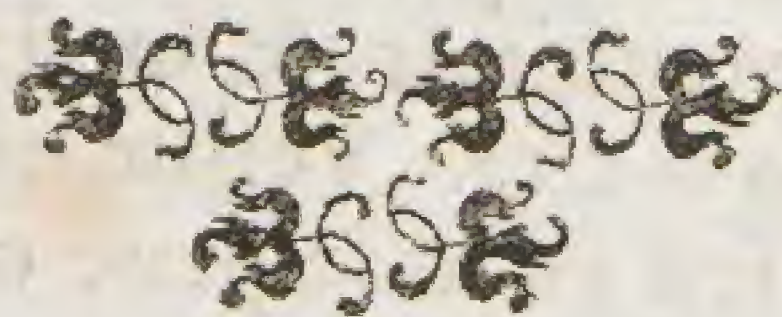

spondens, & Viros magnis negotiis detentos alloquens, ab his supersedeo, contentus Adversarium tacitè fateri, quòd nostrum Opobalsamum lac coagulet, licet non ut coagulum; quod nobis sufficit.

Ex quo & aliis signis, quæ clariora in eo adesse animadvertuntur, concludere jam liceat, & ex eo præterea, quòd rationes huc usque in contrarium allatæ & à me auditæ nihil roboris habent, nequaquam damnandum esse pro falso Opobalsamum nostrum, & Theriacas cum eo compositas projiciendas.

An verò Scriptores ex adverso id faciant, ut dicunt, *pro veritate, & non ad preces Aromatariorum*, cum agatur coram Iudicibus, solertiâ ac doctrinâ supra illos longè pollentibus, eorumque auxilio ad cognoscendam veritatem non indigentibus, neque ad favorem rei, sed contra Reos prætensores, & ad finem, ut eorum Theriacæ projiciantur, alii vide-

ant.

RO.

ROMANA OPO-
BALSAMI*Propugnatio Tertia.*

EXcellentissimi DD. Quartam tandem mihi licuit videre consultationem adversus controversum Opobalsamum, ab ignoto quodam Doctore conscriptam, sed cum eam non minori sedulitate, quam aviditate perlegerim, plus fuci quam succi, elegantiae quam substantiae, & amoenitatis quam veritatis continere visa est; idque ut palam fiat, cuncta in ea descripta perpendamus obsecro ac trutinemus.

Dicit ergo primum Doctor iste; *signum illud desumptum ab eo, quod Opobalsamum verum in aquam injectum diffunditur prius, mox vero ad superficiem deductum & expansum, quasi in araneam telam albescat, ut controversus praestet liquor, neutiquam esse veri Opobalsami indicium, sed adulterati; cum Dioscorides, Plinius, Simeon Sethi, & Saladinus verum Opobalsamum dicant ad ima sidere, adulteratum olei modo innatare.* Sed difficultatem hanc perbellè delet Alpi-

nus, & cum eo Michaël Döringius, & Nicolaus Guibertus in suis de Opobalsamo libris, & multi alii recentiores, qui in tali succo diversa tempora & varias ætates recognoscendo, non in omnibus ad ima fidere affirmant, sed in ultimâ tantum, & cum vetustate laborat; id quod nec videtur latuisse Simeonem Sethi ex adverso citatum, quando hæc habet verba: *Sed & hoc amplius si probare velis, quod in proprio vigore est & recens, id quoniam super aquam enatat, eo linteum irrigato, & si nihil linteum infecerit, sed tantum illi odorem & non maculam reliquerit, hoc non est adulteratum ac factitium.* Nec profectò solutioni huic deest ratio, quia, cum ex Aristotel. 4. Meteor. cap. 3. & 2. de Gener. Animal. cap. 2. oleum & quæ pingua sunt, per summa aqua fluitent, Balsamum verò tale existat, ut jam jam dicemus, multumq; spiritus & aërea substantia, quæ est Aristotelis ratio, contineat, nequaquam poterit, nisi sit senio confectum, & ob vetustatem spiritibus atque aëre orbatum densari, & in aquâ positum ad ima fidere. Vnde cum forsan auctores citati non viderint nisi antiquum Opobalsamum, non mirum, si
tale

tale quid conscripserint, Plinius videlicet & Saladinus; nam de Simeone Sethi jam est dictum aliter sentire: & quod ad Dioscoridem spectat, nonne, cum *since- rum in aquâ aut lacte celerrimè liquari, coloreq; lactescere* scribit, supernatationem videtur admittere, insimulque Plinium & Saladinum redarguere? Quia si liquatur, quomodo, ut vult Plinius, *ad ima vasis sidens densatur?* & ut putat Saladinus, *conglutinatur ad modum unius perle rotunda in imo cyathi aquâ pleni, ita ut cuspide ipsius cultelli extrahi posset?* Vt cumque tamen sit, dicet aliquis experimentum demonstrasse, effectum hunc ab artificiali quoque liquore produci posse, imò coram DD. meis, & me aliisque videntibus fuisse productum. At ego subjungam, ut subjunxi, non unum signum, sed syndromem requiri ad aliquid stabiliendum, ut mittam liquorem illum foetidum fuisse & album, nec in aquam calidam, ad miscibilia segreganda accommodatam, sed in frigidam, adulterationi detegendæ non aptam satis injectum.

Arguit secundò ratione desumptâ, ut scribit, à naturâ rei, *quia Opobalsamum ex omnium sententiâ (uno ex infimâ clas-*

se Io. Ponâ excepto) resinofum non est nec oleum, sed liquor sive succus: illud verò, quod ostentatur, est omninò resinofum, ita ut ad naturam ferè olei abietini proximè accedat; quare non est dicendum verum Opobalsamum.

Respondetur tamen, non solum Io. Ponam à Carolo Clusio Virum doctissimum appellatum, constituere illud resinofum & pingue, sed Alpinum & alios. Vnde propter hanc rationem vult Alpinus, quòd super laneam vestem instillatum adhæreat. Etenim, ut ait, non modò succus iste tenax est, sed ramuli quoque virides, si digitis contractentur, eis procul dubio adhærent, quod non nos modò, sed etiam aliquos Antiquorum novisse certum est, Nonne Strabo dixit: Eius corticem scindentes succum in vasis suscipiunt tenaci lacti persimilem? Quid? nonne Plinius notas sinceri Opobalsami docens dixit, succum Balsami sincerum debere inhærescere? Præterea, ut ego adjungo, nonne Theophrastus, dum lib. 9. cap. 1. inter lachrymas Balsamum enumerat, & in eodem ordine cum Thure & Myrrhâ constituit, inter resinosa simplicia reponit? ac cum ait, illud pinguedine constare, ideoque odoratum esse,

esse, quia ea, quæ pinguedine carent, sine odore proveniunt, idem non confirmat? Insuper anne Pausanias, cum scribit, vi-
peras nutriri Balsamo, & his utitur ver-
bis: *Quo enim vescuntur vipera unguen-
to maximè odorato, ita venenum tempe-
ratur, ut ex lethifero mitius fiat, exclu-
dit Balsamum ab oleorum catalogo?*
Amplius si non est resinofum & oleosæ
naturæ, cur resinis & oleis, ut in majo-
rem molem excrescat, adulteratur? Sed
quæso videat Doctor iste Simeonem
Sethi à se citatum, conspicietque suc-
cū hunc vocari ab eo *Βαλοιμέλαιον*,
id est, Balsami oleum, adeatque Mesu-
em & alios rei medicæ scriptores, à qui-
bus inter olea reponi atque explicari
videbit. Interim verò, si non credit tot
præstantissimis Viris, dicat, qui succus,
qui liquor est Opobalsamum, & suum
agnoscat in syllogizando errorem.

Tertiò multus est in contexendo ar-
gumento ab odore desumpto; quippe
*Antiqui omnes Balsami odorem cunctis
aliis odoribus prætulerunt, cum tamen
controversus succus vel Terebintbinam
vel quid aliud cum modicâ suavitatem vel
nullâ redoleat.*

Verum ut huic argumento, cujus tota vis in maiore propositione sita est, distinctè ac sigillatim satisfiat, Poëtis in primis respondetur, ex eorum videlicet cantilenis nihil aliud elici, nisi quòd Balsamum sit odoratum, quod ultrò libenterque concedo : patet autem, rem ita se habere, carmina adducta confidenti ; quæ sunt hæc :

*Quid tibi odorato referã sudantia ligno
Balsama ?*

Virg. 2. Georgic.

*Nec min⁹ Assyri⁹ benè olētia Balsãa portet
Et lachrymã lignũq; simul, quod Balsama
Semper odorata.* (donat

Gal. 1. de Ant. in Andr. Ther. descript. Et
Cypheos cùm odoro fructu Balsami. Idēz.
de Antid cit.

*Balsama me capiunt, hæc sunt unguen-
ta virorum.*

Martial. lib. 14. Epigr. 59.

*Gemmanres alii per totum Balsama te-
ctum*

*Effudère cades, duro quæ saucius ungue
Niliacus pingui desudat vulnere cortex.*
Claudius in Epithalamio Palladii &
Serenæ, in quo cùm dixisset & rosas &
violas à Paranympis affatim fuisse in
nuptiarum thalamum profusas, illa
ha-

habet carmina, ex quibus & ex suprà al-
latis, ut Adversarius vult colligi eximi-
am suavitatem; sic nos odorem solum,
eumque gratum & suavem deduci arbi-
tramur.

Quod verò spectat ad Philosophos &
Medicos, respondetur, Theophrastum,
cùm in Græciam non advehi verum O-
pobalsamum, sed adulteratum scribat,
& ex aliorum, non ex propriâ sententiâ
loquatur (dicit enim, *tradunt*) parùm
aut nihil Adversariis prodesse, ut mit-
tam loqui eum de tali succo, *quando*
unguibus ferreis factâ in caudice & par-
te supernâ arbusi incisurâ colligitur: quo
tempore tradunt odorẽ in ferri eximium
& copiosum, adeò, ut ex parvo spatium
per longum odor valeat permeare. Non
ergò ad rem facit Theophrasti auctori-
tas, & si etiam faceret, non video quan-
ti æstimanda esset ab Adversariis, cùm
eodem libro nono, capite 2. hanc ean-
dem penè suavitatem, quam cap. 3. con-
trà, ac sentiant Dioscor. & Plinius, at-
tribuit primùm Carpobalsamo, deinde
& Xylobalsamo, Terebinthi lachrymæ,
quam vocat *odore gratissimam*, non de-
neget. De Plinio etiam mox adducto
non aliter sentiendum videtur, quippe
qui

qui vel loquitur in ordine ad res odora-
tas sui temporis, vel Rhetorico modo,
non Physico, quemadmodum facit in-
fra describens qualitates ipsius, vel non
fatis sibi constans suspectus fit & modi-
cæ fidei. In eodem enim cap. 15. lib. 12.
in quo scribit *Balsamum omnibus odori-
bus præferri, & esse suavitatis eximiæ,*
scribit quoque, *esse in fricando odora-
tum, & paulò post, esse debet odore tantū
austerus.* Vnde si Balsami lachryma est
eximiæ suavitatis, cur eget fricatione,
ut talis appareat? & si ejus odor est tan-
tū austerus, quomodo tam suavis &
gratus, cū austerum & suave contraria
quasi sint? Ex Dioscoride quoque non
plus roboris desumit argumentum pro-
positum; cū enim validi odoris Opo-
balsamum constituit, talem non expri-
mit suavitatem, qualem ex adverso præ-
tendunt omnes; etenim particulam
εὐώδες, quam usurpat ad denotandum
talem odorem, adhibet quoque ad ex-
primendum odorem Myrrhæ, & picis
aridæ, quæ sanè, ut advertit Rondoleti-
us, suavitatem non spirant. Quòd si
adhuc instent, nec valorem hunc in no-
stro Opobalsamo reperiri, ad eundem,
si sen-

si sensus non sufficit, Dioscoridem eos demandabo, & ab ipso intelligant validum hunc odorem, quem eximia suavitatis loco perquirunt, non cuilibet Opobalsamo, sed præstantiori tantum, quale nostrum non est, convenire. Non enim aliud sonant illa verba, *summa probatio est, ut sit recens, validi odoris* &c. quàm, excellentius Opobalsamum ac probatissimum esse illud, quod recens est & validi odoris, illud verò, quod recens non sit & odoris validi, non adeò præstans atque excellens probatumque existere.

Sed quid ad Salomonem, cum ait, *sicut Cinnamomum & Balsamum aromatizans odorem dedit*? illiusque commentatores, qui scribunt, nomine vinearum Engaddi intelligi Balsamorum viridarium, quod suavissimum longè latèque spirabat odorem? Iam patet responsio ex primâ consultatione, quâ statutum est, ex tali Salomonis loco non suavem, sed aromatizantem colligi odorem; & quod spectat ad vineas Engaddi, jam vidimus ex Borcardo Argentoratensi, & Kormanno in secundâ responsione ad Evonymum, tales vineas delicatissimas esse & speciosas, & nihil de tantâ suavitate narrari.

Illud etiam, quod ex Ecclesiaste cap. 24. adducit, & in quo multos video, ut in argumento magni roboris, sibi complacere, videlicet : *Et quasi Balsamum non mistum odor meus*, non plus valet, si præsertim integra, non mutilata afferantur Sacri textus verba, quæ sunt ista. *Sicut Cinamomum & Balsamum aromatizans odorem dedi, quasi Myrrha electa dedi suavitatem odoris, & quasi Storax, & Galbanus, & Vngula, & Gutta, & quasi Balsamum non mistum odor meus.* Ponat ergò scriptor ex adverso particulam (quasi) cum Storace, & Galbano, & Vngulâ, & Guttâ, & Balsamo non misto, & deinde videbit, quam suavitatem eliciet. Mysticus est iste loquendi modus, & supra Iatrophysicæ sphaeram se extollens. Ideoque non erant in medium afferenda Sacra hæc testimonia ab Adversario, quem jam cautum facere debuerat alterius Aromatariorum Patroni, sese Theologicis immiscere volentis, periculum, & quem non latuisse talis loci expositionem à D. Bonanno ex Cornelio à Lapide adductam, verisimile est. Ait namque eximius iste Theologus : (ut res pulchra iterum audiatur) *Balsami odor virtutem habet masculam*

sculam, & fortem, quo circa Balsamum velut virile & generosum, reliquis unguentis præcellens viri adhibere solent, cum fœminis daretur Amomum Assyriū, aliaq; id genus delicata unguenta, juxta illud Martialis:

Balsama me capiunt, hæc sunt unguenta virorum,

Delicias Nini vos redolete nurūs.

Hinc materia Sacramenti Confirmationis, quo perfecti Christiani efficimur, unguimurque quasi milites & athleta Christi ad pugnam contra Diabolum, carnem & mundum &c. & paulò post. Virtutum Deiparæ fragrantia nil habuit molle & effœminatum, sed virilis fuit & mascula. Quòd si his non acquiescit, audiat Glosfam ordinariam in locum adductum & mysterium veneretur. Balsamum, inquit, solent agricolæ acutis lapidibus, vel osseis cultellis incidere, nam ferri tactus noxius est. Per incisiones manat succus odoris eximii lacrymis pulchrè rorantib; lanâ exceptus, parva colligitur in cornua. Gratia præcipua debetur lacryma, secunda semini, tertia cortici, minima ligno Christus quoque humilis in carne, sed plenus gratiâ & virtute vulneratus est propter iniquitates nostras, & nobis
vita

vite & salutis Sacramenta profudit. Vnde & quasi Balsamum non mistū odor meus. An plura desiderat? Nicolaum de Lyra sic loquentem auscultet. Hic, inquit, ponitur dilatatio famæ cultūs Divini in Hierusalem augmentati; quæ quidem famæ diffusio significatur sic per bonū odorem, juxta illud Cantic. 1. post te curremus in odorem unguentorum tuorum: & 2. Cor. 1. Christi bonus odor sumus. Recēsentur autem plures arbores & species aromaticæ, quarum proprietates explicare non est ad propositum; nam hic solū introducuntur ad designandam diffusionem bonæ famæ per suavitatem sui odoris, sicut & arbores expressæ in parte præcedenti ad exprimendum augmentum cultūs Divini, An autem hoc idem significant sacra illa Ezechiel. 17. verba. Balsamum, & Mel, & Oleum, & Resinam proposuerunt in nundinis tuis, & illa ab Ecclesiâ in Missâ pro pluribus Martyribus tempore Paschali adhibita. Sancti tui, Domine, florebunt sicut liliū, & sicut odor Balsami erunt ante te, nec Adversarius dat occasionem dicendi, nec si daret, sine temeritatis forsan notâ liceret aggredi ac dicere: revertamur ergo ad res nostras.

Impugnat subsequenter Doctor iste, quòd aliàs fuerat à me dictū, ideo nempe in tantā exultatione fuisse apud Veteres Balsami fragrantiam, quia tunc carebant suavioribus odoramētis postmodum inventis, ut Moscho, Ambrā, Zibeto, Belzoino & similibus, & dicit, *etiam tunc fuisse jucundissimos odores, ut lignum Aloë, Cassiam odoratam, Cinnamonum, luncum odoratum, Storacem & hujusmodi; ex quibus tam pretiosa conficiebantur odoramenta, ut etiam nobiles puellæ ea concinnarent, juxta illud Catulli:*

Unguentum dabo, quod mea puella

Donârunt Veneres Cupidinesq;

Quod tu, cum olfacies, Deos rogabis,

Totum ut te faciant, Fabulle, nasum.

Addamus & nos Amaracum, ex quo conficiebatur unguētum Amaracinum dictum, quod tam suave existimabatur, ut extaret Adagium : *Nihil cum Amaracino sui*, Sic Crocus tunc erat in pretio. Vnde Propert.

Pulpita solemnes non obluere crocos,

Et alibi:

*Sit mensa ratio, voxque inter pocula
currat,*

Et crocino nares murrheus ungat

Onix.

Nar-

Nardus quoque odoratissima habebatur. Vnde idem Propertius :

Cur Nardo flamma non oluere mea?
Et Lucretius :

Et Nardi florē nectar qui naribus halat.

Amomum etiam summè commendabatur ut suave & odorum, Vnde Silius lib. II.

*Nec crinem Assyrio perfundere pugnet
Amomo.*

Verùm quis comparabit res istas cum Moscho, Ambrâ, Zibeto aliisque permultis rebus, quæ tam suavem emittunt fragrantiam, ut cuilibet demonstrare possint, quàm longè magis hoc nostro floreat ævo myropolica ars temporibus antea actis? Nec, quod de oleo illo in veteri Testamento descripto & usitato affertur, quicquam, nisi contra ipsum, concludit: carebat namque Balsamo, & cum solum constaret Myrrhâ, Cinnamomo, Calamo odorato & Cassiâ, quis non videt, postponendum venire Moscho nedum & Ambræ, sed tot suffumigiis & aquis, extractisque ex Rosis, lăminis, floribus Citri, aliisque hoc tempore adinventis & usurpatis? At cū subjungit, Myrrham & Cinnamomum ad nos non afferri hoc tempore nisi adul-

dulterata, in foveam, quam aliis paraverat, miserè cadit. Si enim antiqua suâ suavitate orbata & non sincera, sed adulterata medicamēta hæc ad nos advchuntur (quod tamen non semper fieri docet inter alios Marcus Oddus Patavinus lib. 2. de Ther. & Mithrid. cap. 2. & confirmat Brasavolus de Gummis, pag. 366. his verbis: *Nos Venetiis veram Myrrham vidimus, talem, qualem à Dioscoride pictam audivisti. Id tamen scito, odorem quidem suavem, non suavissimū habuisse, sed potius erat cum quadam gravitate*) cur non rejici debent ut Opobalsamum nostrum, quod ideò non placet, & ab ingressu in magnas antidotos arcendum putatur, quia nō habet odorem tam suavem, ut tradiderunt Antiqui? Quæ lex Opobalsamum rejicit, & Myrrham, quæ non, ut illud, benè olet, sed, ut ait Manardus; *pro suavi odore ei à veteribus attributo, teterrimum virus obolet*, amplexatur? An dicet, hanc non habere succedaneum & ideò recipi? Sed hæc est fuga, non ratio: præterquam enim, quòd imperfecta Myrrha potest dici perfectioris succedanea, idcirco sciat, non assignasse Medicos substituenda Myrrhæ & consimilibus medicamenta;

Opobalsamo autem, Xylobalsamo, & Carpobalsamo assignasse, quia ex illis siue perfecta, siue imperfecta fuerint, aliquid semper ad nos est advectum, ut Balsami succus, lignum atque semen, cum in Iudæa & Ægypto, unde in Europam asportari consueverant, penè defecissent, & ex Arabiâ non solerent cum aliis aromatibus aliò deferri, aut in exiguâ admodum quantitate; hinc factum est, ut Medici illis privati succedanea coacti sint invenire & Pharmacopolis præscribere. Modo autem cum jam elucescat succus iste, & ex Arabiâ Memphim & Alexandriam, & inde ad nos pervenire possit & perveniat, ut præter Mercatores Venetos Venetus Medicus Clarissimus, Æmilius Parisanus in epistolis ad D. Bernardinum Messorium, Collegam & D. meum, testatur, cur debet repelli & iniquius tractari, quàm Myrrha & cætera non pauca medicamenta, quæ tametsi odoris fragrantia, aliisque qualitatibus ab Antiquis Scriptoribus eis attributis, minùs valde gaudeant, quàm nostrum Opobalsamum, adhuc tamen sine ullo Aromatariorum strepitu recipiuntur adhibenturque? Verùm ad pensum redeunt, quòd, ut dictum

dictum est, vario modo philosophandū sit de odoribus, juxta nostram ac Veterum ætatem, hūc Rondeletii verbis tract. de Theriacā magnā, cap. de Myrrhā confirmare liceat: *Sin hæc ratio, inquit, non placeat, dicemus, Veteres non adeò delicatos fuisse, atq; sumus, & quod nobis male olet, ut Myrrha, illis benè & suaviter oluisse, quod inde probari potest, quod in suis unguentis ad delicias paratis Galbanum admiscebant, quod haud dubiè foetidi est odoris.*

Non solūm autem, ut adjungo, Galbanum, quod ex Theophrasto *gravius olet*, suis admiscebant odoramentis, sed resinam Terebinthinam, oleum è Myrto & Lauro, Aspalathum, Melilotum, Fœnum græcū, & hujus censūs alia, ut apud Plinium videre est lib. 13. cap. 1. & 2. quo in loco de unguentis ad odorem antiquis paratis narratione institutā, varias eorum affert notas & descriptiones, ex quibus evidenter valdè conspicitur, longè admodum nostros excellere odores odoribus Antiquorum: exemplo autem sint magis celebrata tunc temporis unguenta, *Megalium, Foliatum, & Regale*. Illud enim propter gloriam, ut ait Plinius, *Megalium nuncupatum, ex*

oleo Balanino, Balsamo, Iunco, Xylobal-
samo, Cassiâ & Resinâ componebatur.
Foliatum verò, & Spicatum tam cele-
bre apud Romanas matronas ut pluries,
ait Galenus, Nardinum quoque Plinio
dictum ex Omphacio, Balanino, Iunco,
Costo, Nardo, Amomo, Myrrhâ, Balsa-
mo: At Regale ita appellatum, quoniam
Parthorum Regibus erat inventum, ex
Myrobalano constabat, Amomo, Cinna-
momo, Costo, Comaro, Cardamomo, Nar-
di Spicâ, Maro, Myrrhâ, Cassiâ, Styrace,
Ladano, Opobalsamo, Calamo, Iuncoque
Syrio, Oenanthe, Malobathro, Serichato,
Cypero, Aspalatho, Panace, Croco, Cypero,
Amaraco, Melle, Vino. Sic apud Græcos,
quantumvis, ut idem ait Plinius, vitio-
rum omnium genitores, non alia erant in
usu ad sumptuosissima unguenta elabo-
randa, quàm, ut Theophrastus ait, lib.
9. cap. 7. Casia Cinnamomum, Car-
damomum, Nardus, Nerum, Balsamum,
Aspalathus, Styrax, Consecratrix, Narta,
Costus, Ligusticum, Crocum, Myrrha,
Gladiolus, Iuncus, Calamus, Sampsucus,
Lotus, Anethum. Ex quibus non solum
colligitur, caruisse Veteres suavioribus
nostri temporis odoriamentis, sed Opo-
balsamum non fuisse apud illos in eâ
exi-

existimatione, ut putarent egregiam o-
lere suavitatem, & cunctis fragrantius
extare: aliàs enim illo usi essent ad deli-
cias solo, & non cum aliis inferioris cō-
ditionis admixto, aut saltem ut basi &
principali sumptuosorum unguentorū
materiā; quod sanè non præstârunt;
nam, ut Plin. ait, *pro basi ad acutiora un-
guenta efficienda Costo utebantur & A-
momo: ad crassiora & suaviora Myr-
rhā, ad medicina utiliora Croco, ad acer-
rima tandem per se Amomo.*

Quare cum Balsamo in suavitate odo-
ris primus non tribuatur locus, sed Myr-
rhæ, ex qua propterea ars conficiendi o-
dores suum forsitan traxit nomen, &
μυρρε dicta est, quis non videt, in
maximo versari errore illos omnes, qui
de nostro Opobalsamo philosophari vo-
lunt in comparatione non ad Myrrham
& alia, quæ Priscorum ævo ut summè
odorata habebantur in pretio, sed ad res
posterius inventas, Ambram, Moschum,
Zibettum, Belzoe, ejusque, ut aliqui pu-
tant, speciem, Indicum illum liquorem
Balsamum & ipsum nuncupatum.

An forsitan, quod ex adverso dicitur,
non Myrrham, ut sic, sed pretiosissimam

eius partem Staete vocatam eam esse, quæ apud Antiquos odoratissima existimabatur, & basis odoramentorum fiebat; ejusque respectu considerandam venire Balsami lachrymam, non Myrrhæ ordinariæ, adulteratæ ut plurimum ac ementitæ, nostram eludet responsionem? Neutiquam certè? nam præterquam, quod verisimile non est, ut Staete, quæ ex Dioscoride erat *pinguedo recentis Myrrhæ, cum exigua aqua iusa & organo expressa*; vel, ut ait Plinius, liquor ille, quem *Myrrhæ arbores sponte sudant prius, quàm incidantur*, in tantâ copiâ colligeretur, quæ posset deservire pro tot odoramentis, quæ potissimum cum Myrrhâ componi consuevisse apud Dioscorid. Plin. & alios habemus; adhuc tamen, si ad illius comparisonem loqui velimus, nec Balsamum erit, quale prætendunt, nec Priscorum odores erunt nostris æquandi. Vocat sanè Dioscorides Staete *perquàm odoratam & pretiosam*, & Plinius ait, quòd *Myrrhæ per se unguentum facit sine oleo, Staete duntaxat*; at si perquiramus, quidnam sit hæc Myrrhæ pinguedo, & quam esset suavitatem, utique dicemus cum Persio, *magnos promittere montes*; etenim Bra-
favo-

favolus in exam. Gum. pag. 367. de Sta-
cte loquens sic ait: *Revera Staete eares
est, quam nos liquidam Styracem voca-
mus; & pag. seq. idem confirmat ex Se-
rapione sic scribente: Styrax liquida est
pinguedo Myrrhæ recentis, & extrahitur
à Myrrhâ, quia terunt eam cum aquâ
paucâ, & premunt cum torno, & est boni
odoris.* Vnde postea subjungit, *Styracem
liquidam Serapionis esse Dioscoridis Sta-
ete.* Id quod & Matthiolus habet in Dio-
scorid. lib. 1. cap. 62. & confirmat Gor-
ræus in Def. Medicin. particulâ Staete, &
post ipsum Franciscus Sanchez libello de
Theriaca ad Pharmacopœos c. 5. ubi
propterea docet Opobalsamo substitui
debere Styracem liquidam, quippe quæ
sit Dioscoridis Staete, quam Galenus lib.
de Substitutis Opobalsamo supponit.
Modò qui eximius odor, quæve suavitas
& mira fragrantia in Styrace istâ repe-
riatur, nemo est, qui non sciat, esse vali-
dam & suavem, sed, ut dicebat Brasavo-
lus de perfectissimâ Myrrhâ, *cum qua-
dam gravitate.* Vnde non mirum, si Lu-
cretius æqualem dixit unguento Ama-
racino, ex Amaraco, id est, Sampsuco
acris odoris, ut ait Plin. coagmentato,
cum cecinit lib. 2.

*Sicut Amaracini blandum Staëteque
liquorem*

Verùm, ut illustrior hæc nostra de recentiorum odorum prærogativa supra Antiquos assertio magis appareat, non incongruè facit consideratio tam celebrati apud ipsos Thuris, cujus tanta fuit commendatio, ut vel ejus etymon à verbo græco *θύειν*, quod est sacrificare, vel ab eo sacrificium, sive thymiasis, id est, thurificatio & odorum incensio à plerisque deducatur, ut lib. 3. de Mineral. cap. 13. sect. 1. notat Eruditissimus Cæsius. Et Arabia, quæ ejus natale solum, à Strabone, Ptolomæo, Dioscoride aliisque constituitur, non ob aliam causam Felix dicitur, & ut ait Plinius, *odorifera, dives, & beata cognomine inclita*; nisi quia in eâ Thus nascitur, videlicet in eâ parte, quam incolunt Sabæi & Minæi; qui propterea *Sabæi*, apud Plin. lib. 6. cap. 28. dicuntur *Arabum propter Thura clarissimi*. Vnde prædictus Cæsius post multa de hac Provinciâ, quæ, ut Curtii lib. 5. verbis utar, est *odorum fertilitate nobilis regio*, sic tandem concludit. *Maneat ergò, Arabiam Thuris feracem meritò appellari à scriptoribus*

ribus odoriferam, thuriferam, aromati-
feram, beatam, felicem, sacram, cum
propter præstantissima aromata immor-
tali fragrantia odore; tum & multò ma-
gis ob thurea dona sacratissimis Divini
cultûs ritibus dicata; quæ provenire in
Sabæâ Arabia felicis regione est certum.
At verò non Thuris modò, sed Balsami
quoque feracem esse, non solùm idem
affirmat Strabo lib. 16. cum ait: Proxi-
ma est felicissima Sabæorum terra, quæ
maxima natio est. Apud hos Thus & Myr-
rha & Cinnamomum nascitur, In ora
etiam Balsamum & alia quedam herba
valdè odorata, quanquam ejus odor citò
deperit. Sed præter Auctores non se-
mel adductos videtur etiam confirmare
Virg. 2. Georgic. cum ait.

*Divisa arboribus patria sola India ni-
grum*

*Fert Ebenum; solis est Thurea virga
Sabæis;*

*Quid tibi odorato referam sudantia
ligno*

*Balsamaq; & baccas semper fronden-
tes Acanthi?*

At si Balsamum (subjungo ego) tam exi-
miæ suavitatis existit, quemadmodum
pleno ore ajunt Adversarii, cur non ex

illo, sed ex Thure tot sibi vendicat Arabia prærogativas? tot sibi asciscit nobiles titulos? Cedere ergò Balsami odorem Thuris suavitati, quamvis non eximæ & Hispanicis suffumigiis postponendæ, clarum nimis est; ideoque non mirum, si Antiqui Balsamo omisso, vel eo tantummodò forsan adhibito pro condiendis cadaveribus Thura usurpabant ad præstantiores usus, ad cultum nempe Divinum, & cadaverum suffimenta. Quapropter Levitic. 2. habetur, *fundet super eam oleum, & ponet Thus, ac deferet ad filios Aaron Sacerdotis, quorum unus tollet pugillum plenum simile & olei ac totum Thus, & ponet memoriale super altare in odorem suavissimum Domino, quod idem legitur etiam cap. 15. Et Exodi 30. 34. Thymiana ad Dei cultum ex Staîte, Onychâ, Galbano & Thure mandatur componi. Sic pariter Ethnici in honorem Numinum Thus adhibebant, ut de Alexandro Magno habet Plin. lib. 12. cap. 14. his verbis; *Alexandro magno in pueritiâ sine parsimoniâ Thura ingerenti, pædagogus Leonides dixerat, ut illo modo, cum devicisset thuriferas gentes, supplicaret. At ille Arabiâ poritus, Thure onustam navim misit**

misit ei, exhortatus, ut largè Deos adoraret. Et de Trojanis (licet aliter sentiat idem Plin. lib. 13. cap. 1. damnatus tamen à Mercurial. lib. de Decorat. cap. 23.) videtur ostendere Virg. 1. Æneid. canens:

*Ipsa (id est, Venus) Paphum sublimis
abit, sedesq; revisit*

*Lata suos, ubi templum illi, centumque
Thure calent Ara. (Sabao*

Et o. Æneid.

*Vnà omnes juvenum primi pauperque
Senatus*

*Thura dabant, tepidusq; cruor funde-
bat ad auras.*

Et ii. pariter Æneid.

*Succedunt matres, & templum Thure
vaporant.*

*Quem Veterum usum confirmat etiam
Eclog. 8.*

*Effer aquam & molli cinge hac altaria
vittâ,*

*Verbenasque adole pingues & mascu-
la Thura.*

Idē innuit Ovid. lib. 4. de Ponto Eleg. 8.

*Nec quæ de parvâ pauper Dls libat a-
cerra*

*Thura minùs grandi quàm data
lance valent.*

Sic Horat. lib. 1. Carm. Ode 19.

*Verbenas pueri ponite, Thuraq;
Bimi cum paterâ meri.*

Maetata veniet lenior hostia.

Et lib. 3. Carm. Ode 8.

*Martius celebs quid agam Calendis,
Quid velint flores & acerra Thuris
Plena miraris, positusque carbo in
Cespite vivo.*

Et lib. 4. Ode 2.

*Civitas omnis, dabimusque Divis
Thura benignis.*

Sic Tibullus lib. 2. Eleg. 2.

*Vrantur pia Thura focis, urantur odo-
res,*

*Quos tener è terrâ divite mittit A-
rabs*

Sic Seneca in Hercule furente actu 4.

*quicquid Indorum seges
Arabesq; odoris, quicquid arboribus
legunt,*

*Cõferte in Aras, pinguis exudet vapor,
Date Thura flammis.*

Idem confirmat idem in Oedipo actu 2.
Claudian. ad Hadrian. Statius Pipin. lib.
4. Sylvarum ad Marcellum, & alii, quos
omitto, quia eos citat in suâ scripturâ
Doctissimus Collega meus Manelfus,
dum in hoc argumento ab odore petito
dissolvendo versatur. Quòd

Quòd verò in cadaverum etiam funere Thus adhiberent, patet ex Virg. 6. Æneid.

Aversitenuére facē, cōgesta cremantur Thura.

Et ex Martiale, lib. 6. Epigr. 60.

Accipe cum fletu mœsti breve carmen amici,

Atq; hæc absentis Thura fuisse puta.

Quid? nonne Cicero utrumque usum videtur innuere, cùm lib. de offic. ait: *Omni bus vicis statua facta sunt, ad eas Thus & cerei.* Et Plin. lib. 22. cap. 24. *Odorum causâ unguentorumque & deliciarum, si placet, etiam superstitionis gratiâ emantur, quoniam Thure supplicamus & Costo.*

Nec quis dicat idcirco, à Veteribus & Alexandro Magno fuisse adhibitum Thus, non Balsamum, in honorem Numinum, quia hoc carebant, non illo. Nam, ut mittam eandem Arabiam, quæ Thus suppeditabat, potuisse quoque Balsamū impertire; illud addam, quod ad Magnum Alexandrum spectat, ei videlicet non fuisse Balsamum ignotum, ut ex ejus epistolâ ad præceptorem Aristotelem habetur: *Locus autē erat apud Indos (inquit ille) spaciosus & largus,*

Thure & Opobalsamo abundans, quæ plurimis suorum nemorum innascebantur. & paulò post : Video Opobalsamum cum optimo odore, omnibusq; undiq; ramis abundantissimè manare. & infra : Iamq; à sacris excesseramus arboribus, nec jam odore Thuris Opobalsamiq; nares verberabantur. Quòd autem in Indiâ Balsamum sit, scribit etiam Constantinus Aphricanus.

Quare sicut hinc colligitur adhuc certius, quod à nobis pro responsione fuit allatum, de novarum rerum supra antiquas præstantiori suavitate, ideoq; non in ordine ad recentia odoramenta, sed ad prisca de Opobalsamo philosophandum esse, sic non ita certum puto, quod suprà cum Rondeletio scripsimus de Veteribus non adeò delicatis existentibus, atque nos sumus, quin explicatione non egeat ; etenim quod nobis malè olet, illis benè oluisse, in penuriam & defectum meliorum odorum referendum est, non in ipsorum socordiam & ruditatem, cùm de pretiosis aut habendis aut componendis odoramentis maximoperè eos extitisse sollicitos, longèque forsàn magis, quàm nostri, vel molliores & effœminati homines,
non

non de Persis modò, Parthis, Ægyptiis, aliisque exteris Nationibus, sed de Romanis quoque loquendo satis pateat. Reperiit namque Magnus Alexander, expugnatis Darii castris, scrinium unguentorum laudatissimorum. Parthorum Reges Regali nuncupato odora-mento tribuerunt nomen & famam. Ægyptus, ut ait Plinius, terrarum omni-um accommodatissima unguentis est; unde apud eos in pretio Oenanthinum odoramentum & Cyprinum, sicut in Delo Mendesium, in Coe Amaracinum, in Solis Ciliciæ Crocinum, in Tarso Pardalium, Corinthi Irinum, Mytylenis & in Cypro Samsusinum, Athenis Tanathenaicum, & alibi alia. Verùm nostri Romani, *Gens in toto orbe*, ut cum Plinio loquar, tamen *una omni virtu-te præstantissima*, admiserunt & ipsi unguenta hæc exterorum, imò & pretiosa magis concinnârunt; unde non apud foeminas modò erant in usu, sed apud Imperatores ipsos, ad *pedes quoque tin-gendos*, ut ait idem Plin. lib. 13. citat. & *in castris*, ubi *Aquila ac signa pulveru-læta illa & custodiis horrida inungeban-tur festis diebus*, exclamat propterea: *Mirum maximè est, hanc gratiam pene-trâsse*

trâsse & in castra. Ita est, nimirum hac mercede corrupta terrarum orbem devicere aquila. Ita patrocinia quarimus vitiis, ut per hoc jus sumantur sub casside unguenta. Hinc propterea excedebant quadragenos denarios libra. Hinc P. Licinius Crassus, & Iul. Caesar Censores edixerunt, ne quis venderet unguenta exotica : sic enim appellavere. Vtebantur namque illis etiam in potu, & ipsis spargebantur parietes balnearum, & folia Caji Principis temperari iis aliquem jussisse audivit Plinius. Quodque ad proprium spectabat corpus, habebant omnibus ferè partibus accommodata peculiaria odoramenta; pro toto nempe corpore unguentum *Myrsinum*, pro pedibus & manibus *Ægyptium*, pro genibus & mammis *Phanion*, pro ciliis & comis *Amaracinum*, & pro genibus & collo *Serpyllinum*, ut colligit Mercurial. lib. de Decor. c. 29. ex Athen. Lucr. & Clcm. Alex. ideòque concludit, *Veteres in componendis unguentis admodum luxuriantes & copiosos fuisse*. In tanto tamen luxu quid cum nostris odoramentis æquandum venit?

Cæterum, ut ad argumentum, à quo suavis odorum contemplatio aliquali-
ter

ter me avertere visa fortasse alicui est, redeam, dum subjungitur, nos ad evitandam propositi argumenti vim, ad unum Prosperum Alpinum tanquam ad asylum confugere, quippe qui in Ægypto diu moratus & istius rei benè conscius non alium redolere Opobalsamum odorem affirmat, quàm eum, qui est inter Thus & Terebinthum, cum suaviori tamen odoris fragrantia, sciant velim, non ad illum Antiquis relictis, nos confugere, sed eo tanquam lapide Lydio uti ad auream Antiquorum de Balsamo doctrinam, veritatemque ipsam accuratius intimiùsque cognoscendam. Veteres namque scriptores vel de Arabico Opobalsamo non habuerunt notitiam, sed solùm de Iudaico & Ægyptiaco, ut Dioscorides & Plinius alique non pauci, vel si illud agnoverunt, ut Strabo, Pausanias, Theophrastus, Ioseph Hebræus & Diodorus Siculus, adeò tamen parcè, & in ordine ad medicinam steriliter de illo loquuti sunt, ut ad Alpinum reliquosque recentiores illius non exiguè conscios accedendum foret, & ab ipsis veri Opobalsami, ut Arabicum quoque est, characteres & notæ hauriendæ. Nec dicat ad Alpini testimonium evitandum

dum odorem Terebinthi & Thuris in similitudinem tantum adduci, quia non tantum in similitudinem, sed in participationem extremorum, ut cujusque misti etiam accidentalis est proprium, Aristotele magistro, adducitur. Quod si in nostro Opobalsamo suaviorem odoris fragrantiam, quam in Thure & Terebintho simul unitis non agnoscunt, vel, ut melius dicam, non concedunt, agnoscimus nos & agnoscendo fate-mur, quod tametsi major forsan in ipso & excellentior desiderari posset, haud tamen è Balsami genere debet excludi, & à medico usu arceri. Unde cum Alpi-num addit, non loqui de Balsamis cul-tis, sed spontaneis, horumque succum in medicum usum adoptandum non es-se, Alpino nedum de cultis & incultis loquenti contradicit, sed veritati ipsi, cum Balsami lacrymæ sive ex cultâ, sive ex spontaneâ arbore ortæ, specie mini-mè differant, sed solum individualiter secundum majorem vel minorem per-fectionem, quæ sanè differentia & va-rietas nequaquam debet aut potest, im-perfectius ignobiliusque individuum à munere speciei demando se movere.

Quoniam autem ingenuè fassus sum,
Opo-

Opobalsamum nostrum non omnia ,
quæ de perfecto Opobalsamo fuerunt
ab Antiquis promulgata , ad amissum
possidere , ideòque posse esse non per
incisionem corticis collectum , sed per
decoctionem ligni frondiumque elici-
tum , ille nihilominus me audet argue-
re , Busbequii primùm à me adductâ au-
toritate , quâ nigrum esse tale Balsamũ
constituitur ; deinde verò ratione , quòd
nimirum æstuosum cùm sit tale Opo-
balsamum , fervidum & acerrimum , ob
non adhuc adeptam beneficio Solis &
soli maturationem , pro inunctionibus
tantùm , nullo autem modo per os ex-
hibitum adhiberi debeat ; sciat velim ,
nobilissimum Busbequium comparati-
vè loqui , & ex relatione Hally Bafsâ , qui
suum munus extollere conabatur , ut
jam respondi , non quòd nigrum velit
revera esse ; cùm nigrum minimè repe-
riatur Opobalsamum ullum , Alpino
auctore , Dialogo de Balsamo cap. 4 Il-
lud verò , quod subjungit , non solum
falsum esse demonstratur ex Doctissimi
Veslingii litteris , quarum copia datur ,
sed Mesues præsertim & suorum Inter-
pretum non reprobando testimonio.
Mesue enim sub eodem capite de oleo
Bal-

Balsami per emanationem & per decoctionem facta pertractat, & utrumque *Βαλσαμέλαιον* appellat, ejusque interpretes & commentator Christophorus de Honestis post enarratas virtutes primi, quod per emanationem in partibus Orientalibus colligi cum suo auctore scribit, de secundo loquens ait, *Et tale in magnâ quantitate ibi preparatur, sed non est tantæ virtutis, quanta est primû.* Et Iacobus Sylvius alter commentator de hoc eodem succo verba faciens: *Vi-res, scribit, hujus olei ab omnibus tam laudati à Mesue taceri mirum est.* Ergo cum in viribus conveniant, si non in gradu, cum hoc per decoctionem non sit tantæ virtutis, quantæ illud per emanationem, illudq; per emanationem, ut ait idem Christophorus, *sit complexione calidâ cû virtute aliququaliter humectativâ & subtiliativum & lenitivum duritierum, & maximè conferat ad subtiliandum & removendum vestigia turpia & cicatrices, quæ remanent post consolidata ulcera: sit etiam penetrativum valdè ad partes profundas, & conferat omni malæ complexionis frigida & doloribus verborum & juncturarum, & permistum cum aliis medicinis portet virtutes*

tes illarum ad membra intrinseca & remota, unde permiscetur & summè confert cum medicinis urinā provocantibus assumptum per os, vel inunctum ab extra in partibus renum, pectinis, colli & vesicæ; has quoque facultates in inferiori gradu possidebit, quod per decoctionem est factum Balsameleon, ut cum Mesueloquar. Ac proinde fervidum non erit, æstuosum & acerrimum, ineptumque ut per os exhibeatur, velut Adversarius putat: quando nec illi deficit aliqualis maturitas in internis arbusi partibus acquisita, & si deficeret, acidum potius esset, frigidum ac crudum, ut omnes alii acerbiores succi maturationem non adepti, quàm immodicè calidum & acre. Vt mittam Peruvianum quoque Opobalsamum, quod per decoctionem elicitor, quantumvis Orientale calidius adhuc, tamen non reprobari per os exhibitum ad internos aliquos affectus, quinimò ad multos commendari, ut apud Nicol. Monardem & alios videre est.

An autem in quæstione hac satis dubiā probabile quoque existimare, ut ego feci, quòd nostrum Opobalsamum possit esse per emanationem & incisio-

nem

nem collectum, sit contra allatam à me Busbequii æstimationem, ut ex adverso objicitur, illis decernendum relinquo, qui Busbequium de Balsamo in hortis Matareæensibus elicitò & soli Turcarum Principi ob illius præstantiam reservato; me vero de Arabico & minoribus forsan prærogativis insignito loqui sciunt.

An verò, ut ille inculcat, sophisma sit, quòd de odore in meâ scriptura, ad evertendum oppugnantium argumentum, enunciaui, Logicæ initiati propalent: hoc namque meum est argumentum. Quæ sunt adeò similia inter se, ut difficile possint velut distincta secerni, ut in qualitatibus conveniunt necesse est. Sed Opobalsamum sincerum & adulteratum sunt hujusmodi. Ergò debent in qualitatibus convenire. Sed Opobalsamum adulteratum hanc non habet qualitatem, ut sit eximiæ suavitatis; Ergo nec sincerum. Major patet; nam alias non essent similia. Minor est Galeni primò de Antidotis: Subsumptum verò ex eo manet probatum, quòd cum Opobalsamum adulteratum habeat in se Galbanum, ceram, oleum de pino, & consimilia malè olentia, aut saltem non
bo

bonum efflantia odorem, ut ostensum est ex Dioscoride, & Plinio, & Avicennâ, utique non potest habere eximiam suavitatem. Quare cum argumentum sit in forma, ubinam est sophisma? Nec enim, quod subjungit de Moscho, adulterato hepate bubulo, quæ adulteratio vix cognoscitur, vim argumenti eludit, & suæ imposturæ ac tergiversationi quicquam favet. Nam hepar bubulum Odore caret, & ideò, si auget Moschi quantitatem, non mutat odoris qualitatem, quod sanè non contingeret, si, ut in casu nostro, oboleret: & sic de Castoreo & Myrrhâ ratio cinandum juxta diversam adulterationis missionisq; materiam.

Sed accedamus jam ad quartum argumentum ex coagulatione lactis, quâ nec statim & vix perceptibilem præstat; & maculâ, quam in laneo panno relinquit, desumptum; Quod sanè argumentum, quantum ad primam attinet partem, jam diximus aliquo modo coagulare, id est, illas lactis partes, quas tangit, & eas imperfecto etiam modo, non autem, ut coagulum ipsum (quod per antonomasiâ tale est & dicitur) quemadmodum desiderarent Adversarii. Vnde,
sicut

sicut risu digna extitit cujusdam Pharmacopolæ rudis instantia, cum ausus est coram DD. meis exposcere, ut statim & citius, quam à coagulo ipso, quod in tempore non momentaneo agit, lactis uncix quatuor vel quinque à tantillo Balsami coagularentur; sic non mirum, si exigua talis liquoris quantitas non permisit in experimentis habitis, notatu dignam induci coagulationem. Quod verò ad maculam spectat, iterum dico, quòd cum loquamur de Balsamo Arabico, quod resinosum est, ut tale quoq; erat Ægyptiacum & Syriacum, cum Prospero Alpino, qui illud descripsit, sentiendum est, videlicet adhærere panno & maculam ab eo illatam non statim nec per lotionem evanescere, sed post aliquod tempus, secus ac contingat de oleo & rebus aliis unctuosis, quæ semper in panno remanentes inducunt maculas sese continuò dilatantes & augentes, & humiditatem quasi inexpugnabilem conservantes; quod profectò in nostro Opobalsamo non advertitur, cum ex eo relictæ maculæ, si quæ remanent, aridæ percipiantur & siccæ, paulatimque deficient. Nec solus Alpinus hoc tradit responsum; sed etiam Qua-

Quatramius, putans quasi impossibile, ut à resinosâ materiâ non inferatur macula, & illatâ ut possit faciliè abluï, imò experientiam hanc & signum à maculâ desumptum expressè negat Antonius Pafinus. Medicus Salonensis, in suis annotationibus ad libros Dioscoridis, Bergomi impressis anno 1592.

Vnde, quod ad hoc infirmandum Alpini responsum de Regibus Hebræorum adducitur, eos videlicet *Balsamo ungi consuevisse, & fusè ad maiorem magnificentiam irrorari, absque eo tamen, quod usquam sui vestigiï quicquam relinqueret*, nec verum est, nec verisimile; quinimò impostura mera & inexcusabilis error: quandoquidem loco ab Adversario citato 1. Reg. 10. de Balsamo nulla fit mentio, nec mirum, cùm adhuc Regina Sabæ in Iudæam illud non attulerit; & verba Mendozæ super talem locum mutilata, ad eludendos forsân Lectores, sunt adducta: Volens namque doctus iste Vir aliqualem afferre rationem, cur inunctio illa ex Lenticulâ, quâ Reges perfundi illic traditur, vestigia non relinqueret, & immunditiei periculum non afferret, ait; *quia illud oleum fortasse fuit pretiosissimum, o-*
H dora-

doratissimum & liquidissimum, ad instar aquæ rosacæ, quâ nemo, cum perfunditur, inquinatur. Quare nec de Balsamo loquitur, & particulam fortasse adhibet, ad denotandum, ignotum adhuc esse, quid fuerit talis inunctio, quæ sanè pericula non erat ab Adversario subticenda.

Abutitur deinde meâ ingenuitate, quâ fassus sum, controversum succum non ad amussim possidere notas veri Balsami ab Antiquis descriptas, & ait: *Recedant simul virtutes & dotes cætera, atque adeò inutile excrementum remaneat.* Sed bona verba quæso. Recedant sanè, at cum proportionem, quid inde? ergò est ut excrementum abjiciendum? Inficior. Vires enim sunt ejusdem speciei, si non æque intensæ & perfectæ: Ideòque dignum illud faciunt, ut Theriacæ fabricam ingrediatur, & ab eâ quodcumque succedaneum, utpote diversi generis ac speciei, arceat repellatque.

At quod subjungit in Alpinum cedentem primum & secundum quinquennium in Opobalsamo, id negando ob spiritalem & tenuem hujus lacrymæ substantiam, præterquam quòd redarguitur

guitur à multorum Principum myro-
theciis, in quibus diu asservatum mini-
mèque evanidum reperiri certò scimus,
quâ ratione dictum hoc sustineri pot-
est sine sacrorum Patrum læsione, apud
quos in symbolum incorruptionis assu-
mitur; ut penes S. Thō, 3. p. q. 72. art. 2.
videre est? nimirum quia oleagineæ ac
resinosæ naturæ existens diu durat, &
non evanescunt de facili ejus vires. Fal-
sum quoque est, quod ex Cardano de
aqua Nili adnectit, quando quidem cū
flumen illud nec Arabiam & Palæsti-
nam vel Iudæam inundet, imò nec Ma-
tareænfes hortos, tametsi propè ipsum
fitos, Balsamum nec etiam poterit aut
potuit irrigare, nisi forsan, quod alibi
propè Babyloniam Ægypti adfuisse o-
lim ex Petro Damiano & Baronio de-
duximus. Geographiæ ergò studeat, &
ex enarratis percipiat, quanti Rondele-
tii auctoritas de annuâ balsami ætate,
ultra quam inutile esse putat, æstimanda
sit.

Cæterum cū versùs finem ex quan-
titate argumentatur, responsionem hau-
rire debuerat ex iis, quæ tū in primâ
meâ scripturâ à se visâ, tū potissimum
in secundâ contra alterum Aromatario-

rum fautorem in hoc eodem argumen-
to versantem objeci. Cùm verò Ana-
stasium Bibliothecarium, à D. Bonanno
adductum, & in vitâ S. Sylvestri asseren-
tem, Ecclesiam Sancti Petri ex fundis si-
bi in Ægypto à Cōstantino donatis red-
ditum habuisse libras CCXXV Balsami;
Ecclesiam autem S. Pauli libras L, evita-
re conatur, hoc ideò affirmans accidisse,
*quia tunc Balsama erant in Iudæâ, & Romani Imperatores potiti rebus omnibus
ac totius orbis Dn. ex omni regione totum
Balsamum, quod colligebatur, Romam,
ut proprium, advehi curabant, non so-
lùm gratis loquitur, & sine fundamen-
to ullo, sed à Græcis refellitur & redar-
guitur, cùm illi, juxta eorum Rituale,
debeant quolibet anno uti multis libris
Xylobalsami, Carpobalsami & Opobal-
sami pro sacro Chrismate conficiendo.*
Nā ut à literatissimo Viro Leone Allatio
accepi, in Euchologio Græcorum, in
capite, ubi consecratio Chriftatis con-
tinetur, in enumeratione rerum odora-
tarum, quas Græci in confectione dicti
Chrismatis usurpant, inter alia conti-
nentur & hæc: *ξύλοβαλσάμυ λίτρας
γ. καρποβαλσάμυ λίτρας β. βαλ-
σα-*

σαμελαίς ὅσον δίδωσιν ἡ εὐπορεία.

Xylobalsami libras 3. Carpobalsami libras

2. Balsamelai quantum haberi potest.

Observant autem ritum hunc, ut idem affirmavit Allatius, Græci; Constantinopolitanus, Antiochenus, Alexandrinus, Hierosolymitanus; Iacobitæ, Moronitæ, Armeni. Non ergò Romam tantummodò advehebatur, nec, ut totum huc adveheretur, æquum erat, cum alibi etiam deberet ad diversos usus adhiberi, & pro medicamentis potissimum ab hominibus in usum revocari; ut & nunc ab iisdem Græcis adhibetur.

An autem *suspendenda adhuc sit ab Alpino fides in materiâ hac de Balsamo*, ut cum Sylvatico (qui tamen Alpino coætaneus de illo cum honoris præfatione loquitur) subjungit, dicant alii. Hoc unum interim sciat, Carolum Clusium, Michaëlem Döringium, Nicolaum Guibertum, Io. Ponam, Evang. Quatramium, aliosque Viros præstantissimos, & quem super omnes adhuc viventem magnifacio, Io. Veslingium, Anatomicum & Botanicum in Patavino Gymnasio, ei fidem adhibuisse, ejusque dicta approbasse, & quod ad Veslingi-

um attinet, novis additamentis illustrâsse.

Illud demum, quod in fine suæ scripturæ ignotus iste Doctor adjungit, *Archiatros nimirum talem approbâsse succum pro Theriacâ conficiendâ, velut Balsamaticum quid, & vicariâ præditum virtute*, principalem videtur tangere difficultatem, quæ est de Theriacâ abjiciendâ, ut instant Aromatarii, vel conservandâ, ut æquum est. Quia si approbatus succus est verum Opobalsamum, Theriaca erit melior; si verò adulteratum & mistum, cùm talis adulteratio & mistio non possit esse, nisi vel ex Terebintho, aut oleo Abietino, aut Juniperino, ipsismet Aromatariis, qui nodum in scirpo quæsi verunt, confitentibus, istaque medicamenta ab Auctori-⁹ spectatæ fidei, Matthiolo, Marco Oddo, Petro Pena, aliisque permultis à substitutionis munere in Theriacâ componendâ non arceantur ac viruperentur, profectò conservari debent, non projici Theriacæ cum tali succo confectæ; eoque vel magis, quòd non solum allis Theriacis fortasse præstant ob majorem fragrantiam illis communicatam ab Opobalsamo, cujus proprium est, doctif-
fimo

simo Gentile auctore, ut aliorum medicamentorum ingratos refrangat odores, & antidotis gratiam quandam conciliet, sed quia Manfredus & Panutius, qui illas cum tali liquore composuerunt, id auctore Præatore præstârunt, & ad Opobalsamum inveniendum habendumq; non dolo, sed zelo ampliandæ suæ artis moti fuerunt, nec non hortationibus tum Prosperi Alpini, tum potissimum Fr. Evangelistæ Quatramii, olim Serenissimi Alphonsi II. Ducis Ferrariæ Simplificistæ, qui in Proœmio sui Tractatûs de Ther. & Mithrid. Italicâ linguâ conscripto, omnes Medicos & Pharmacopolas, præcipuè verò Protomedicum, & Medicos Inclyti Collegii Romani, & Romanos Aromatarios, imò Principes ipsos, & Summum Pont. Clementem VIII. orat & hortatur, ut omni sedulitate ac diligentia incumbant ad perquirendum exotica medicamenta, & Balsamum in primis, non difficili negotio ad nos advehendum habendumque, dummodò seriò exquiratur. Vnde, si quem fortasse visi sunt commisisse errorem in tali Opobalsamo exponendo adhibendoque Pharmacopœi prædicti, excusandi omninò veniunt, & si lubet commen-

dandi ob perutile opus, si non bono omine, bono saltem nomine incoëptum.

Quare sicut non dubito, quò minùs Præstantissimi Domini mei, visis tùm his, tùm quæ à Collegis meis & à me aliàs sunt allata, declaraturi sint controversum Opobalsamum, tametsi forsan non perfectum, utpote vel per decoctionem, vel si per incisionem, ex minùs tamen cultis, quàm antiquitùs fuerint arbutis elicatum, verum nihilominùs esse, & pro Theriacis conficiendis non ineptum, sic spero, quòd velut sub hoc Gloriosissimo VRBANI VIII. Pont. ter Maximi Pontificatu, ac ejus Religiosissimi ac Generosissimi Nepotis, Card. FRANCISCI BARBERINI æquâ sub rerum moderatione, vidimus in hoc mundi theatro res à feculis non visas, Elephantem, Alcem, Gazellas, Chamæleontem, Salamandram, Zibeticum catum, flores odoratissimos, fructusq; cùm suavitate, tùm varietate admirabiles, aliaque non pauca summè rara, & ob novitatem gratissima: ita visuros non modò tàm celebrati Balsami lacrymam, hac nostrâ, de qua est ambiguitas, præstantiorem melioremque, sed fruticem quoque ipsum, virentemque plantam

tam in hoc felicissimo coelo, longiore
fanè tempore, ac maiore cum Barberi-
norum Principum gloriâ duraturam,
quàm olim fecerit, cùm devicto Mithri-
date in Pompei Triumpho, & mox sub
Vespasianorum Dominatu, cum talium
Imperatorum laude eam admirata Ro-
ma est ac intuita.

Audiant interim DD. mei epistolam
Clariss. Veslingii paulò ante citatam &
promissam.

CLARISSIMO VIRO
DN: BALDO BALDO
IOHANNES VESLINGIUS
S. P.

Gratias, fateor, singulares Prestan-
tissimo Naudæo debeo, quòd viam
ad amicitiam tuam sternere mihi
voluerit, atque aperire princeps. Vellem
tamen auspicio eandem meliore potiùs
muni visset, quàm per impolitum illud,
Musarumque corculis parùm dignum
Opusculum. De Balsamo commotam à
Pharmacopolis litem facile forsàn com-
ponerem, si tam in potestate meâ foret af-
fectus eorum corrigere, quàm asserere ve-
rita-

Hs

ritatem. Nam quòd celebre hoc medicamentum in Orientali Provinciâ reperiri inficias eunt, inscitia ipsorum condonandum fuerit. Mihi ultra quinquennium Memphi Ægyptiorum olim degenti singulis annis id conspectum fuit, redeuntibus è Meccâ & Medinâ indigenis, constanti omnium sermone non alibi, sed dictis in locis paratum esse atq; emptum, quod secum attulerant. Quibus vel eò libentiùs fidem adhibui, quum & frondes secum, & fructus Balsami deferrent, non externo minùs habitu, quàm viribus descriptioni Clarissimorum Veterum convenientia. Non ejusdem equidem conditionis erat, quod communi Balsami nomine venditabant; nam ad Ægypti Proregem militumve Praefectum quod mittebatur, tenacius observari, odore suavius, colore ex citrino albicans, quantitate exiguum. Reliquum ut copiosius, ita pretio parabilius, idq; cum aestimatione, tum bonitate rursus diversum. Nam vel purius erat, atq; ex planta ramis fructibusq; ignis operâ elicatum, priori tamen & systasi, & odoris fragrantia, & virium pariter incolumitate cognatū, quo in dyspnœa pulmonumq; putredine, tum dysuria & vulneribus optimo successu usus sum: Vel Terebin-

rebinthinâ similibusq; resinosis plus aut
 minus permistum, cujus major longè pro-
 ventus. Nec mirum id mihi visum, cum
 Theophrasti quoque εὐοὐν ἐλλάδι πολ-
 λάκις κεκραμμένον, in Graciâ sæpius
 permistum deprehenderetur. Quod Vestris
 Opobalsami nomine Venetiis transmissum
 est, siquidem Cayrum aut Alexandriam
 ex Arabiâ delatum serîo constet, non te-
 mere Pharmacopolis rejiciendum fuerit.
 Nam colorem, quòd in eo flavum requi-
 runt, pauci momenti est, cum nisi propin-
 quum senectuti Balsamum eo non imbua-
 tur. Odor utique, si promissam ipsis sua-
 vitatem haud aspiet, sciant vel in opti-
 mo præcipere Veteres, ut sit, εὐτονον τῇ
 ὀσμῇ, odore valens, εὐοσμον ἢ εὐώδες,
 quâ voce non jucunditatem minùs odo-
 ris, quàm vigorem exprimunt. Redolet
 verò Terebinthinam etiam pretiosissimum
 Balsamum, quemadmodum & cortex
 plantæ interior, & fructus; quamvis in
 illo gravior halitus percipiatur. Lac non
 nisi debiliter coagulat; imò ne hoc qui-
 dem præstiterit, nisi recens, nisi spiritu
 etiamnum acidulo pragnans fuerit. La-
 neis quoq; pannis, nec profundius insiden-

tem, nec diffundentem sese maculam imprimi. Hoc enim, ut olei proprium est, ita sincero Balsamo non competere, antiquis rectè constitutum fuit. Atque ut paucis concludam, Balsamum ex Arabia felici in Ægyptum delatum, atque hinc Venetias, si nondum vetustate colore pallido, citrino, aureo, odore non insuave, facile solubile, linguam clementer mordicans, quantumvis optimi illius notas ad unguem omnes haud servet, in Theriacæ tamen compositionem potius admitendum censeo, quàm elisum Muscata nuci aut Caryophyllis oleum, temperamenti calcre longius exorbitans. Tantum est, Vir Clarissime, quod per varias occupationes gratissimis literis tuis reddere licet: Tu vale feliciter, & cum Naudæo nostro plurimum salve. Patavii xxix. Octob. A. S. M. DC. XXXIX.

ROMANA OPO- BALSAMI

Propugnatio Quarta.

MEmoriale, quod Tibi, Illustrissime Collicola, exhibitum est pro Collegio Aromatario adversus
Man-

Manfredum & Panutium, quemadmodum ob discrepantes veterum Auctorum Balsami ejusque succi descriptiones, uni Alpino standum esse, rectè constituit; sic deducendo ex ejus doctrinâ, quòd controversum Opobalsamum falsum sit, non sufficienter concludit. Arridet sanè, quòd ille Io. Grauvius Britannus, qui nuper, ut refertur, ex Ægypto & Cayro, unde Principum Virorum jussu verum Opobalsamum in Angliam asportare debuerat, Romam venit, verissimam ibi cognoverit Alpini doctrinam de Balsamo ex omnibus veri succi peritissimis, & præsertim ex docto Medico Veneto, qui Cæyri medicinam facit; sed quòd illè ne guttam quidem veri Opobalsami invenisse, nedum inde se asportare potuisse affirmet, fucati verò ac e-mentiti copiam reperisse non exiguam, quam tamen emendam vetuit Medicus Venetus rei peritissimus: non ita accipiendum vellèm, ut hinc nostri Opobalsami redarguatur sinceritas. Illuc enim ex Arabiâ transportari etiam in magnâ copiâ, non ex Alpino tantum, sed ex Veslingio, jam ostendimus. Quod si Io. Grauvius prædictus non invenit verum emendum Opobalsamum, id

fortasse accidit, vel quia tempore reditûs Caravanæ à Meccâ & Medinâ Cayri ille non aderat, vel quia, ut ex adverso eum affirmare scribitur, in paucâ quantitate, & ea Bassæ & Principibus viis reservata, advectum anno illo Opobalsamum est. An autem aliis annis tam exigua semper afferatur portio, non dicit. Scirem tamen libenter ab eo, quidnam ipsum impedivit, ut cum de Regis sui ac Britannorum Principum voluntate adimplendâ ageretur, & apud gentes, penes quas aurum cuncta potest, non illam saltem coëmerit veri Balsami portionem, quam in Bassæ Ægypti & Principum virorum, id est, nobilium, & militum Ducum manus devenisse ait? Sed his missis.

Discutiamus argumentum, ex Alpini hinc inde receptâ doctrinâ elicited, quod in hoc consistit, ut cûm Balsamum nostrum nec sit primæ, nec secundæ, nec tertiæ ætatis, utpote signis alicujus ex illis, ultra quas alia non datur, orbatur, profectò nec Balsamum erit. At responsio est, argumentum non includere exactam partium enumerationem, ideoque non concludere. Vt enim in primâ meâ propugnatione firmavi,
con-

controversus succus est inter primam & secundam ætatem, & de utraque participans medium obtinet statum, qui nec imperceptibilis est & momentaneus, sed diu durans & latitudine præditus. Quare non mirum, si non est, ut in medio primæ ætatis & illius initio, *acutissimi validissimique odoris, ac substantia turbida & crassa, ut oleum statim ab olivis expressum*, quemadmodum vult Alpinus, nec ut in secundâ ætate, *aureus fulgentissimus, tenuissimus atque clarissimus, & odore eximio*, sed conditiones utriusque ætatis quasi possidens, colorem habet inter viridem & aureum fulgentissimum, substantiam inter crassam & tenuissimam, & odorem nec acutissimum nec eximium, sed ex acuto ad eximium & suavem tendentem, ut prorsus illud habere debet Opobalsamum, quod in transitu ex primâ ad secundam ætatem reperitur, & qualitatium mutationem per alterationis motum, qui successivus est, adipiscitur.

Ne autem id gratis dictum videatur, ex eodem Alpino liceat colligere, qui cap. 3. Dialogi de Balsamo ait, succum hunc *in primis crassum & turbidum cerni, & postea longo temporis intervallo depu-*

purari, & tenuissimum evadere atque clarissimum. Ergò, infero ego, in illo longo temporis intervallo, in quo fit transitus à crassitie ad tenuitatem, erit substantiæ mediocris. Ait præterea eodem capite 3. & cap. 4. ex viridi colore in aureum splendidissimū eodem temporis intervallo transire. Ergò tunc temporis habebit colorem mistum, hoc est, colorem aureum obscurum, ut hoc nostrum. De odore etiam consimiliter loquens ait: Odor in recentissimo validissimus est, in medio tempore odor fit suavior, Thus & Terebinthum redolens, cum suavioris tamen odoris fragrantia: ergò interpretamur primam & secundam ætatem, id est, in eo tempore, quo comprehenditur ultima pars primæ ætatis & prima pars secundæ ætatis, & in quo ex acutie & validitate odor ad suavitatem tendit majorem, nec acutus valdè erit & valdè suavis; maximè cum talis suavitas & fragrantia debeat esse paulò major, quàm ea, quæ in Thure & Terebintho animadvertitur: Nam hoc sibi volunt illa verba, cum suaviori tamen odoris fragrantia; Vnde cum Thuris & Terebinthi simul unitorum exigua ea ac parva sit, magna profectò ac excellens non poterit esse in Opobalsamo. Dum

Dum verò succum nostrum redolere ait Iuniperum, non Thus, ad sensum & experimentum vocat, quod sanè experimentum igne præstandum est, ut Thuris suavitas sentiatur, Iuniperi gravis odor detegatur. Quinimò ad hoc periculum ignito ferro faciendum, quod ad hanc diem omissum est, si accedamus, aliud in nostro Opobalsamo advertetur sinceritatis indicium: *ferro namq; candenti instillatum non diffundetur more rerum unctuosarū, cum ipsi admota fuerint, sed in globum cogetur instar unius margaritæ*, qui est non postremus veri Balsami characterismus, ex Nicolao Guiberto Lotharingo lib. de Balsamo cap. 3.

Habet ergò noster liquor notas omnes veri Opobalsami, nec unâ, quæ fateor, ad ipsum destruendum sufficeret, destituitur: quod si habere videtur ex illis obscuras aliquas, imperfectio- nis, non falsitatis est argumentum.

Quòd autem à Vestris fictus liquor aliquas præ se ferat, cum & Galeni tempore non deessent adulterationes con- similes, quid inde, cum omnes non possideat? caret namque aureo colore, nam album est, loco suavitatis & austeri odoris teterrimum obolet virus: in aquam in-

injectum licet spargatur, colorem non mutat, & forsan non in eadem quantitate extrahitur: maculas sese diffundentes laneo panno conciliat: lac si coagulat, ratione admixti coaguli id præstat, & si super ferrum ignitum instillabitur, dissipabitur, nec cogetur in globum, ut noster. Indignus ergo, ut huic comparetur, & falsus ac fucatus cum sit, ut falsitatis ac fuci nostrum coarguat.

Sed quid pro amico Pharmacopœo Gallo, cujus iudicium de vetustate nostri Opobalsami relatum à me in responsione primâ non improbatum extitit, & nunc ex adverso cum Alpino convellitur: Non de ultimo senio loquutum fuisse responderem, sed de primo tertiæ ætatis statu, in quo nec turbidum adhuc apparet, nec ita segne, ut non valeat in aquam projectum liquari & ad superficiem deferri, id quod tunc solum ab Alpino ei denegari verisimile est, cum in ultimo talis ætatis termino constitutum aëreis volatilibusq; deperditis particulis, Terebinthi nactum est crassitiem ac spissitudinem. Nec ridenda responsio hæc, quando cum nostro Gallo consimiliter sentire audio integerrimum Virum

rum Armenum, Ioan. Molinam vocatum, rei hujus peritissimum, qui nostrum contemplatus liquorem, & de illo super volammanus novo apud nos, sed usitato apud Arabes Mercatores experimento certior factus, pronunciavit esse verum Opobalsamum, sed novem circiter aut decem annorum.

Verum quod maximè gratum fateor, & gratiam exigit à Manfredo & Panutio & nobis omnibus, illud est, quòd sincerus æquè ac doctus Vir de sinceritate prædicti Balsami dubitanter scribens, in ea demum verba à propriâ sinceritate ductus sit, ut affirmet, *controversum liquorem in aquam vel lac instillatum descendere, ascendere, dissolvi, colore similimo veri Opobalsami & odore haud ab simili præditum esse.* Quæ cum fatetur, quis non videt fateri, quòd simulat se negare? Hæc enim sunt præcipua veri Balsami indicia, quibus præsentibus, & aliis non absentibus, ut non abesse aliàs est dictum, dubitandi ampliùs non video, qui supersit locus.

Quòd si tamen aliquis supersit atque remaneat, is amoveri poterit, nî fallor, juxta Galeni monitum, primo de Antidotis, ex comparatione nostri contro-

ver-

verfi liquoris cum vero Opobalsamo, quod nuper unà cum vero Xylobalsamo & Carpobalsamo, nec non Theriacâ & Mithridato cum illis compositis, ad me misit Præstantissimus Vir, Ioannes Nardius, Serenissimi Magni Ducis Etruriæ Medic⁹, scribens se illud obtinuisse à sua Celsitudine Serenissimâ, & esse ex eodẽ, quo olim M. D. Franciscus à Turcarum Rege (Alpino quoque referente) donatus fuit, & quod inter raras & preciosas res adhuc à Serenissimo illo Principe asservatur. Illud ergò tradam Illustrissimæ Dominationi tuæ, ut eo, prout libuerit, uti valeas.

ROMANA OPO- BALSAMI SEV THE- RIACÆ]

Propugnatio Quinta.

PRæstantissimi DD. Quoniam Doctor ille, qui sub nomine Evonymi contra Opobalsamum scripsit, visâ meâ responsione conqueritur de me, quòd illa apposuerim verba; *melius diceret Anonymum*, & nonnulla quoque
in

in medium affert, quibus suas positiones denuò tutari conatur; idcirco novâ propugnatione eum confutare non abs reduxi. Et ut à querelâ exordiar, immeritò sanè illam proponit, quando nō mihi in animo fuit, eum tali nominis mutatione deridere, sed æquivocationem potius inconsideratè, ut putabam, illapsam indicare, eique corrigendam proponere: cū enim scirem, vocem hanc græcam *Ἐσώρυγς* latinè sinister, vel apud Plinium unam ex Vulcaniis & Æolis insulis, Lustega seu Vstica dictam significare, vel apud Theophrastum herbam quandam infelicem, foetidam & virulentam, & quæ, ut addit Plinius lib. 15. c. 22. *statim pestem denunciat*, indignum putavi, ut hoc parū decoro nomine vellet quis datâ operâ se obvelare ac insignire: e contra autem, cū optimè tenerem, doctos non paucos sua monumenta Anonymi subscriptione quandoq; obsignasse, idcirco verba illa, *melius diceret Anonymum*, apposui.

Verū ut ad reliqua accedamus, cū ille post multa ob eorum levitatem, vel levis confutationis non indiga in eundem recidit errorem, ut non obstantibus tot clarissimorum Auctorum testimonio-

moniis à me adductis inficietur, post excidium Hierosolymæ in Iudæâ, ac post Sultanorum Ægypti extinctionem apud Memphim Balsamum extitisse, iterumq; in medium adducat Patres Franciscanos, tanquam asserentes, ne vestigia quidem Balsami in valle Hierico reperiri, utique excusatione dignus non est, cum inter allatos Auctores multi extent, qui testes de visu ejus redarguunt pertinacem inscitiam. Ut tamen res illi aliisque, si qui sunt ei consimiles, clarior tandem appareat, quod ad Balsami defectum post Hierosolymæ desolationem attinet, dilucidè admodum suam evertunt opinionem præter Anastasium Bibliothec. Petr. Damianum, Baronium, & alios jam citatos propugnatione 2. & 3. ii, quos negare non potest, Plinius & Galenus ex nostris, Solinus & Tacitus ex Historicis. Plinius namque, ex quo malè intellecto deducit Balsami extinctionem, non defecisse talem arborem ostendit, cum ait : *Serit nunc eam Fiscus*, & paulò post in eodem cap. 25. lib. 12. de eadem plantâ, pro quâ dimicârunt Romani contra Iudæos, scribens subjungit : *Nunc etiam singularum arborum largior vena*. Galenus autem, qui
ut

ut habetur lib. 1. de Antidotis, navigavit in Iudæam, tales quoque plantas & eas multas inibi & in Syriâ ac Palæstinâ adinvenit. Solinus etiam, dum post prædictum Hierosolymæ excidium scribit, idem confirmat cap. 48. Polyhistoris, his verbis : *In Iudæâ tantum Balsamum nascitur, quæ sylva intra terminos XX. jugerum usque ad victoriam nostrâ claudebatur. At cum Iudæâ potiti sumus, ita loci illi propagati sunt, ut jam nobis latissimi colles sudent Balsama. Similes vitibus stirpes habent, malleolis digeruntur, rastrois nitescent aquis gaudent, amant amputari, tenacibus foliis sempiternò adumbrantur.* Sic Cornel. Tacitus lib. 5. Hist. consimiliter loquens, ait : *Exuberant in Iudæâ fruges nostrum ad morem, præterque eas Balsamum & palma. Palmetis proceritas & decor, Balsamum modica arbor.* Quare cum omnes isti Auctores scripserint post tale excidium sequutum sub Vespasiano Tito, Plinius nempe sub eodem Tito, cui libros Nat. Hist. inscribit, Solinus sub Trajano, Tacitus sub Adriano, & Galenus sub Antonino & Commodo, imò & sub Severo, (sub Vero legeret verus amicus, Eruditissimus Servius Inst. Med. lib. 1.) ut vide-

videre est in Chronologiâ Sanfovini & alibi, & de Gal. 1. de Antid. eorumque tempore tales extarent Balsami plantæ, non defecisse eas sub Tito, vel sub aliquo alio Imperatore ante Commodum & Severum perspicuum est; ideoque notum, quàm falsò pronuntiaverit Evonymus, de Balsamo post Hierosolymæ excidium non fieri in Historiis mentionem.

Quòd verò post Sultanos deletos in Matareæ hortis propè Memphim sitis remanserint Balsami plantæ, olim ibi visæ anno 1321. à Mariano Sannuto Veneto, ut habet lib. 3. Secret. fidel. Crucis parte 14. Anno, verò 1483. à Bredenbachio, ut scribit in suo Hodœporico Ierosolymitano, & anno 1501. & 1502. à Petro Martyre, ut legitur lib. 3. suæ Legationis Babylonicae, & refertur à Io. Eusebio Nierembergio de Miraculosis Naturis in Europâ c. 79. minimèque ut Evonymus ait, extinctæ sint, clarum adeò est atque apertum, ut sine temeritatis nota non possit contra tot Principes, Oratores, Doctores, nobiles Peregrinos & Mercatores, qui eas ibi viderunt, contrarium affirmari. Liceat tamen eum denuò convincere ex Matthiolo à se pro se adducto,

cto, qui sic ait lib. 5. epist. pag. 551. *Memphi tamen, ut audio, Balsamum in quodam tantum viridario alitur, sed liquoris non valdè ferax, nec etiam plurimæ ibi plantæ aluntur.*

Scripsit autem Matthiolus multò post Sultanos deletos, & longè adhuc magis Marcus Oddus, cùm lib. de Ther. & Mithr. ferm. 2. cap. 2. idem confirmans, ait: *Qui ex Italiâ in Ægyptum navigârunt, in urbe magnâ, quam Cayrum vocant, Balsami extare viridarium, idque Imperatori Turcarum soli custodiri prædicant.* Ex quibus, ut patet Evonymum ad pauca respicientem, nimis facilè contrarium pronunciâsse, sic admiratione dignum existit, quòd Balsami plantæ, quæ olim in eâ regione tam densâ fertilique sobole vigeabant, ut earum succus vel cadis effunderetur in solemnioribus nuptiis, & pro lampadibus sacras ante aras conservandis rutilantibus usurparetur; subsequenter postea temporibus exaruerint, penitusque quasi defecerint. Quòd verò talis Balsami quantitas tanta esset, ut prædictis etiam usibus destinaretur, hæc de primo usu demonstrant Claudiani carmina:

*Gemmantes alii per totum Balsama
tectum*

*Effudère cades, duro quæ saucius ungue
Nilac⁹ pingui desudat vulnere cortex.*
de secundo verò præter Anastasium Bi-
bliothec. alibi citatum, Petri Damiani
auctoritas suprâ quidem à me indicata,
non tamen descripta, hîc autem velut
memoriâ dignis expressa verbis & cuili-
bet non obviis, omninò exscribenda
ostendit.

Ait ergo in epistolâ ad Cadaulum,
Pseudopapam electum, magnus iste Vir,
magno referente & approbante Baro-
nio, Annal. tom. II. ann. 1061. sic: *In
Babylonia partibus possessionem Apostoli-
ca Sedes habebat, unde tantum Balsami
redditû per annos singulos capiebat, quod
indeficiente fomite sufficeret lampadi, quæ
videlicet ante altare Beati Apostolorum
Principis rutilabat appensa ; quam pos-
sessionem acceptâ pecuniâ Papa distraxit,
canonemque aromatis, quem accipere so-
lebat, amisit. Aliquantò post, cùm idem
Papa prædicto sacrosancto altari quasi de-
votus assisteret & oraret ; ecce quidam
terribilis, & grandævus senex, in cujus
etiam facie barbirasium videbatur, elato
brachio, colaphum ipsi vehementer incus-
sit,*

sit, & ait. Tu extinxisti lucernam meam ante me, & ego extinguam lucernam tuam ante Dominum, moxq; disparuit: Ille verò protinus corruit, & paulò post diem clausit extremum. Fuit verò, ut id adjungam ex Iacobo de Vitriaco Episcopo primum Acconensi, deindè Cardinali Tusculano in Hist. Hierosolymitana cap. 85. Balsamum in hunc locum translātū, scilicet; ut ille inquit, in campum civitatis Ægyptiæ, quæ Babylonia nuncupatur ab Ægyptiis, ex vineâ Balsami, quæ in terrâ Sanctâ, in loco, qui dicitur Hierico, solūm inveniebatur.

Addamus his, si placet, non ignobilis Medici recentiorisque certum de hac re argumentum, & nobilis cujusdam Peregrini aliam adhuc recentem narrationem. Medicus est Horatius Guarguantus Venetus, qui lib. Respons. Var. ad varias ægritud. edito Venetiis 1613. volens probare, quòd omni ævo Balsamū in felici Arabiâ repertum sit, non solūm ait, quòd inde unā simul cum mercibus aliis sæpè ramuli trāsportantur & fructus, sed quòd isti ramuli & fructus conveniunt cum illis, qui in Matareo coluntur. Ex quo non modò colligitur, eum pro certo habere, in Matareæ hortis reperiri

Balsamum, sed insuper non benè opinatos fuisse Rev. illos Fratres Commentatores Mesue, quando Dist. 3. affirmarūt, *tantam Venetiis ex putaminibus & ramusculis Xylobalsami copiā haberi, quòd quasi fornaces possunt incendi*: negarunt tamen esse vera, hoc scilicet nō usi Guar-
 guanti argumento, sed levibus quibusdam conjecturis, nec ad id attendentes, quod Gal. scribit I. de Antid. c. 2. nem-
 pè *Balsami lignum & semen fraudem nō admittere*. Peregrinus verò est CHRISTOPHORVS FÜRERUS AB HAIMENDORF EQ. AURATUS, DUUMVIR R. P. NORIMBERGENSIS PRIMARIUS, ET IN REB. BELLICIS CONSIL. SUPRE-
 MUS, qui in suo Itinerario Ægypti, Arabiæ, Palæstinæ, Syriæ, aliarumque Regionum Orient. edit. Norimbergæ A. S. 1621. describens peregrinationem Ægypti, postquam loquutus est de Cayro Novâ, sic ait de fonte Matareæ & Balsamo: *Hic fontem nobis monstrârunt profundum, è quo bina juga Boum aquâ rotis hauriunt irrigandis hortis, quos ibi plurimos habent, quos inter ille excellit, qui Balsama profert*. Et paulò inferiùs. *Verùm hortus, quem dixi, Balsamorum exigui admodum splendoris est, raraque*
 in

in eo arbores, utpote cui colendo parùm cure imponunt. Afferebantur tunc temporis Balsama aliquot ex urbe Mechâ, quæ inferebant.

At de valle Hierico quod Evonymus subjungit, tametsi novâ non egeret confutatione, utpote jam explosum clarissimorum hominum auctoritate, quia tamen ille in medium iterum adducit Patres Franciscanos, tanquam affirmantes, *ne vestigia quidē Balsami in tali valle reperiri*, & illis solis, aliis posthabitis tadem habet; idcirco quia solis credit Patribus Franciscanis, hunc quæso audiat Patrem ex tali ordine Fr. Augustinum Stephanium Ragusinum, postea Episcopum Stagni, qui libro de perenni cultu Terræ Sanctæ & de fructuosâ ejus peregrinatione, quam inscribit Greg. XIII. P. M. sic ait : *Hierico est planities magna, conclusa montibus ab Oriente Arabia, ab Occidente Judæa, & à Meridie mari Asphaltico vel Loth, à Septentrione mari Galileæ, hoc est, Tiberiadis ; ipsa enim planities Hierico est valdè pulchra, & si culta, esset ad producendum apta omnia genera fructuum in eâ, ut à peritis in arte medica accepi, præcipuè ab Andrea Vesalio, qui ipsam unâ mecum pere-*

grinatus est, ab aliisque quampluribus
classis hujus itidem intellexi. Reperiuntur
in eâ omnia genera Myrobalanorum, &
lignum pretiosum, quod appellant Spala-
to, poma aurea: arbores Balsami innu-
mera in eâ sunt. Arabes enim colligunt
grana quædam in arboribus illic nata, &
ex illis oleum exprimunt ad dolores hypo-
chondriacos, vel colicos sanandos optimû,
& ego expertus sum in me ipso, & in Rev.
Fr. Io. Barbaro valorem hujus olei. Ex
quo, ut deduco, non potuisse decipi
hunc Rev. Patrem in materiâ hac, quip-
pe qui socium habebat magnum Vesa-
lium, rei medicæ peritissimum; sic col-
ligo, adhuc forsan in tali valle perma-
nere plantas illas, de quarum defectu
nulla assignatur causa, ab adductis ta-
men, & citatis Fratribus non cognosci,
vel quia imperitis eæ sunt ignotæ, vel
quia aliis fruticibus sunt obrutæ, vel
demum quia Patres isti & peregrini alii
non undequaque magnam illam plani-
tiem, longitudinis circiter triginta mil-
liarium, & latitudinis quindecim per-
lustrant, aut ob Turcarum metum per-
lustrare possunt. Vnde patet, quòd non
solum ibi conspexerunt Balsama Iaco-
bus de Vitriaco, Cardinalis Tusculanus
nun-

nuncupatus, ut habetur in suâ Hierosolymitanâ Historiâ, & Borcardus Argentoratensis Ord. Præd. aliique ex omni classe Viri præclarissimi à me citati, sed aliqui etiam ex Ordine Sancti Francisci; ac per consequens me non immeritò ob allatas rationes ei respondisse, se usum testibus invalidis.

Id quod Iurisperitorum quoque doctrinâ ad controversiam hanc apprimè faciente confirmare fas sit. Statutum namque est apud eos, quòd plus ponderis habet testimonium affirmantis, quàm negantis; quinimò plus creditur duobus affirmantibus, quàm mille negantibus, ut ex Bartolo, Baldo, aliisque plurimis Iurisconsultis ostendunt Farinac. de Testibus q. 65. part. 3. reg. 19. num. 200. & 201. & Mascard. tom. I. de Probat. conclus. 70. Cùm ergò testes affirmantes existentiam Balsami à me adducti non modò sint duo, sed quamplures, nonne ex adverso talem plantam negantes erunt eorum respectu invalidi nulliusque roboris? Vtique: ratione hoc, præter allegatas auctoritates, demonstrante. Certius enim aliquid novit, qui, quod agitur, affirmando novit, quàm qui negando; neque nega-

tiva ita se offert sensui, sicut affirmativa.

Nec majori fundamento in eâ persistit opinione, quòd Arabicum Opobalsamum ita agreste sit, ac Iudaici & Ægyptiaci Balsami notis ac conditionibus destitutum, ut pro conficiendâ Theriacâ nec bonum nec utile existimari debeat; nam præterquam quòd agreste non esse atque incultum, velut ipse putat, jam ex Alpino & Veslingio demonstratum est, insimulque probatum, quòd substantiam, colorem, odorem, & reliquas à Veteribus genuino Opobalsamo attributas conditiones possideat; (Vnde non mirum, si Diodorus Siculus in suâ Bibliothecâ lib. 2. de Arabiâ pertractans, hæc habet verba: *Ibi in convalle quâdam Balsamum, quod vocant, gignitur, unde luculentum ipsis vectigal accedit, propter quod nusquam alibi in Orbe terrarum hæc stirps invenitur, quæ præclarum quoque ad Pharmaca Medicis usum præstat.*) Sciat insuper, quòd tametsi aliquibus ex illis privatum esset notis & qualitatibus, adhuc tamen pro pretiosâ Theriacæ antidoto coagmentandâ, quocunq; posthabito succedaneo, eligi deberet? nam cum potissima ratio, ob

ob quā tām laudati fruticis rami, semina atque succus magnis antidotis commiscuntur, ea sit, quod alexiteriam habeant vim contra serpentum ictus reliquaue venena; talemque vim in Arabico Balsamo primū ac principaliter recognitam habeamus, illud quoq; primū & principaliter videtur in Theriacam injiciendum. Quod autem facultas oppugnantī viperarum ac serpentū morsus, quam Dioscorides Balsamo à se descripto attribuit, & cum eo alii Auctores, in Arabico potissimū conspicitur, ex jam alibi citato Pausaniā manifestissimè colligitur, dum lib. 2. de Bœoticis tradens collectionis Opobalsami modum sic ait : *Arabes collecturi pro temporis ratione succum Balsami, bina singuli lignorum flagella ad vipersas, quæ vescuntur Balsamo, deferunt, quas lignis quassatis abigunt. Conficere eas nolunt, quod Balsamis esse consecratas existiment. Si deinceps eveniat, ut à viperis quis mordeatur, vulnus tantū est, ut ferro videatur inflictum, sed à metu veneni liberi sunt. Quod enim vescuntur vipera unguento maximè odorato; ita venenum temperatur, ut ex lethifero mitius fiat.* Etenim, ut idem habet lib. 9.

*Viperæ in Arabiâ absque certo numero, si-
ve plures siue pauciores sub qualibet ar-
bore stationem habent. Vescuntur succo
Balsami suarvissimo. Adhæc gaudent a-
liàs umbrâ plantarum.* Huic autem Pau-
saniæ doctrinæ ut nullus est, qui se op-
ponat; sic omnes subscribunt, & præ-
sertim Cæl. Rhodig. Antiq. lect. lib. 18.
c. 35. ubi satis in lōgum tradit, Balsamum
in Arabiâ nasci, ibique vyperas innoxias
esse. Hinc propterea Viri aliqui doctis-
simi commendârunt pro vicario veri
Balsami Iuniperi oleum, hæc præditum
alexipharmacâ virtute & multò plures
Terebinthi lachrymam consimili pari-
ter facultate donatam, inter quos unum
liceat adhuc viventem in præsentiarum
adducere præstantissimum Licetum in
Bononiensi Prytaneo primarium ac e-
minentem Philosophiæ Professore,
qui ad Illustrissimum & verè πολυμαθὴν
Equitem Cassianum à Puteo de hac no-
strâ controversiâ scribens, non solum
ait, se, dum Pisis degeret & Philosophi-
am in celebri illâ Academiâ profitere-
tur, à nobili quodam suo hospite Lusit-
ano ex Æthiopiâ, ubi per aliquot an-
nos moratus fuerat, redeunte vasculum
stanneum plenum Balsami Arabici re-
cepis-

cepisse, illudq; qualitatibus & viribus, prout tradunt Auctores, præditum invenisse; sed insuper addit, sibi pro veri Balsami substituto Terebinthum arrodere, tum quia ab Alpino in odore cum Opobalsamo consentire scribitur, tum quia contra morsus virulentorum animalium, ut illud utile est ac proficuum. Vnde non mirum, si, ut scribit Alpinus & confirmat solertissimus Sennertus lib. 4. de Febris cap. 7. nostræ Theriacæ contra venena venenatasque materias segnes admodum conspiciantur & invalidæ, secus ac de pretiosâ istâ Antidoto scribant Andromachus & Galenus; quia nempe Balsamo carent, alexipharmaco præstantissimo, & succedaneum non habent huic consimile.

Neque Evonymus, vel quis pro eo Romanum objiciat nostrum Antidotarium, & ante illud Galenum ipsum afferentem, pro Theriacâ debere eligi Opobalsamum Iudaicum, ab eodem primo de Antid. cap. 12. celebratum, vel ex Palæstinâ, quod Sagadinum dicitur (id est ex vineis Engaddi) c. 4. dicti libri pariter laudatum; nequaquam vero Arabicum & Sabeoticum, quia, ut mittam id neque à Galeno neque ab Antidotario

exprimi, nihilque referre, cujus sit loci, dummodò in qualitatibus non sit, ut non est, diversitas & discrepantia, ad græcum Andromachi primi Theriacæ inventoris textum eos demandabo, ut ab ipso discant Opobalsamum pro Theriacâ conficiendâ non simpliciter ex Iudæâ vel Ægypto, sed *Ασσυρίοις ἐνδοθεν* ex intimâ Assyriâ esse sumendum; sub Assyriâ autem Arabiam quoque contineri, apud Strabonem lib. 16. de situ orbis ab initio, legere poterunt. Nec mirum id cuiquam videri debet, cùm à ratione potius alienum sit contrarium, nempe quòd Ægyptiacum Opobalsamum & Palæstinum, quod ex Arabiâ traxit originem, & advena est in illis regionibus, non patritium, debeat præstantioribus ornamentis & dotibus esse insignitum in alieno solo, quàm in proprio & nativo, ut Arabia est; quando oppositum docens Theophrastus lib. 4. de Hist. Plant. cap. 1. hæc habet verba: *Omnia verò suis locis meliora proveniunt, magisq; vigent.* Confirmata autem veritatem hanc Io. Eusebius Nierembergus Soc. IESV, dum lib. 1. Curiosæ Philos. per multa capita Balsami perpetuitatem in Arabiâ à mundi creatione probat, ejus-

ejusque perfectionem ex eo ostendit, quòd ibi sine ullâ culturâ resinifera sit talis planta. Et hanc doctrinam in hoc opere Hispanicâ linguâ conscripto & Madriti edito 1634. in magno alio opere, cui titulus est, Historia Naturæ maximè peregrinæ edito Antverpiæ 1635. idem confirmat & ratam habet. Quare expugnata, nî fallor, jacet hæc Evonymi impugnatio & pro Evonymo adjuncta objectio.

An autem prosperè magis, quæ contra Prosperum adducit Alpinum, ad illius doctrinam communiter receptam infringendam, ejusque fidem tametsi scriptorum omnium fide stabilitam, ex hominum animis abrogandam, ab eo enuncientur; facilè est divinari. Audienda tamen, quæ in Auctorem hunc comminiscitur. Fuit jam in primâ scripturâ ab Evonymo dictum, quòd cum Alpin⁹ aliter describat Balsami plantam, ac delineata respiciatur in ejus libris, suspectam propterea sibi videri talem doctrinam, cùmque responsum à me fuerit, diversitatem illam in delineatorem debere refundi, ille nunc tale responsum irridens, quasi non potuerit contingere, ut qui pinxit, ad amissum repræsentare

non valuerit, quæ ab Alpino fuerunt
verbis expressa, & non semel apud alios
rei Medicæ scriptores tale quid non in-
veniatur, penes quos insuper una ali-
quando figura pro demonstrandis plu-
ribus herbis deservire animadvertitur,
in eâdem persistit opinione ; A quâ, si
fieri potest, ut removeatur, cum meæ
adhuc non suffecerint ad id præstandū
modestiores interpretationes , sciat,
nunc me silentio involvisse responsum
aliud, quo, ut veritas elucidatur, sic ejus
in intelligendis Alpini verbis detegitur
infcitia : Dum enim ait Balsami folia
ab Alpino assimilari foliis Rutæ, & in
icone non Rutæ, sed Jasmini frondes re-
præsentari, ille non advertit, Auctorem
hunc solummodò enunciare, *quòd Bal-
sami planta foliis referta est Rutæ aliqua-
tenus proximis*, non unde quaque, insi-
mulque non agnoscit, quòd hæc simili-
tudo attenditur magis forsan in colore,
quàm in figurâ, ut propterea secundum
hanc *Balsami folia Lentisci quoque foliis
emula* dicat cap. 14. de plantis Ægyptiis.
Vndè qui Rutæ ac Lentisci frondes con-
spexerit, & iconem Balsami contemple-
tur, videbit non talem adesse varieta-
tem, ut non *aliquatenus* sint proximæ
& con-

& confimiles, quemadmodum Alpinus describit & Evonymus non intelligit.

Nec magis in super valet ad suspectam reddendam Auctoris hujus doctrinam, quòd secundo loco adducit de Balsami narratione factâ ex ore Abdellæ Medici Ægyptii, (non Hebræi, ut ille oscitanter legit & scribit) qui in Dialogo de Balsamo loquitur: nam de re illâ qui certius poterat loqui & ut loquens introduci, quàm Cayrinus Medicus ob doctrinam præcellens, ob experimentum peritus, *& in materiâ plantarum exercitissimus?* quique viderat in Matareæ viridario Balsami plantas virêtes, & quotannis ex Arabiâ conspexit Balsami ramos, fructus & succum in Ægyptum devehiri ac transportari?

At dum postremo loco in ea devenit verba, ut dicat, sibi suspectissimam videri atque imaginariam distinctionem illam coloris Opobalsami de quinquennio in quinquennium, quòd de eâ nullus ex antiquis Auctoribus loquatur, nō solum demonstrat, se ignorare, quod *nihil est simul inventum & perfectum*, ut aiebat Cicero, sed quod magis refert, se non intellexisse veterum Auctorum de hac materiâ sententias, in quibus præ-

prædictam colorum mutationem indicatam habemus. Legat ergò Galenum lib. 4. de Comp. med. sec. loc. cap. 5. (non tamen præcipitanter, ut solet) & animadvertet, quod ille de Opobalsamo ad morbos oculorum adhibendo discurrens, considerat, *vel esse tenue & pellicidum, vel crassum, quemadmodum solet in vasis circa fundum condensari & spissari*: quas sanè differentias juxta varias ætates in Opobalsamo consurgere rationi consonum est. Adeat præterea Plinium, à quo distinctè magis distinctionem hanc edocebitur. Libro enim 12. cap. 25. cum hæc habet verba : *Succus è plagâ manat, quem Opobalsamum vocant, suavitatis eximia, sed tenui guttâ, ploratu lanis parva colligitur in cornua: ex iis novo fictili conditur crassiori similibis oleo, & in musto candida. Rubescit deindè, simulque durescit è translucido*: nonne tres illas ætates, tresve ab Alpino elucidatas coloris & substantiæ mutationes innuit, indicat, aperit? Abeat ergò hæc Evonymi evonyma argumentatio, & Alpini de Balsamo verè Balsamea doctrina sic firma maneat ac stabilis, ut firmæ manent ac stabiles Alpes contra pestilentis Nothi rabiem & flamina Aquilonis.

In-

Infurgit præterea Evonymus iste cōtra meam responſionem, quā ad ejus argumentum de impossibilitate faciendi judicium de nostro Opobalsamo, quia vero destituimur, ex cujus comparatione falsum dignosci possit, sufficere dixi ad talem præstandam cognitionem ea indicia, quæ à Dioscoride & a liis tradita sunt, aliàs inutilia quasi & vana futura; infurgit, inquam, & Galenum in medium affert, qui tametsi doctrinā ac ingenio præstantissimus, adhuc tamen nō contentus iis, quæ ab Antiquis & Dioscoride præsertim de Balsami notis scripta sunt, voluit, ut haberetur primo de Antidotis cap. 2. & 13. in Palæstinā navigare, *ut ibi Opobalsamum ex arbore suā resudantem aspiceret, & ex eo particulam tanquam regulam cæteris agnosendis apud se semper haberet.* Vndè si Galenus, vel Averioë ejus malleo teste, magnus experimentator anceps fuit in hac re & dubius, quomodo nobis hoc idem non accidet?

Verū ut mittam, nos habere ex Serenissimorum Principum Hetruriæ myrothecio elicitam veri Balsami particulam, mihi à Clarissimo talium Principū Archiatro missam, & à me Illustrissimo Col-

Collicolæ D. meo traditam, illud pro novâ responsione adnotatum velim, quòd Galenus non navigavit primariâ intentione in Iudæam, sed in Cyprum & Lemnum, hùc nempè, ut terram Lemniam, illuc verò, ut metalla selectissima conspiceret, & hac occasione profectus in Asiam è *Palastinâ Syria Balsami liquorem purissimum detulit, ut præter notas à Dioscoride traditas hanc haberet præcipuam à visu petitam, quando optimè sciebat Balsamum usque adeò pluribus artibus adulterari, ut internosci vix posset. Adeò namque ejus tempore, ut ait cap. 2. dicti libri, qui simplices medicinas divendebant, callidè illarum quasdam (ut Opobalsamum etiam ex cap. 13.) cōcinnabant, ut exercitissimos etiam quosque eâ in re Viros deciperent. An autem hoc nostro ævo tam callidi sint & fraudulentissimi, qui Opobalsamum in Arabiâ & Ægypto divendunt, non audem affirmare. Sint tamen & adulteretur, adulteratumque sit, quod probavimus, nosque decepti simus, ut decipi nonnunquam solebant vel peritissimi Viri Galeni tempore, an propterea talis erit error, ut Theriacæ ex hoc succo elaboratæ quidquam detrimenti af-*

afferat & labis? nullo pacto. Decipiebantur etiam antiquitus, & decepti magnas componebāt cum adulterato Opobalsamo antidotos unguentaque varia, parabant & medicamenta, & præsertim in Græciâ, quò non nisi mixtum & adulteratum deferrebatur Opobalsamum, Theophrasto Authore; & nihilominus de pharmacis illis ex eo confectis nullæ audiebantur querelæ, nullus excitabatur rumor. Optimum sanè ut plurimum requirebat Galenus & purissimum, ad Theriacas non modò, quas pro Imperatoribus conficiebat, sed aliquando etiam ad alia medicamenta, illudque tale cum habuisse verisimile est; at quòd alii Romani Proceres, qui ad instar suorum Principum Theriacam & ipsi componebant, nec non privati homines tùm medici, tùm unguentarii, à quibus pariter, Galeno referente lib. cit. cap. 4. ea coagmentabatur antidotus, optimum & sincerum semper obtinuisse, non facile concedam.

Atqui non contenti his Adversarii, negant quoque mixtionem & in nostro Opobalsamo ne guttam quidem veri Opobalsami reperiri ajunt, eorumque præcipuum existit fundamentum, quòd
Ve-

Venetiis, ut habent à quibusdam talis
urbis seplasiariis, nullus reperitur vel
deferatur unquam verus Balsami suc-
cus. At pronunciatum istud nescio quo
torculari extortum, duobus mihi liceat
testibus non ex infimâ hominum classe,
sed è sublimiori litteratorum coronâ e-
licitis, contrariumque affirmantibus
comprimere. Sunt autem isti Æmilius
Parifanus, & Renatus Moræus, ille Ve-
netiis, hic Parisiis calamo & opere ma-
gnâ cum laude Medicinam illustrantes
& facientes. Scribit ergò Parifanus ad
D. Bernardinum Messorium, anno jam
imminente futurum nostrum Protome-
dicum, quòd non exigua reperitur in
magnâ illâ civitate veri Opobalsami co-
pia, imò & Xylobalsami, cujus propter-
ea portiunculam ad eundem misit; ad-
ditque non paucis, tum ex Medicorum
coetu, tum ex Aromatariorum classe,
prædictorum Pharmacopolarum atte-
stationem displicuisse. Moræus verò
ad sibi & patriâ & eruditione, ac genio
& ingenio in ampliandis bonis artibus
parem, Gabrielem Naudæum de hac
nostrâ controversiâ etiam apud Gallos
auditâ nonnihil scribens, illud inter re-
liqua fatetur testaturque egregius Vir,
se

se nempè in musæis plurium celeberrimorum nobiliumve hominum vidisse Opobalsamum illuc Venetiis advectum, & ut verum ac genuinum communi doctiorum sensu repertum & habitum.

Nec Veneti isti Pharmacopolæ idcirco dicant, Opobalsami nomine non esse donandos liquores aliquos ad talem urbem ex Orientali plagâ aliquando delatos, & nostrum præsertim, quia in vasorum eos continentium fundo reperiatur nescio quæ crassities, & impuritas; nam si Galeni doctrina lib. 4. de Comp. Medic. sec. loc. cap. 5. eis fuisset nota, flocci utique fecerent rationem hanc. Describens enim ibi Galenus pharmacum aridum ad tuendam oculorum valetudinem, in quod ingreditur Opobalsamum, inquit : *si verò Opobalsamum tenue & pellucenti compage non crassum, quemadmodum solet in vasis circa fundum considerare ac spissari : quod enim ita crassum est, ariditatem pharmaci impediet.* Aridum ergò, terreum & crassum reperitur aliquando Opobalsamum, & præcipuè in fundo vasis. Prætereà, nonne Galenus primo de Antid. cap. 4. de hujus lacrymæ bonitate agens ejus aliquam speciem imperfe-
ctam

Etiam adeò esse dicit, ut vinum, quod
caupones vendunt respectu Falerni?
Quo posito, quis non videt, illud tam
imperfectum Opobalsamum crassum
debere esse in substantiâ, obscurum in
colore, invalidum in odore, in aliisque
qualitatibus segne? Sed audiamus Ga-
lenum, qui sic loquitur: *Ceterum, ut
Roma potius, quàm alibi medicina simpli-
ces optima omnes haberi possunt, sic quo-
que ab eo, qui Roma Caesarum antidotos
conficit, singula multò magis perfectâ ha-
bentur: Vinum Falernum, mel Hymeti-
um, Opobalsamum Syriacum, quod à lo-
co, in quò plurimum & optimum prove-
nit, alterum quoque nomen accepit, Sa-
gadinumque dicitur, cunctis aliis meli-
us, quæ in Palæstina prædiis colliguntur.
Quantum verò Falernum vinum eo, quod
caupones vendunt, præstantius est, tan-
tum Ægyptio Opobalsamo Sagadinum
vocatum antistat. Ex quibus, ut colli-
go, varios in Opobalsamo reperiri per-
fectionis vel imperfectionis gradus; sic
deduco, non solum ex perfectiore opti-
mam resultare Theriacam (ut erat ea,
quam Casari conficere obtigit Galeno) &
ex imperfectiore minùs bonam, sed ex
nullo, viliorē adhuc & imperfectam
magis.*

magis. Vndè cum in nostrâ, de quâ lis est, præter reliqua selecta admodum medicamenta, quæ in ejus compositione tam affabrè elaborata sunt adhibita, Opobalsamum quoque; tametsi non optimum, bonum tamen & verum, in ordine saltem ad eam coagmentandam conficiendamque, ad quem finem illud à nobis approbatum est, contineatur & adsit; Desistere profectò deberent nostri Pharmacopolæ ab eâ insectandâ, usurpatoque exagitando Opobalsamo, & quemadmodum sese demonstrârunt omni tempore, tam in seligendis perfectioribus medicamentis, quàm in componendis ex iisdem pretiosis Theriacæ & Mithridati antidotis, diligentes adeò ac peritos, ut nec ipsi, nec eorum pharmaca quibuscunque aliis ubivis positis cedant; sic in posterum opportunitiora perquirentes se tales præstare deberent, ut non aliâ tantùm simplicia, sed Opobalsamum quoque & unâ cum ipso Carpobalsamum & Xylobalsamum obtineant: quando jam satis, nî fallor, populari depulso errore, hæc obtineri posse, monstratum est: Desinant ergò cum Manfredo & Panutio de primatu per Pharmacorum depressionem contendere

dere, obtrectionibusque omiſſis, ſic bonâ æmulatione decertent, ut opus hoc jam antea laudabiliter à Ferrante Imperato Neapolis, à Io. Ponâ Veronæ, ab Antonio Bertioło Mantuæ, à Bernardino Cicadâ Brixia, à Michaële & Balthaffare Campiis Luca, à Pharmacopœis Sereniſſimi Magni Ducis Florentiæ, & ab aliis alibi patratum, ipſi quoque pro nobilioribus ſaltem Viris, & delicatis Principibus, ſi non ad prædictorum & Manfredi & Panutii imitationem, ad Galeni ſaltem exemplum perficiant, & aliquam Theriacæ & Mithridati portionem componant & à ſe compositam, indiesque meliore adinvento Balfamo meliorem redditam in ſuis officiis habeant.

PERORATIO AD LECTOREM.

DVM Propugnationes iſtæ ſub prælo erant, & fini jam proximæ, duæ mihi redditæ ſunt à Clariffimis Viris de hoc noſtro Opobalfamo elegantiffimæ Epistolæ, quas omninò corollarii veluti loco hîc adjungere volui,
& cum

& cum illis alteram, Viri pariter Clarissimi de eadem materiâ nostro præsentî Protomedico inscriptam. Continent namque totum id, nî fallor, quod in hac controversia desiderari potest; hæc ultima, nempe Parisani, resolutionem quæstionis, an sit; dum testatur Venetias advehi Opobalsamum, & advectum reperiri, nedum apud Nobiles, sed penes quoque Mercatores & Aromatarios; aliæ verò duæ, Veslingii & Nardii, alterius dubii, quid sit; dum affirmant, controversum succum verum esse Opobalsamum, non ementitum & falsum; ille quidem, ut peritus & Balsami, si quis alius, hoc ævo expertissimus, hic vero argumento usus, quòd præcipuum ad verum cognoscendum Opobalsamū existimavit Galenus, comparatione videlicet ad sincerum legitimumq;. Quæ probandi ratio in secernendâ ab adulteratis succis Balsami lacrymâ tanti fit à Galeno, ut quandiu illi soli penè confidit, alia videatur signa à coagulatione lactis & maculâ non relinquenda in laneis pannis vel parvipendere, ut explicatu difficilia, vel negligere, ut non universaliter vera. Nam si, ut aliàs innui, absque conditione ullâ & absolutè, ut

K

Ad-

Adversarii putant, vera essent signa ista, inutilis profectò remaneret Pergameni sedulitas, & supervacaneum omnino à comparatione sumptum inditiū : quando nihil reperiri potest resinosum, pingue & benè olens, quòd Balsamum non existens, & lac coagulare, & pannos nō fœdare potens sit. Sano ergò modo hæc ab Auctoribus prolata intelligantur, & Galenico interim signo præcipuus debeat locus : quo, cū doctissimus Veslingius, qui diu in Ægypto commoratus optimè callet Balsami scientiam, & acutissimus Nardius, qui plura tractavit Opobalsami vascula in musæo Serenissimæ Medicæ Familiae asservata, usi sint ; eoque & aliis etiam notis innixi, controversum succum, verum judicaverent Opobalsamum ; pluris utique faciendum est illorum testimonium, quàm aliorum mille ex libris solū (utinam benè intellectis) negativè loquentium, ut proinde eorum literas in hoc loco collocare reputaverim causæ opportunum, & legentibus non injucundum. Antequam autem illas adscribam, oratum te volo Candide Lector, ut si quando in Propugnationibus hisce meis tibi visus fuero vel nō omnino

nō

nò conformiter loqui, vel eadem quandoque repetere, aut sine methodo scholasticove ordine scribere, humaniter feras. Illas enim eo fine neutiquam elaboravi, ut ederem ac in publicum proferrem, sed ut DD. Deputatis, non inconsideratè nos approbasse propositum Opobalsamum, quinimò parùm consideratè nostram approbationem nonnullos oppugnasse ostenderem; idque cum ab illis, (quæ eorum & benignitas, & solertia) tum Collegæ mei, tum ego ad hanc usq; diem obtinuerimus, nihil ultra moliendum fortasse remanebat. Passus tamen sum ab amicis persuaderi, ut illæ tametsi privatim cōscriptæ, quia per multas manus etiam extra Urbem incultiores adhuc, & amanuensium incuriâ mendis plenæ oberrabant, publicam tandem aspiciant lucem, horridæ saltem minùs ac mendosæ. Placuit verò eas edere sub illa prorsus formâ, quæ sunt exarata, ultimâ exceptâ, quam Etrusco idiomate, ut vulgari Evonymi oppugnationi satisfacerem, conscriptam, latinè reddidi, ut cuilibet excitæ controversiæ status & progressus innotescerent, in aliud forsan tempus mihi metipsi, aut per hæc quoque tempo-

ra aliis ordinationem tractationem, & ex methodo contexendam relinquens. Eoque vel libentiùs id præstiti, quia tibi, Humanissime Lector, placere studens, dum ab aliis audio maturiores elegantioresque præparari de hoc Balsamo discursus, quinimò jam à peritissimo P. Castello Messanæ præparatum huc advehi, ut mittam elegantem illum, quem dudum ab exercitatissimis Campiis Aromatariis Lucensibus, habuisti, acerbiusculum hunc & primitivum Balsami propugnati fructum, ad excitandum avidi intellectus erga meliora appetitum, offerre, non ingratum tibi fore putavi. Verum, si ex illo nullam vel hausisti utilitatem, vel percepisti delectationem; en tibi, quæ utramq; supeditare poterunt, pollicitæ epistolæ, & ante illas notatu dignus Andrea Cæsalpini locus, nunc mihi ab eruditissimo Bonanno demonstratus, nulloque modo subticendus, utpote ad rem faciens, & à doctissimo Viro, nostrique Collegii olim Medico, & in Archigymnasio meo venerando Prædecessore conscriptus. Habetur autem in appendice ad suos libros de Plantis & Quæstiones Peripateticas, nempe in Epistolâ Dedicato-

catoriâ his verbis. Illud autem mirum videatur, aromata preciosissima simul cum fide Christianâ periclitata esse ac revixisse. Nam Cinnamomi non deerat copia Romæ ante Neronem: Postea verò, quùm in Indiâ fides Evangelii ab Apostolo predicata minui cœpit, incœpit quoque Cinnamomum desiderari, etiamsi Romanum Imperium ad illas regiones tunc magis pervenisset. Revixit autem, cùm iterum predicari Evangelium cœpisset, Lusitanis ad eas terras penetrantibus, adeò ut hodiè corticis ejusdem, quæ melior ejus pars est, major copia habeatur, quàm apud Antiquos ligni, in quo nulla gratia est. Idem contigisse videtur Balsamo Orientali, quod cùm soli Judææ datum esset, ut scribitur, expugnata à Tito, & Vespasiano eâ regione non periére ejus horti, imò fertiliores Romanis colentibus evaserunt, ut testatur Plinius: cùm verò eadem regio sub Turcarum Imperium cecisset, unâ cum fide horti omninò periére. Hodiè tamen in quibusdam Ægypti & Arabia locis repertum; unde ferri cœpit ad nos integerrimus ejus liquor, nuncium sperandum resurgentis fidei, quod Deus concedat. Sincerissimum autem esse illud Balsamum, experimentis traditis ab An-

tiquis colligi potest. Contigit enim mihi optimum & recens vidisse apud Franciscum Medicum, Magnum Ducem Etrurie, & iterum apud Clementem VIII. Pont. Max. Liquor est pellucidus, subflavus, cuius gutta exigua aqua instillata in calice amplo statim disparet, nō subiens aquam, sed in totā superficie dilatatur, instar membrana pellucida ac tenuissima ceparum, quod argumentum est tenuitatis & puritatis, in nullis aliis liquoribus visum &c.

Æmilius Parisanus Ro-
manus, Philosophus ac
Medicus Venetus,

Bernardino Missorio Ro-
mano, ac totius Ecclesiasti-
ci Status Archiatro Dignis-
simo B. A.

Q*Uum ad Veritatem temporis filiam nati simus, Excellentissime Doctor, quam diu jacere & fallaciis obrui non permittit: quemadmodum & ipsa contra hominum calliditatem & solerti- am se per se tuetur, nedum etiam vestrum cele-*

celebrium Doctorum sola aura. Verum, quum de Balsamo Opobalsamove meam pro conficiendâ imò factâ Romæ Theriacâ sententiam requisisti, etsi satius silentium duxerim, quam meum responsum; pro veritate nihilominus atque in hominis gratiam & salutem assentitus sum. Propterea scripsi, Venetiis Opobalsamum reperiri, idq; verum & germanum, juxta Dioscoridis sententiam & experimenta, ut me sapius vidisse, quinimò expertum esse confirmavi, secundum, inquam, illius opinionem; quæ Veneti Aromatarii viderunt &, nî fallor, testimonium dicent. Addidi, memoriâ si recolo, saltē refero, hic Venetiis nunc reperiri ejusdem Opobalsami tres quatuorve (quòd sciam) ampullas apud Nobiles Venetos, quas ex Ægypto Consules asportârunt; quæ Balsama plurimè faciunt, quæque ex colore & odore vera creduntur: propterea cuique experiri integrum esse offerunt. Quæ si vera sunt, ut perquam verissima, atque volenti cuique periculum facere sit; Vt quid in dubium vertitur, nunquid Opobalsamum reperiatur? quinimò non reperiri ajant? Nisi omninò quis se de vo verit Andree Matthiolo dicenti, Venetias in Italiamve non asportari, contra Dioscori-

pem & experimenta, ac sensum ipsum. Addidimus, quòd nostri & vi Medicus Alpinus, qui in Ægypto medicinam fecit, & easdem plantas, fructus & Opobalsamū vidit, expertus est, scripsit, & quæ Dioscorides cōfirmavit, sicuti quæ Theophrastus, Serapio, Avicenna. Plinius, Albertus Magnus, & alii graves Auctores dixerē. Caterum objiciant vaferrimi & bella imaginationis homines, hujusmodi plantas ob bella casas ressecatasque fuisse, vel etiam incendiis periisse; quod quum contra sensum immediatē sit, sensui poena subjiciantur. Præterquam quòd etiam Deo id repugnat, qui in Creationis principio omnibus creatis viventibus animalibusq; imperavit, crescite, multiplicamini, replete terram, & quodq; suam sementem producat, & factum est: sive semine planta hæc producat, sive per stolones germinet, ut ficus, olea, salix (mittimus nunc, sive per bulbos, ut in nostris de Subtilitate libris prima & tertia partis demonstravimus) & tunc factum est, inquam, ut postea certum, sicuti experientia & sensus docent. Præterquam quòd impossibile & inauditum, species periisse unquam à Deo potissimum creatas; ut ridiculum prorsus sit hoc excogitatum, scer-

certum est, verum Opobalsamum ipsum apud magnos Principes, sicut apud Nobiles Venetos, necnon hic apud Mercatores atq; ipsos Aromatarios, & Opobalsamum, Xylobalsamum atq; Carpobalsamum adesse. Objiciat aliquis; si Venetiis Balsamum invenitur, cur Veneti Aromatarii Theriacam cum Opobalsamo non parant? Frivola huic objectioni responso haud opus est scienti: Quoniam Venetiis plures Aromatarii singulis annis Theriacam conficiunt quidem; sed non ad centenas libras, verum ad millenas ob questum & lucrum, ita ut, quod nunc Venetiis extat & reperitur Opobalsamum, nec uni illorum Theriaca sufficeret: Proinde factum puto, quod pravi homines tunc hac de causâ ipsum Balsamum adulteraverint: Propterea deinceps contigerit, quod nostrum Venetum Collegium olim nucis Myristica oleum substituerit: & quâ fortasse ob causam Andreas Matthiolus crediderit & scripserit, Opobalsamum Venetias non asportari. Hæc mea est sententia in tuam gratiam scripta, Excellentissime Archiatre. Tu diu felix vive.

Dat. Venet. die 28. Ian.

1640.

K 5

Per-

Perillustri & Excellentissimo Viro
 DN. BALDO BALDO,
 Iohannes Veslingius S.P.

H Abui tandem à Clarissimo Toma-
 sino, quem proximis spondebas lit-
 teris Balsami liquorem: cognovi-
 que simul atque odorem hausi, illum ipsū
 esse, quem in Ægypto Venetis nostris, re-
 duces ex Arabia Mercatores venum ex-
 hibent. Hoc præcipuè tempore puritatem
 ejus asserentes, quòd aqua indita guttula
 protinus in pelliculam sese explicet, ite-
 rumq; styli cuspide commota, colligi tota
 queat, ob tenuissimi spiritus deliquium
 pallidior: certi reliquas indolis notas, &
 tate plus minusve provectā facilius ob-
 scurari. Quibus eò libentius suffragatum
 iri, quò major succo eum recentis Car-
 pobalsami sapore & odore cognatio fuit,
 in quo, ut cū Hermeticis loquar, τὸ ἔμ-
 πορον θεῖον evidentius sensuum fidem pro-
 vocat. Igitur, quamvis transmissus mi-
 hi Balsami liquor spontanea concretionis
 lacrymam suavitate non referat, quo-
 cunq; tamen artificio sit elicitus, legiti-
 mum Balsami antiquitus cogniti succum,
 adeò-

adeoq³ Opobalsamum judico, etiamnum
Arabibus, Ægyptiisq³ Dohon Balsan, un-
guen Balsami dictum. Vellem plura, nisi
publicum Anatomes officium, cui totus
obstringor, sermonis prolixioris pausam
imperaret. Vale feliciter, Vir optime, &
amorem absenti conserva. Dedi Patavii
xix. Januarii A. S. MDCXL.

Paulo Zacchiæ, & Baldo
Baldio, Medicis Romanis
Præclarissimis,

Iohannes Nardius Philoso-
phus Medicus Florentinus,
Benè agere.

Veri Opobalsami portiunculam vi-
treâ pyxide inclusam vestro nomi-
ne (Viri Excellentissimi) dudum
reddidit mihi tabellarius: Quidni verum
dicam Opobalsamum, haud adulterinū
fictitiumvè, quòd omni argumentorum
supellectile instructum, non superâsse tan-
tū, verū & prosternere trucem potest
invidiam? Iam satis superq³ revelata
est illorum fraus, qui obscura cujusdam
diligentia hypocrisi Balsami plantam è
viris olim concessisse, obrutamque Indæ

ruinis ingens sui desiderium nobis reli-
quisse, malâ fide, autumant. Verûmenim-
verò, qui nôrunt, Balsamo natale solum
semper fuisse Arabiam, exoticum finitimâ
Iudæam, dubio procul piaculares illos in
Naturæ numen & mortalium beneficen-
tiam, nō risu, sed pœnâ mulctandos, trans-
que fines litterariæ R. P. perpetuo exilio
damnandos, ne fucum incautis faciant
imposterum, optimo suadente jure, decer-
nent. Vivit adhuc eximia planta sub fœ-
licissimo cælo non rara, sed frequens, nul-
lius culturæ ambitiosa, etsi culturam mi-
nimè respuat, avelli tamen atque aspor-
tari vix patitur. Quamquam verò alie-
nis sedibus præ hospitis indulgētiâ quan-
doque assuescat, brevi tabescat alibi, præ-
cipuè verò longinquis Hesperie in oris,
non est tamen, quòd lacrymas transplan-
tata supprimat, verûm uberes, easq; pro
more lacteas, vel leviter atque cutetenus
solidâ sui in parte sauciâ, ubique terrarû
abundè profundit. Neque profectò nobilis
succus ubertas, quem laceffa planta sum-
mâ erogat liberalitate, derogat quicquâ
propriæ incolumitati; siquidem mirabili
œconomia, ut singulis suis partibus, vivi-
ficus olim assignatus fuit humor; sic ramis
atq; semini, vel post communia fata, succi
illi-

illius non minima reservatur portio, quod sensuum irrefragabili criterio curiosus quisq³ assequetur. Quorsum hac, inclamabit morosus Cēsor? nempè ut ex hoc armamentario pugnacissimum educam primipilum, qui tuos invadat ordines atq³ perfundet. Manum conferamus: Succus ille seu lacryma (utrumq³ siquidem vox illa ὀπὸς Græcis significat) ejusdē penitus deprehenditur natura atq³ conditionis cum succo, quo madescit Xylobalsamum atque Carpobalsamum; igitur verum erit atq³ legitimū Opobalsamū, succus ille nempè, quem vos transmisistis. Probo consequentiam, nō topicè, & ex communibus, puta, si cum scholis dixero, quæ sunt eadem inter se, sunt & uni tertio; verum ex propriis & à priori: Sic verò exordiar. Unus idēq³ penitus est succus, quo perfruitur resinifera planta singula, & quem sponte, aut vi, certis erogat temporibus: Balsamum verò plantā esse resiniferam, nemo est, qui ignoret: Unus idēq³ igitur erit succus, quē Balsamum profundit, cum illo, quem Balsami planta sibi reservat. At texe modò, si libet; At sensuum certā trutinā eadē penitus sunt notæ invicemq³ communicant, Balsami lignū, fructus, & resina illa, de qua nunc cōtroversia: Erit igitur hac ve-

rum atq^{ue} genuinum Opobalsamū. Fidē in-
super faciet dictis uberrima Pyrotechnia,
cujus ope atque operâ vel intra hora spa-
tium elicias, atq^{ue} è medullis Xylobalsami
vel Carpobalsami nō vieti effætisve vi-
ribus, certè evocabis simillimū liquorem
ei, quem nunc præ manibus habeo. Hæc
pensitent, qui temerario ausu effrenes in
veritatem debacchantur. Non minoris
præterea est, quòd vestrum Opobalsamū
perquàm simillimum observo iis, quæ va-
riis comparata temporibus diversisq^{ue} lo-
cata pixidibus asservantur in Ergasterio,
selectioribus Pharmacis dicato à Serenis-
simo nostro Magno Duce. Cujus rei peri-
culum si quis curiosus facere audeat, fau-
torem me habebit, cujus custodiæ pridem
commissa fuere. Prodibit verò inprimis
vitrea phiala librarum duarum pondo,
quam dono olim dederat Serenissimo Ma-
gno Duci Francisco, illius nominis primo,
incomparabilis rerum naturalium scru-
tator Vlysses Aldrovandus, necnon major
altera recentiori liquore referta, quam
prædives Mercator Ægyptius, navium
quarundam Dominus, quæ Liburni por-
tum appulere A. S. 1615. venum dedit Se-
renissimo Cosmo II. commutavit verò, ut
ferunt, liquoris unciam cum librâ argen-
tis

ti: Cujus Opobalsami major pars absumpta tunc fuit ab Aulico Pharmacopœo, quum A. S. 1633. nobiles atq; absolutissimas antidotos confecisset, Ther. Androm. & Mithridatum, nullis succedaneis suspectas, unanimi artificum acclamatione insignes, & Serenissimorum præsentia illustres. Ejusdem verò Opobalsami, quantum sat fuit Theriaca conficienda, in majori Xenodochio S. Mariae nova nuncupato, Serenissimus noster enixè rogatus, magnâ liberalitate dono dedit sequenti anno; mirantibus singulis, quot aderant, artis Apollineæ cliētibus & succi præstantiam, & largitoris munificentiam. Neque profectò indictum abibit Opobalsamum, quo donatus fuit Magnus Dux Franciscus à Prospero Alpino: hoc verò comparatum illi, quod Turcarum Imperator eidem Serenissimo pridē dono dederat, simile prorsus deprehenditur. Addo insuper, quòd utroq; collato reliquis Opobalsami phialis meæ fidei commissis, quas variis temporibus nostra rapuere triremes Christiani nominis hostibus, unius ejusdemq; observo prorsus conditionis unamquamq; lacrymam, accidentariis tantummodò notis vix discrepantem à compari, quas quidē (ut credere par est) inussit vetustas. Suus
po-

postremò debetur honos Auctōribus, Dioscoridi præsertim inter Antiquos, & Prospero Alpino inter Recentiores, nempe certissimo atq; oculato testi; quorum dum scripta pensito, notasque veri Opobalsami ad severam trutinam revoco, singulas ad amissim cōgruere observo vestro Opobalsamo! has verò singulatim exponere supersedeo: non enim ignoratis (Viri præclarissimi) aliud esse commentarium, aliud epistolam conscribere: Faceessant proinde malè feriati scioli, qui nescio cujus dubia nota prætextu, vestri Opobalsami dignitati succensere haud verentur: quos tamen non ignorasse par erat, quin memoria illud sedulò recoluisse, quòd

Multa ferunt anni venientes commoda secum,

Multa recedentes adimunt,

Hæc habui Viri Clarissimi, decus Urbis & Orbis, quæ vobis suavisoribus tenui meâ excerrâ veritati litarem. Valete, Amici

Candidissimi, nostriq; si licet, memores,

Florentiæ, Nonis Ianuarii

A. S. MDCXL.

F I N I S.

SE-

SERIES CONTEN- TORUM.

*Relatio Historica Controversiae de
Opobalsamo Orientali Romae
habitae* 1.

*Litterae Romani Collegii Aromatario-
rum Neapolim datae* 11.

Responsio Collegii Arom. Neap. 13.

*Litterae Romani Collegii Aromatario-
rum ad Dn. Petrum Castellum* 18.

Responsio ejusdem 20.

*Disquisitio Opobalsami Orientalis
Romam advecti, Evonymi* 26.

*Memoriale Opobalsami factitii et
falsi* 40.

*Pro Opobals. Orient. Paulus Zac-
chias* 47

*Pro Opob. Orient. Balthasar Bonan-
nus* 55.

*Propugnatio 1. Opob. Orient. Baldi
Baldi* 64.

Re-

<i>Responsio pro Colleg. Aromat. contra</i>	
<i>Opob. Orient.</i>	83.
<i>Propugnatio II. Opob. Orient. Baldi</i>	
<i>Baldi</i>	93.
<i>Propugn. III. Opob. Orient. Baldi</i>	
<i>Baldi</i>	123.
<i>Epistola Veslingii M.P.</i>	169
<i>Propugn. IV. Opob. Orient. B.B.</i>	173.
<i>Propugn. V. Opob. Orient. B.B.</i>	180.
<i>Peroratio ad Lectorem.</i>	208.
<i>Epistola Æmilii Parisani Med. Ve-</i>	
<i>net.</i>	214.
<i>Epist. Iohan. Veslingii Med. Patav.</i>	
	218.
<i>Ep. Ioh. Nardii Med. Florent.</i>	219.

INDEX

Rerum memorabilium.

A.

Alpini Prosp. commendatio 14. 108. 126.

165. 197

*Amaracinum unguentum antiquitus in
pretio erat* 135

*Amomum antiquis commendatum odoris
suavitate* 136

*Antiquorum scriptorum authoritas non
semper demonstrativa* 13

*Antiquorum odoramenta inferioris con-
ditionis fuere nostris postmodum in vē-
tis* 139. *in unguentis abusus* 152

Aromatariorum emulatio, temeritas 48.
66. *ignorantia* 49. *avaritia* 69. *ne-
gligentia* 115

B.

*Balsami planta in hortis Iudææ & Ægypti
existentes* 29. 30. *in Iudæâ & Syriâ ab-
undantes* 182. *non patria* 32. 60. 101.
deleta 32. *Salomoni dono allata* 31. *na-
tivum solum ferunt Arabia felici ac-
ceptum* 60. 75. 106. 196. 220. *Sylvestres
& inculta differunt à cultis* 37. 108.

Bal-

INDEX.

Balsami planta forma 39.98.99. 100. 103.
198.

C.

Castelli Petr. in rem literariam merita
20. 21.

*Chrisma ex Opobalsamo Occidentali po-
tius, quàm Orientali* 37. 117. 164.

Collegii Romani Medicorum encomiũ 95.
approbatio ingredientium Theriaca 94.

Coagulationis lactis causa 121

Croci odor antiquitus laudatus 135

E.

Evonymi consideratio 181

F.

Foliatum unguentum 140

*Fürerus Christoph. Eq. Aurat. Duumvir
Norimberg.* 187

H.

*Historia controversia de Opobalsamo Ro-
mæ agitata* 1. 2. 3. 4. & seqq.

I.

*Iuniperi oleum, ut Opobalsamum, in a-
qua superficie expanditur* 5

M.

Megaliun unguentum 139

Moschus adulteratur hepate bubulo 159

Myrrha recentis pinguedo 143

N.

Nardi odor antiquitus laudatus 136

Ole-

INDEX.

O.

Oleum, quo inungebantur Reges Hebrao-
rum 161

Opobalsamum an detur hoc tempore ve-
rum 28. 96. 204. 216. 220. Veteres diffi-
culter habere potuerunt 22. Alexandro
Magno cognitum 149

Opobalsami apud nostrates defectus cau-
sa 114 in Oriente abundantia argumē-
tum 15. 76. 110. 113. 149. 164. 185. 186. 187
Præ succedaneo in Theriacā conficiendā
expetitur 17. In Theriacā adhibiti au-
thores 21. 56. 97. 167. 208.

Opobalsami pretium 67. 113. examen con-
ditionum 5. 15. 23. 50. 57. 73. 171. 175. 35.
42. per aquā 5. 15. 23. 52. 58. 80. 123. 214.
per pannum 5. 16. 24. 53. 78. 160. 171. per
lac 6. 16. 23. 53. 59. 79. 159. 171. per ferrū
cādens 54. novum examinis genus 179

Opobalsami odor 16. 51. 58. 76. 127. 171. 176.
color 16. 50. 57. 171. 175. substantia 50. 58.
126. sapor 15. 51. 58. levitas 123. veri-
dignoscendi certissima ratio 209. Since-
ri notæ 59. 80. varii gradus perfectio-
nis & imperfectionis 206. ætates 42. 70.
200. approbatio 3. 172

Balsami succus fit dupliciter, i. e. per de-
coctionem & per incisionem 67. 68. 80.
155. 170. ex cortice quomodo fiat 102.
104. 107. 133. Opo-

INDEX.

- Opobalsami virtus quamdiu duret 162
 Opobalsamum adulteratur 202. in cul-
 lorum adfectibus prodest 205. in lam-
 padibus coram altari D. Petri Roma
 ardebat 76. 185. 186. ad librarum dua-
 rum pondo in phialâ apud Magnum
 Ducem Hetvuriæ asservatur 222
 Opobalsamum symbolum incorruptionis
 163. propagationis fidei 213
 Opobalsamum occidentale 157. succeda-
 nei loco approbatur 27. reprobatur 118

P.

- Papa D. Petri Lampadi debitum O-
 pobalsamam suffuratus colapho co-
 ram altari excipitur 186
 Panni in probando Opobalsamo diversi-
 phias 5. 24
 armacopæ pauperum Roma magni-
 ficentia 2. Florentia 223

R.

- Rariora Roma visa 168
 Resina pannis adherent 25

S.

- Stacte 142. est myrrha recentis pinguedo,
 ibid. est styrax liquida 143

T.

- Terebinthi lachryma Opobalsamum ma-
 ximè refert 194
 The-

INDEX.

Theriaca ob defectum nobilissimorum
medicamentorum non amplius eas,
quas olim, habet virtutes 56. cum O-
pobalsamo cōfecta 21. 56. 97. 167. quan-
ta Venetiis conficiatur 217

Thuris apud antiquos commendatio 144
usus ibid. & seqq.

Thymiama 146

V.

Vesali⁹ And. Orientales regiones peragra-
avit 54

Veteres non aequè delicati, atq; nos 139

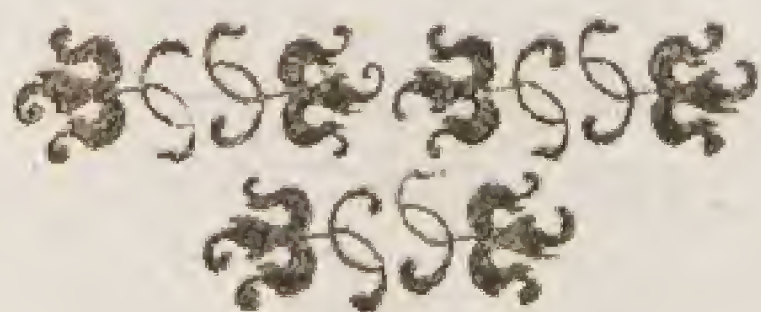
Viperæ vescuntur Balsami succo 127. 193

Unguentorum apud veteres usus super-
fluus 151. ad singulas corporis partes
singula unguenta 152

X.

Xylobalsamum an reperiatur 73. 96

FINIS.

Men-

*Mendas in transitu observatas, Le-
ctor Benevole, sic emenda.*

Præf. A. 4. b. l. 4. oculata. l. 9. Itala, l. 23.
favori. pag. 6. l. 15. maculam. p. 7. l. 8. coa-
gulandi. p. 11. l. 14. Aromatariorū. p. 13. l.
20. Antiquiorum. p. 21. l. 27. experiētiā.
p. 23. l. 11. frigiditate. p. 24. l. 1. *adde* quan-
titem insignem &c. l. 13. tentaveritis
labem, p. 30. l. 16. *& alibi sæpius* Xylo-
balsamum. p. 56. l. 30. Cicada. p. 69. l. 21.
Quatramius. p. 84. l. 8. levitate. p. 97. l. 16.
in quibusdam. Mantuæ. *&* l. 24. Man-
tuano. p. 102. l. 12. ab. p. 117. l. 15. fortè. p.
129. l. 17. inferri. p. 147. l. 1. ut. p. 156. l. 29.
nervorum. p. 166. l. 27. aliis. p. 205. l. 16.
facerent, &c.

